

**NACIONALNI PLAN AKTIVNOSTI ZA PRAVA
I INTERESE DJECE OD 2006. DO 2012. GODINE**

SADRŽAJ

1.	UVOD	3
2.	PODRUČJA DJELOVANJA, AKTIVNOSTI I PLAN PROVOĐENJA AKTIVNOSTI	7
I.	ODGOJ I OBRAZOVANJE	7
II.	ZDRAVLJE.....	15
III.	PREHRANA.....	27
IV.	ULOGA OBITELJI U PODIZANJU I ODGOJU DJECE.....	31
V.	SOCIJALNA SKRB.....	39
VI.	DJECA S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU.....	47
VII.	DJECA PRIPADNICI NACIONALNIH MANJINA	54
VIII.	DJECA – ŽRTVE TRGOVANJA	62
IX.	DJECA S POSEBNIM POTREBAMA	64
X.	ZLOSTAVLJANA I ZANEMARENA DJECA.....	71
XI.	DJECA POGOĐENA RATOM I POSLJEDICAMA RATA.....	82
XII.	SLOBODNO VRIJEME I KULTURA DJECE	85
XIII.	MEDIJI	93
XIV.	SNAŽENJE PROVEDBE PREUZETIH MEĐUNARODNIH OBVEZA REPUBLIKE HRVATSKE NA PODRUČJU PRAVA DJECE.....	97
3.	OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SURADNJE	100
4.	ZAVRŠNE ODREDNICE	101
	PRILOZI	102

1. UVOD

Međunarodni okvir

Republika Hrvatska se preuzimanjem Konvencije o pravima djeteta¹ (u daljnjem tekstu: Konvencija) u svoj pravni poredak, kao i ratifikacijom protokola uz Konvenciju – Fakultativnog protokola o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji i Fakultativnog protokola glede uključivanja djece u oružane sukobe² (u daljnjem tekstu: Protokoli) obvezala na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva i prakse sukladno odredbama navedenih međunarodnih ugovora. Konvencijom se štite djeca do navršanih 18 godina, te ona predstavlja prvi sveobuhvatni međunarodni ugovor na području zaštite prava djece uopće, a kojim se, uz zaštitu prava djeteta, promiče i njegov pravni subjektivitet. Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta (u daljnjem tekstu: Odbor), kao ugovorno tijelo po Konvenciji zadužen je za utvrđivanje ostvarenog napretka država stranaka Konvencije u dostizanju i ispunjavanju obveza iz Konvencije. Na sjednici održanoj 20. rujna 2004. u Ženevi, Odbor je razmotrio Drugo periodično izvješće Republike Hrvatske³ kao i njegovo predstavljanje od strane hrvatskog izaslanstva. Odbor je slijedom navedenog izdao preporuke sa svrhom daljnjeg unaprjeđenja zaštite i promocije dječjih prava u Republici Hrvatskoj. Temeljem izdanih preporuka, Republika Hrvatska će o postignutom napretku u provedbi odredbi Konvencije, ali sada i odredbi Protokola⁴, kao i o konkretnim mjerama koje je poduzela izvijestiti Odbor u sljedećem periodičnom izvješću, predviđenom za 2008. godinu. Upravo su ove preporuke jedan od ključnih kriterija kojim se rukovalo prilikom izrade ovog Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece.

Izrada nacionalnih programa djelovanja za djecu, tekovina je obveza proizašlih iz prvog Svjetskog sastanka na vrhu posvećenog djeci, održanog 1990. u New Yorku. Ovaj sastanak, na kojem su usvojeni Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece i Plan djelovanja, značajan je po prvoj globalnoj podršci Konvenciji te stvaranju jedinstvenog okvira za ostvarivanje ciljeva djelovanja za djecu i njihovu dobrobit, za razdoblje do 2000⁵.

Drugi Svjetski sastanak na vrhu posvećen djeci održan je 2002. u New Yorku. Na tom Posebnom zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda, na kojem su prvi put sudjelovala

---

¹ Konvencija je usvojena 20. studenoga 1989. na 44. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda te je stupila je na snagu 2. rujna 1990. Danas je na snazi za 192 zemlje, odnosno za sve zemlje (osim SAD-a i Somalije), slijedom čega se smatra i najprihvaćenijim mnogostranim međunarodnim ugovorom. Na temelju Odluke Vlade Republike Hrvatske o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka temeljem notifikacije o sukcesiji (donesene: 30. rujna 1993.), Republika Hrvatska stranka je Konvencije o pravima djeteta od 8. listopada 1991.

² Protokoli su usvojeni 25. svibnja 2000. na 54. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda.

- Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji stupio je na snagu 18. siječnja 2002., te je danas na snazi za 101 zemlju, a za Republiku Hrvatsku je na snazi od 13. lipnja 2002.

- Fakultativni protokol glede uključivanja djece u oružane sukobe stupio je na snagu 12. veljače 2002., te je danas na snazi za 102 zemlje, a za Republiku Hrvatsku je na snazi od 13. lipnja 2002.

- Hrvatski sabor potvrdio je oba Protokola 21. ožujka 2002. ("Narodne novine" MU br. 5/02).

³ Temeljem članka 44. Konvencije, države stranke obvezuju se na podnošenje izvješća Odboru o usvojenim mjerama kojima se ispunjavaju priznata prava po Konvenciji, kao i o napretku koji je postignut u uživanju tih prava. Inicijalno izvješće Republike Hrvatske po Konvenciji Odbor je razmatrao 1996.

⁴ Sukladno smjernicama za izradu izvješća po Protokolima, zemlje stranke dužne su podnijeti zasebna inicijalna izvješća, dok će se sljedeća izvješća uklapati u periodično izvješćivanje po Konvenciji.

⁵ U skladu s pozivom vladama iz Plana djelovanja, Republika Hrvatska je 1998. izradila Nacionalni program djelovanja za djecu (s ciljevima do 2005.).

djeca, doneseni su novi strateški dokumenti: Svijet dostojan nas - dječja deklaracija i Svijet dostojan djece⁶ koji obuhvaća i Plan djelovanja (s postavljenim ciljevima do 2010., odnosno 2015.), a vlade sudionice obvezale su se uskladiti nacionalne programe s ovim dokumentima⁷.

Temeljne odrednice Plana djelovanja zasnivaju se na: potrebi zaštite najboljeg interesa djeteta u svim područjima skrbi i dobrobiti za djecu, promicanju ukupnog napretka djeteta, zaštiti obitelji, potpori djeci bez roditeljske skrbi, borbi protiv svih oblika diskriminacije djece, posebice pripadnika nacionalnih manjina i ranjivih skupina, podizanju javne svijesti o borbi protiv siromaštva, kao i na potrebi ratifikacije ključnih dokumenta - Konvencije, Protokola te Konvencija Međunarodne organizacije rada 138 i 182.⁸ Dokument također promiče partnerstvo i traži aktivno zalaganje svih sudionika u društvu, kroz - odgovorno roditeljstvo, ustroj lokalnih zajednica pogodnih za život djece, snaženje uloge parlamentaraca i civilnog društva, osiguravanje sredstava od strane privatnog sektora, aktivniji pristup medija i profesionalizam stručnjaka. Četiri su područja prioriteta: promicanje zdravih stilova života, kvalitetno obrazovanje, zaštita od zlostavljanja i nasilja (zaštita od oružanih sukoba, suzbijanje dječjeg rada, ukidanje trgovanja djecom i seksualnog izrabljivanja) i borba protiv HIV/AIDS-a.

Zemlje Europe i Srednje Azije razmatrale su 2004. u Sarajevu provedbu obveza iz dokumenta Svijet dostojan djece u kontekstu specifičnih obilježja ovog dijela svijeta. U europskom kontekstu ukazalo se na: rastuće razlike između bogatih i siromašnih, ulogu obrazovanja u smanjivanju socijalne isključenosti (djeca s teškoćama u razvoju, djeca pripadnici manjina i djeca koja prekidaju školovanje prije završetka), problem nasilja, izrabljivanja i trgovanja djecom, potrebu uspostave "gradova-prijatelja djece", te poticanje aktivnog sudjelovanja djece u svim pitanjima koja ih se tiču.

U Ljubljani je u srpnju 2005. održana regionalna Konferencija "Borba protiv seksualnog iskorištavanja djece", s ciljem razmatranja obveza Drugog Svjetskog kongresa protiv komercijalnog seksualnog iskorištavanja djece⁹. Konferencija je rezultirala pozivom na izradu nacionalnih planova protiv seksualnog iskorištavanja djece, razvoj *child friendly* sudske procedure, mobilizaciju aktivnosti ne-tradicionalnih subjekata na ovom području - crkve i športskih klubova, kao i na unaprjeđenje zdravih stilova života i aktivno uključivanje djece u provedbu programa.

U Ljubljani je u srpnju 2005. također održana i Konferencija "Stop nasilju protiv djece – djelovati sada" u kontekstu regionalnih konzultacija za Europu i Srednju Aziju vezanih uz izradu Studije Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom¹⁰, a koja će biti predstavljena 2006. na zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda. Na Konferenciji je posebno upozoreno na prisutnost tjelesnog kažnjavanja djece u nekim zemljama za čije je iskorjenjivanje nužna zakonska regulativa¹¹, te su se sudionici Konferencije založili za zabranu tjelesnog

---

⁶ Dokument Svijet dostojan djece prethodno je usklađen s drugim ključnim dokumentima na ovom području - Konvencijom o pravima djeteta i Milenijskim ciljevima razvoja.

⁷ Napominje se da su Prioritetne aktivnosti za dobrobit djece (2003.- 2005.), koje su detaljnije definirale obveze po prethodno donesenom Nacionalnom programu, djelomično usklađene s Planom djelovanja.

⁸ Hrvatska je stranka svih navedenih međunarodnih ugovora.

⁹ Navedeni Kongres održan je u prosincu 2001. u Yokohami, nastavno na Prvi Kongres održan u Stockholmu 1996.

¹⁰ Republika Hrvatska je 2004. odgovorila na Upitnik Glavnog tajnika Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom i na taj način pridonijela izradi buduće Studije.

¹¹ RH je jedna od 14 zemalja Europe koja je zakonski regulirala zabranu tjelesnog kažnjavanja djece (vidi: čl. 88. Obiteljski zakon, "Narodne novine" br. 116/03 i 17/04).

kažnjavanja i za sustavnu provedbu učinkovite kampanje za podizanje svijesti. Među ostalim prioritetima, na Konferenciji je istaknuta potreba: osnaživanja svih relevantnih subjekata koji rade na ovom području, prikupljanja podataka, djelovanja na *child friendly* načelu, promicanja ne-nasilja, jačanja međunarodne i prekogranične suradnje, aktivnijeg sudjelovanja djece te obrazovanja djece za pravilno reagiranje na nasilje.

Nadalje, tijekom izrade Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece, posebna pozornost je posvećena i prioritetima Vijeća Europe, posebice u kontekstu novih inicijativa Vijeća Europe na području zaštite prava djece. U Planu djelovanja usvojenom na Trećem sastanku na vrhu predstavnika država i vlada – članica Vijeća Europe, održanom u svibnju 2005. u Varšavi, sudionici su se obvezali na poštivanje prava iz Konvencije o pravima djeteta, te na poduzimanje potrebnih aktivnosti u cilju iskorijenjivanja nasilja nad djecom u različitim aspektima - socijalnom, pravnom, zdravstvenom i obrazovnom, kao i na poduzimanje svih raspoloživih mjera za zaustavljanje seksualnog iskorištavanja. Nastavno na donesene dokumente Trećeg sastanka na vrhu, Vijeće Europe donijelo je "Program izgradnje Europe za i s djecom", a koji se sastoji od dva dijela: Programa promocije dječjih prava i Programa o djeci i nasilju. Program promocije dječjih prava uključuje podizanje svijesti, pomoć pri ratifikaciji dokumenata vezanih uz prava djece, razmatranje dostatnosti sadašnjih međunarodnih instrumenata i potrebe donošenja novih, razvoj strategija na području socijalnih, gospodarskih, obrazovnih i kulturnih prava djece te razmatranje uloge medija. Trogodišnji Program o djeci i nasilju (2006.- 2008.) sadrži aktivnosti usmjerene na sljedeća područja: razvoj roditeljske skrbi bez nasilja, prevenciju nasilja u školi, prava djece u institucijama, pomoć djetetu žrtvi, prevenciju nasilja na lokalnoj razini, te na borbu protiv seksualnog iskorištavanja i pomoć zemljama u izradi Nacionalnih planova za borbu protiv seksualnog iskorištavanja djece, kao i na ulogu medija u sprječavanju štetnih sadržaja. Vijeće Europe će također provesti i različite kampanje u cilju podizanja javne svijesti o zabrani tjelesnog kažnjavanja djece i potrebi zaustavljanja seksualnog iskorištavanja djece.

Hrvatska je, u skladu s Milenijskom deklaracijom Ujedinjenih naroda iz 2000¹², koja među ostalim sadrži i ciljeve koji se tiču dobrobiti, prava i interesa djece, izradila i usvojila Nacionalno izvješće o provedbi Milenijskih ciljeva razvoja do 2015., koje uzostalo sadrži poglavlja: smanjivanje smrtnosti djece i osiguranje osnovnog obrazovanja.

Zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj djeca uživaju posebnu zaštitu propisanu Ustavom Republike Hrvatske¹³ te nizom zakonskih propisa, posebice Obiteljskim zakonom ("Narodne novine" br. 116/03, 17/04, 136/04), Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji ("Narodne novine" br. 116/03), Zakonom o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03), zakonima iz područja odgoja i obrazovanja¹⁴, radnim zakonodavstvom, zakonima o

---

¹² Na 55. zasjedanju Opće skupštine UN-a održanom od 6. - 8. rujna 2000. usvojena je Milenijska deklaracija kao dokument kojim se utvrđuju ciljevi na pojedinim područjima od interesa za svaku članicu, kao i međunarodnu zajednicu u cjelini te aktivnosti koje trebaju pridonijeti njenom ostvarenju.

¹³ Ustav Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 41/01) odredbom članka 64. stavka 1. propisuje da je „Dužnost svih da štite djecu i nemoćne osobe.“

¹⁴ Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju ("Narodne novine" br. 10/97), Zakon o osnovnom školstvu ("Narodne novine" br. 69/03 – pročišćeni tekst), Zakon o srednjem školstvu ("Narodne novine" br. 69/03 – pročišćeni tekst), Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina ("Narodne novine" br. 51/00).

zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti, kao i zakonima koji reguliraju kaznenopravnu zaštitu djece¹⁵.

U cilju zaštite dobrobiti djece, njihova odgoja i razvoja, Vlada Republike Hrvatske je 1. listopada 1998. godine usvojila Nacionalni program djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj iz 1998. godine te niz strategija, programa i protokola¹⁶.

Radi ostvarenja prava i interesa djece Vlada Republike Hrvatske je 1. listopada 1998. godine osnovala *Vijeće za djecu* kao koordinacijsko tijelo na nacionalnoj razini s ciljem trajnog praćenja ostvarivanja Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj, usklađivanja rada državnih i ostalih tijela u praćenju primjene Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih akata koji se odnose na zaštitu djece i praćenja provedbe nacionalnog zakonodavstva i programa.

Nadalje, ustrojem i djelokrugom rada tijela državne uprave iz 2003. godine osnovano je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti koje je osnovalo posebne ustrojbene jedinice s ciljem provedbe i zaštite prava i dobrobiti djece.

Osnovan je i Ured pravobranitelja za djecu¹⁷ sa zadaćom praćenja provedbe temeljnih dokumenata Republike Hrvatske i preuzetih međunarodnih dokumenata i propisa koji se odnose na zaštitu prava djece.

Mjerama Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj, donesenog 1998. godine, i *Prioritetnim aktivnostima za dobrobit djece od 2003. do 2005. godine*, donesenim 2003. godine, većem je broju mjera i aktivnosti kao rok provedbe zadana 2005. godina. Iz tog razloga, a sukladno ciljevima zadanim Nacionalnim programom i ostvarenim mjerama Prioritetnih aktivnosti te temeljem izvješća o provedbi Prioritetnih aktivnosti nužno je donijeti novi Plan aktivnosti za prava i interese djece, kojim se, i nadalje, uz propise Republike

---

¹⁵ Kazneni zakon ("Narodne novine" br. 110/97, 27/98, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04), Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 62/03 – pročišćeni tekst), Zakon o sudovima za mladež ("Narodne novine" br. 111/97, 27/98, 12/02), Zakon o prekršajima ("Narodne novine" br. 88/02, 122/02, 187/03), Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga ("Narodne novine" br. 107/01, 82/02, 163/03), Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama ("Narodne novine" br. 111/97, 128/99, 79/02), Zakon o roditeljskom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki ("Narodne novine" br. 24/96, 109/97, 82/01, 30/04), Zakon o doplatku za djecu ("Narodne novine" br. 94/01), Zakon o nagradi za promicanje prava djeteta ("Narodne novine" br. 96/03, 33/05).

¹⁶ Program mjera za povećanje sigurnosti u zonama odgojno-obrazovnih ustanova, koji je u primjeni od 10. svibnja 2001. godine; Program provedbe nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj od 2001. do 2005. godine, koji je usvojio Hrvatski sabor; **Program aktivnosti za sprečavanje nasilja među djecom i mladima**, koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila dana 25. veljače 2004. godine; **Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga 2006. - 2012.** prihvaćena na sjednici Vlade Republike Hrvatske dana 6. listopada 2005.g., Akcijski plan suzbijanja zlouporabe droga za 2005. godinu, usvojen na sjednici Vlade Republike Hrvatske dana 28. travnja 2005.godine; Nacionalni program sigurnosti cestovnog prometa, unutar kojeg se provodi aktivnost "djeca u prometu"; **Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima** prihvaćen Zaključkom koordinacije za društvene djelatnosti i ljudska prava Vlade Republike Hrvatske dana 12. listopada 2004. godine; **Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine** ("Narodne novine" br. 182/04), prihvaćenu na sjednici Vlade RH dana 9. prosinca 2004. godine te **Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji**, prihvaćen na sjednici Vlade Republike Hrvatske dana 15. rujna 2005. godine, Hrvatski nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a 2005. - 2010. te Izvješće o aktivnostima suzbijanja HIV/AIDS infekcije u 2004. godini s pregledom aktivnosti u 2005. godini, usvojeni na sjednici Vlade RH dana 28. listopada 2005. godine; Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom listopad 2005. - prosinac 2007. koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 30. rujna 2005. godine.

¹⁷ Zakon o pravobranitelju za djecu ("Narodne novine" br. 96/03)

Hrvatske uvažavaju osnovni ciljevi Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj iz 1998. godine te slijede preporuke Odbora za prava djeteta Ujedinjenih naroda, ali se provedba mjera i aktivnosti određuje u vremenskom razdoblju od 2006. do 2012. godine.

Stoga Republika Hrvatska, upravo donošenjem ovog Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan aktivnosti) iskazuje svoje jasno opredjeljenje za provedbu preuzetih obveza na nacionalnoj razini, ali i spremnost za aktivni doprinos i suradnju na regionalnoj i globalnoj razini, da bi i u tim okvirima njena dostignuća bila mjerljiva.

Svrha donošenja Nacionalnog plana za prava i interese djece je unaprijediti kvalitetu života djece u Republici Hrvatskoj.

Sukladno navedenom, osnovni ciljevi Nacionalnog plana za prava i interese djece su:

- unaprijediti kvalitetu zadovoljavanja potreba djece u svim područjima (zdravstvo, odgoj i obrazovanje, zaštita od zlostavljanja i zanemarivanja, slobodno vrijeme i kultura, socijalna skrb i drugo),
- unaprijediti prava djece u Republici Hrvatskoj,
- poboljšati položaj djece u Republici Hrvatskoj,
- odrediti obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji u svom radu sudjeluju u zaštiti prava i interesa djece,
- odrediti oblike, način i sadržaj suradnje nadležnih tijela i drugih čimbenika koji u svom radu sudjeluju u zaštiti prava i interesa djece, te unaprijediti partnerski odnos i usklađeno djelovanje nadležnih državnih tijela i organizacija civilnog društva,
- uspostaviti bolju suradnju u provođenju mjera u lokalnoj zajednici,
- osigurati dovoljan broj stručnjaka u nadležnim državnim tijelima Republike Hrvatske koji će raditi na zaštiti prava i interesa djece,
- uključiti djecu u donošenje odluka vezanih uz ostvarenje prava i interesa djece.

Radi ostvarenja navedenih ciljeva Nacionalnog plana aktivnosti predviđeno je u ukupno 105 mjera koje u svoju provedbu uključuju sva nadležna tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, medije te organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju unaprjeđenja položaja i zaštite prava djece u Republici Hrvatskoj.

2. PODRUČJA DJELOVANJA, AKTIVNOSTI I PLAN PROVOĐENJA AKTIVNOSTI

I. ODGOJ I OBRAZOVANJE

a) OPIS STANJA

U Republici Hrvatskoj u 2005. godini djeluju ukupno 503 predškolske ustanove koje su smještene u 1.203 objekta (290 ustanova čiji su osnivači jedinice lokalne samouprave, 49 privatnih vrtića koje su osnovale vjerske zajednice ili župe, 100 privatnih vrtića pravnih i fizičkih osoba te 28 ustrojbenih jedinica programa predškolskog odgoja pri osnovnim

školama i 28 programa predškole te 8 kraćih programa ustrojenih pri knjižnicama i udrugama.

Redovitim desetosatnim programima obuhvaćeno je 92.280 djece predškolske dobi, od toga 43.258 djevojčica. Programom predškole obuhvaćeno je 16.800 djece, a kraćim programima 36.920 djece, što ukupno iznosi 145.800, odnosno 43% djece predškolske dobi u sustavu predškolske djelatnosti.

Prema pokazateljima dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje provode programe predškolskog odgoja, **u sustavu predškolske djelatnosti obuhvaćeno je ukupno 1.834 djece predškolske dobi pripadnika nacionalnih manjina** (Talijana 799, Roma 399, Srba 342, Mađara 149 i Čeha 145). U sustav predškolskog odgoja uključeno je i **2.192 djece predškolske dobi s posebnim potrebama**, 1.500 djece s lakšim teškoćama u razvoju integrirano je u redovite programe, 692 djece je u posebnim programima u sklopu dječjeg vrtića. **Programi za darovitu djecu ustrojavaju se u dječjim vrtićima postupno, a njima je obuhvaćeno oko 480 djece.** S velikim brojem darovite djece radi se i individualno.

Programe predškole polazi 16.270 djece predškolske dobi u šestoj godini života koja nisu polaznici drugih programa predškolskog odgoja. Program predškole nije obavezan, kao ni cijeli podsustav predškolskog odgoja, ali se preporučuje svoj djeci i njihovim roditeljima. Ove su godine skoro sva djeca u šestoj godini života obuhvaćena nekim od programa predškolskog odgoja (98%).

U 2004./05. školskoj godini u Republici Hrvatskoj radi ukupno 837 redovitih osnovnih škola (530 osnivači županije, 298 osnivači gradovi) i 76 osnovnih umjetničkih škola (glazbene i plesne).

Osnovnoškolskim odgojem i obrazovanjem obuhvaćeno je 394.325 učenika, odnosno 96,5% djece osnovnoškolske dobi, a osnovnu školu završava 91% upisanih učenika.

Privatne osnovne škole nisu tako brojne (9 privatnih osnovnih škola), ali i one nastoje svojom kvalitetom biti konkurentne školama kojima su osnivači županije i gradovi.

U sustavu su i 74 škole koje provode osnovno glazbeno obrazovanje sa 16.517 učenika koji polaze glazbene i umjetničke programe. Obuhvat učenika u glazbenim i plesnim školama je 2,8% u odnosu na općeobrazovne škole.

U osnovnom obrazovanju imamo 12.717 učenika s posebnim potrebama, odnosno teškoćama u razvoju prema Zakonu o osnovnom školstvu - 9.133 učenika s posebnim potrebama (s teškoćama u razvoju) integriranih u redovite razredne odjele, 983 učenika u posebnim razrednim odjelima redovnih osnovnih škola i 1.827 učenika u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama. U osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju potiču se i sufinanciraju sredstvima iz državnog proračuna i programi za darovite učenike.

Nastava u osnovnim školama uglavnom je organizirana u smjenama, pa je tako prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za 2004./05. školsku godinu postotak osnovnih škola koje rade u jednoj smjeni 25,45%, u dvije 68,34%, a u tri smjene je 6,21% (Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.).

U Republici Hrvatskoj je u školskoj godini 2004./05. djelovala 401 srednja škola. Od toga broja redovitih srednjih škola bilo je ukupno 369, posebnih 8, glazbenih 22 i 2 baletno-plesne. Srednjim školama su osnivači gradovi i županije, pa tako nad 368 srednjih škola osnivačka prava imaju jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, vjerske zajednice su osnivači 11 srednjih škola, a 22 srednje škole su osnovale fizičke osobe.

Srednje škole polazi ukupno **191.825 učenika ili 79,2%**, od čega je 95.978 učenica, a srednju školu završava 69,5% upisanih učenika (Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.).

U srednjem obrazovanju zanimanja koja zahtijevaju nižu ili srednju stručnost podijeljena su na 33 područja (strojarstvo, brodogradnja, metalurgija, ekonomija i trgovina, hotelijerstvo i

turizam, poljoprivreda, zdravstvo, željeznički promet, grafika itd.). U srednjem obrazovanju programi za obrtnička zanimanja, koji traju tri godine, funkcioniraju prema jedinstvenom sustavu (temeljenom na dvojnog pristupu).

Velike promjene u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju započele su prošle godine (2004.) slijedeći ujednačavanje sa standardima EU i Kopenhaškim procesom. Uspostavljen je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (koji će provoditi državnu maturu i sve oblike unutarnje i vanjske evaluacije obrazovnih postignuća), a osnovana je i hrvatska Agencija za strukovno obrazovanje.

U 2005. godini srednjoškolske programe polazi 3.125 učenika s posebnim potrebama, odnosno s teškoćama u razvoju prema Zakonu o srednjem školstvu, a iz državnog proračuna sufinanciraju se i programi za darovite učenike.

Nastava u srednjim školama uglavnom je organizirana u smjenama, pa je tako prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za 2004./05. školsku godinu postotak srednjih škola koje rade u jednoj smjeni 23,76%, a u dvije 76,24% (Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.).

B) CILJEVI

Za hrvatski je odgojno-obrazovni sustav od iznimne važnosti da se temelji na jasnim prioritetima i ciljevima. Četiri su ključna razvojna prioriteta:

1. poboljšanje kvalitete i učinkovitosti odgoja i obrazovanja,
2. poticanje trajnog profesionalnog usavršavanja odgojitelja, učitelja i drugih zaposlenika u odgoju i obrazovanju,
3. razvoj strategije upravljanja odgojno-obrazovnim sustavom i njegove učinkovitosti,
4. odgoj i obrazovanje za društvenu povezanost i gospodarski rast i razvoj.

Ciljevi područja *Odgoj i obrazovanje* u sljedećem vremenskom razdoblju (postavljeni prema očekivanim razvojnim mjerilima Europske Unije do 2010. godine, a za djecu od 2006. do 2012. godine) su:

- stvarati prostorne, kadrovske i druge pretpostavke u cilju što kvalitetnijeg odgojno-obrazovnog procesa,
- sprječavati isključenost u odgojno-obrazovnom sustavu i razvijati kvalitetu učenja te promicati prava djeteta - *preporuke 20., 22., 30. i 58. Odbora za prava djeteta iz 2004.,*
- ojačati sustav upravljanja,
- uključiti roditelje i lokalnu zajednicu u partnerski odnos s odgojno-obrazovnim ustanovama (dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama) - *preporuka 16. Odbora za prava djeteta iz 2004.,*
- provoditi preventivne programe radi sprječavanja nasilja, trgovanja djecom i ljudima, te zlouporabe svih oblika ovisnosti i osiguranja sigurnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama - *preporuke 50. i 67. Odbora za prava djeteta iz 2004.,*
- pratiti provedbu Nacionalnog programa za Rome u dijelu koji se odnosi na odgoj i obrazovanje - *preporuka 58. Odbora za prava djeteta iz 2004.,*

- **izraditi i u sustav školstva uvesti obrazovne programe s ciljem sprječavanja diskriminacije pripadnika nacionalnih manjina, romske djece i djece stranih državljana u Republici Hrvatskoj - preporuka 21. Odbora za prava djeteta iz 2004. godine,**
- **izraditi i u sustav školstva uvesti odgojno-obrazovne programe s ciljem integracije i sprječavanja diskriminacije djece s posebnim potrebama - preporuka 57. Odbora za prava djeteta iz 2004. godine.**

Ostvarenje navedenih ciljeva moguće je postići razvojem interdisciplinarnog pristupa u sustavu školstva, kojim bi se ostvarila kvalitetnija suradnja između Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i osnivača odgojno-obrazovnih ustanova, ureda državne uprave u županijama, Zavoda za školstvo Republike Hrvatske i svih djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova, roditelja, zdravstvenih ustanova, centara za socijalnu skrb, policijskih uprava u županijama i ostalih socijalnih partnera koji rade za djecu.

C) MJERE

1. Stvarati prostorne, kadrovske i druge pretpostavke u cilju što kvalitetnijeg odgojno-obrazovnog procesa

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, fizičke i pravne osobe osnivači odgojno-obrazovnih ustanova, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. poticati osnivače na stvaranje uvjeta za smještaj djece u dječje vrtiće i programe predškolskog odgoja i obrazovanja na svom području
2. poticati osnivače na osiguravanje produženog boravka ili dvosmjenskog rada u dječjim vrtićima
3. poticati osnivače za stvaranje uvjeta za jednosmjenski rad u osnovnim i srednjim školama
4. poticati osnivače za osiguravanje cjelodnevnog/produženog boravka za djecu osnovnoškolske dobi
5. osigurati više sredstava u proračunima jedinica lokalne samouprave i državnom proračunu za izgradnju odgojno-obrazovnih ustanova (preporuka 16. Odbora za prava djeteta iz 2004.)
6. održati seminare za odgojitelje, učitelje radi boljeg informiranja djece i roditelja o Konvenciji o pravima djeteta u Republici Hrvatskoj i njezine učinkovitije provedbe u svim segmentima društva.

Indikatori provedbe:

1. broj novoootvorenih dječjih vrtića ili novoustrojenih programa predškolskog odgoja i broj djece obuhvaćene programima (godišnje 5 dječjih vrtića ili 10 ustrojbenih jedinica programa predškolskog odgoja i obrazovanja pri pravnim osobama – osnovnim školama, udrugama, knjižnicama)
2. broj dječjih vrtića s osiguranim produženim boravkom ili dvosmjenskim radom
3. broj djece predškolske dobi obuhvaćene produženim boravkom ili dvosmjenskim radom dječjih vrtića
4. broj osnovnih i srednjih škola koje rade u jednoj smjeni (godišnje 10 škola s dvoranom)
5. broj osnovnih škola sa cjelodnevnim/produženim boravkom

6. broj i postotak djece osnovnoškolske dobi obuhvaćene cjelodnevnim/produženim boravkom
7. viši standard odgojno-obrazovnog procesa i veća obrazovna postignuća učenika
8. broj i postotak djece koja prekidaju osnovno i srednje školovanje (smanjiti sadašnji broj)
9. broj i zadovoljstvo polaznika stručnih seminara

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 2.500.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

2. Razvijati kvalitetu poučavanja i sprječavati isključenost pojedinih kategorija djece iz odgojno-obrazovnog sustava

PREPORUKE ODBORA 20., 22., 30., 58.

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Ured pravobranitelja za djecu Republike Hrvatske, odgojno-obrazovne ustanove, visokoškolske ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. razvijati suvremene pedagoške metode u poučavanju na svim razinama, posebice na dodiplomskom i poslijediplomskom studiju
2. poticati osnivače i odgojno-obrazovne ustanove za stvaranje uvjeta za uključenost djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama i drugih ranjivih skupina (primjerice romske djece) u dječje vrtiće, osnovne i srednje škole
3. izgraditi mrežu stručnjaka koja će pomagati u implementaciji sadržaja o ljudskim pravima u nastavne programe u svim odgojno-obrazovnim ustanovama radi sprječavanja isključenosti

Indikatori provedbe:

1. broj i kvaliteta provedenih seminara stručnog usavršavanja te broj i zadovoljstvo sudionika stručnih seminara
2. broj i postotak uključene djece s posebnim potrebama u odgojno-obrazovne ustanove
3. sadržaji o dječjim pravima u udžbenicima i ostalim publikacijama namijenjenim djeci, roditeljima i učiteljima – navesti u kojim udžbenicima i publikacijama te koji su to sadržaji u svezi s promicanjem tolerancije, miroljubivosti, ravnopravnosti spolova (rodnog obrazovanja) i sl.
4. izrađeni programi dodiplomskih i poslijediplomskih učiteljskih studija i studija za predškolski odgoj, te programi psihološko-pedagoškog obrazovanja učitelja i nastavnika

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 200.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

3. Učvrstiti sustav upravljanja odgojno-obrazovnim sustavom i razviti njegovu učinkovitost za dobrobit djece

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave*

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. razvijati dobru administraciju i učinkovito financiranje svih programa koji promiču dječja prava i pridonose zaštiti djece od predškolske do srednjoškolske dobi
2. osnažiti suradnju između odgojno-obrazovnih ustanova na razini lokalne i područne (regionalne) samouprave radi pružanja usluga djeci s posebnim potrebama, savjetodavnog rada za djecu i roditelje radi promicanja tolerancije i prihvaćanja različitosti
3. poticati osnivače na sudjelovanje u financiranju stručnog usavršavanja odgojitelja i učitelja za promicanje odgojnih vrijednosti

Indikatori provedbe:

1. broj novih programa potpore djeci u svim dijelovima Republike Hrvatske, osobito u područjima gdje žive siromašnije obitelji i manjinske obitelji
2. broj stručnih timova koji su ustrojeni isključivo radi dobrobiti djece
3. broj i zadovoljstvo sudionika seminara stručnog usavršavanja koje iniciraju upravni odjeli za obrazovanje u gradovima i županijama

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 1.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva

4. Razvijati učinkovitije preventivne programe

PREPORUKE ODBORA 50., 67.

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Ured pravobranitelja za djecu Republike Hrvatske, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb, policijske uprave u županijama i organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. razvijati i podupirati projekte uspješnih preventivnih programa u svim sredinama i neposredan rad s djecom i mladima i njihovim roditeljima
2. razviti učinkovite mehanizme suzbijanja nasilja među djecom u odgojno-obrazovnom sustavu
3. izgraditi mrežu stručnjaka koja će pomagati u implementaciji sadržaja o prevenciji u godišnje planove i programe svih odgojno-obrazovnih ustanova radi sprječavanja diskriminacije, nasilja, zlostavljanja, svih oblika ovisnosti, trgovanja djecom i ljudima, isključivosti i sl.
4. razviti mehanizme suzbijanja svih oblika ovisnosti u odgojno-obrazovnom sustavu
5. uključiti djecu u kreiranje i provođenje preventivnih programa

Indikatori provedbe:

1. broj provedenih projekata u jednoj godini
2. broj osoba isključivo zaduženih za suzbijanje nasilja u odgojno-obrazovnom sustavu (odgovornost stručnjaka iz odgojno-obrazovnih ustanova i lokalne zajednice, osobito policajaca u zajednici)
3. broj, imena i prezimena osoba zaduženih samo za praćenje implementacije preventivnih programa u odgojno-obrazovni sustav koji moraju biti stožer u lokalnoj zajednici, sastavljen od stručnjaka iz svih relevantnih područja djelovanja jedne lokalne zajednice, u svrhu pružanja pomoći djeci i njihovoj zaštiti
4. razvijeni mehanizmi suzbijanja svih oblika ovisnosti u odgojno-obrazovnom sustavu
5. broj i postotak djece uključene u kreiranje i provođenje preventivnih programa

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 12.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva

5. Provesti dio mjera iz Akcijskog plana desetljeća za Rome (2005. - 2015.) za područje obrazovanja od 2006. do 2012. godine

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, uredi državne uprave u županijama, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb, policijske uprave u županijama i organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. uključiti romsku djecu oba spola u programe predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnu školu i srednju školu kao i osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje odraslih Roma
2. osigurati prostorne i kadrovske uvjete (romski pomagači) za veći obuhvat romske djece i mladih
3. provoditi edukaciju roditelja djece pripadnika romske nacionalne manjine za veće uključivanje djece u odgojno-obrazovni sustav
4. poticati osposobljavanje romskih pomagača za rad s romskom djecom
5. osigurati smještaj u učeničkim domovima i stipendirati romske učenike oba spola u sustavu srednjoškolskog obrazovanja

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak djece pripadnika romske nacionalne manjine uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja i broj i postotak romske djece uključene u program predškole (5. i 6. godina života) u jednoj godini
2. broj novih vrtića ili ustrojenih programa pri drugim ustanovama i udrugama za djecu i mlade pripadnike romske nacionalne manjine i broj osnovnih i srednjih škola koju polaze romska djeca i mladi u jednoj godini kao i odrasli pripadnici romske nacionalne manjine koji nemaju završenu osnovnu i srednju školu
3. veći postotak djece i mladih koji završavaju započeto školovanje
4. broj educiranih romskih pomagača
5. broj i postotak romskih učenika kojima je osiguran smještaj u učeničkim domovima i stipendija u sustavu srednjoškolskog obrazovanja

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 7.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva

6. Izraditi i u sustav školstva uvesti obrazovne programe s ciljem sprječavanja diskriminacije etničkih i nacionalnih manjina, romske djece i djece stranih državljana u Republici Hrvatskoj

PREPORUKA ODBORA 21.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, uredi državne uprave u županijama, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb, policijske uprave u županijama, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja i utvrditi potrebe
2. izraditi obrazovne programe radi sprječavanja diskriminacije
3. uvoditi obrazovne programe u sustav školstva
4. uključivati svu djecu pripadnike nacionalnih manjina i djecu strane državljana oba spola u programe predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, kao i osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje odraslih
5. osigurati prostorne i kadrovske uvjete za veći obuhvat djece i mladih pripadnika nacionalnih manjina te djece stranih državljana

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza s utvrđenim potrebama
2. izrađeni obrazovni programi
3. obrazovni programi uvedeni u sustav školstva
4. broj i postotak djece pripadnika nacionalnih manjina i djece stranih državljana uključene u programe predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja u jednoj godini
5. broj novih vrtića, osnovnih i srednjih škola ili ustrojenih programa pri drugim ustanovama i organizacijama za djecu i mlade pripadnike nacionalnih manjina i djecu stranih državljana.

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 400.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva

7. Financijski poduprijeti programe za darovitu/nadarenu djecu

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Rok: 2006. - 2012. godina

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izvršiti odabir programa
3. izraditi odluke i ugovore o odobrenim sredstvima

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. broj i kvaliteta odabranih programa
3. broj i postotak darovite djece korisnika programa
4. zadovoljstvo darovite djece korisnika programa
5. iznosi odobrenih sredstava

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 6.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

8. Izraditi pedagoški standard za predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Vlada Republike Hrvatske, Hrvatski Sabor

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. donijeti Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja
2. izraditi analizu stanja u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju
3. izraditi prijedlog Nacrta Državnog pedagoškog standarda za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Indikatori provedbe:

1. donesen Državni pedagoški standard za predškolski odgoj i obrazovanje u 2006. godini
2. izrađena analiza stanja u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju
3. izrađen prijedlog Nacrta Državnog pedagoškog standarda za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

**9. Izraditi redovne odgojno-obrazovne programe koji će osigurati isticanje sposobnosti učenika s posebnim potrebama te programe uz rehabilitacijske programe
PREPORUKA ODBORA 57.**

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, znanstveno-stručne ustanove

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izraditi redovne odgojno-obrazovne programe koji će osigurati isticanje sposobnosti učenika s posebnim potrebama
3. izraditi posebne programe uz rehabilitacijske programe

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja i utvrđene smjernice za izradu redovnih odgojno-obrazovnih programa
2. izrađeni redovni odgojno-obrazovni programi

3. izrađeni posebni programi uz rehabilitacijske programe

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

II. ZDRAVLJE

a) OPIS STANJA

Temeljem Zakona o zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 94/01, 88/02, 149/02, 117/03, 30/04, 177/04, 90/05) djeca do navršene 18. godine života s prebivalištem u Republici Hrvatskoj smatraju se osiguranim osobama kojima se osiguravaju prava i određuju obveze koje proizlaze iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja. Sukladno navedenom zakonu djeca imaju pravo na sve oblike zdravstvene zaštite: primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu koja obuhvaća dijagnosticiranje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, zdravstvenu njegu, te boravak i prehranu u bolnicama. Nadalje, utvrđeni opseg prava iz osnovnoga zdravstvenog osiguranja obuhvaća pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko protetske nadomjeske, pravo na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, korištenje lijekova koji se nalaze na listi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, te pravo na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu. Provedbene propise o pravima, uvjetima i načinu korištenja zdravstvene zaštite u inozemstvu donosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje uz suglasnost ministra nadležnog za zdravstvo.

Poslove u zdravstvenoj djelatnosti na razini primarne zdravstvene zaštite djece do 18 godina obavljaju: specijalist pedijatrije, doktor medicine, specijalist obiteljske (opće) medicine, te specijalist školske medicine.

Zdravstvenu zaštitu djece unutar djelatnosti zdravstvene zaštite dojenčadi i male djece u Republici Hrvatskoj tijekom 2002. godine provodilo je 279 pedijatrijskih timova. Pedijatrijskom zaštitom bilo je obuhvaćeno 75% djece u Republici Hrvatskoj, dok je ostalih 25%, koji su obitavali u ruralnim područjima i na otocima, bilo obuhvaćeno zdravstvenom zaštitom u djelatnosti opće/obiteljske medicine.

Tijekom 2003. godine zdravstvenu zaštitu djece provodilo je 267 pedijatrijskih timova te je time bilo obuhvaćeno 73% djece, dok je 27%, djece koja su obitavala u ruralnim područjima i na otocima, bilo obuhvaćeno zdravstvenom zaštitom u djelatnosti opće/obiteljske medicine. Zabrinjavajući su navedeni podaci koji ističu trend smanjenja broja pedijatarata. Ukoliko se takav trend nastavi, u Republici Hrvatskoj bi za 5 godina bilo 20% manje pedijatarata.

Zadnje se desetljeće normativ po jednom pedijatru povećao sa 900 djece na današnjih 1.000 djece, što čini povećanje za 30% djece po jednom pedijatru. U takvoj situaciji teško je ostvariti standard zaštite predviđen programom mjera zdravstvene zaštite stanovništva.

Investicija u rani razvoj djeteta najbolja je investicija. Ulaganje financijskih sredstava treba biti usmjereno prema učinkovitim programima koji osiguravaju zdravi život djeteta. To je tzv. *ekonomski pristup* problemima djece i njihovu razvoju. Osim ekonomskog pristupa nameće se i *moralni pristup* koji je najjasnije izražen u Konvenciji o pravima djeteta, prema kojoj su države članice, potpisnice Konvencije, dužne osigurati zdravlje djeteta prema najvišim dostupnim standardima zajednice.

Vežano uz probleme Republike Hrvatske nameće se potreba pretvaranja ovih suvremenih smjernica za optimalizacijom ranog razvoja djece u praksu, jer od svih problema, koje Hrvatska ima, najprioritetnija je populacija djece. Moderni koncept sadrži i razradu pojačane brige za čedo i za njegov optimalni razvoj u maternici. Zbog toga su važne i sve medicinsko-socijalne mjere koje omogućavaju pojačanju skrb za ženu u trudnoći.

Obzirom na problematiku *maloljetničkih trudnoća*, bitno je istaknuti da se prema kronološkoj dobi maloljetne majke dijele na majke ispod 15 godina života te majke od 15 do 19 godina. Budući se majke ispod 15 godina života, sukladno pozitivnim propisima Republike Hrvatske, smatraju djecom, služba socijalne skrbi dužna je utvrditi okolnosti nastanka trudnoće i rođenja djeteta te osigurati primjerene oblike pomoći majci i djetetu. Podatci Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa, o broju maloljetničkih trudnoća koje završavaju porodom, ukazuju na činjenicu da je tijekom 2004. godine u dobnoj skupini djevojčica do 15 godina života zabilježeno 9 poroda, što u ukupnom broju poroda čini udio od 0,02%, dok je u dobnoj skupini od 15 do 19 godina zabilježen ukupno 1.791 porod, što u odnosu na ukupan broj rođilja tijekom 2004. godine (40.687) iznosi 4,47%. Usporedbom podataka o broju poroda majki u dobi od 15 do 19 godina, tijekom 2004. u odnosu na 1999. godinu, uočava se trend smanjenja broja poroda, budući je tijekom 1999. godine zabilježeno ukupno 2.436 takvih poroda, dok broj poroda majki ispod 15 godina, u navedenom vremenskom razdoblju, stagnira.

Radi unaprjeđenja zdravlja mladih žena i djevojaka važno je posebnu pozornost posvetiti i trudnoćama maloljetnica koje završavaju prekidom. Sukladno odredbama Zakona o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece ("Narodne novine" br. 18/78) u Republici Hrvatskoj žena može legalno, bez dozvole komisije, izvršiti prekid trudnoće ukoliko se radi o trudnoći do 10 tjedana. Udio mladih djevojaka do 19 godina u ukupnom broju žena koje vrše prekid trudnoće na vlastiti zahtjev u 1994. godini iznosio je 7,7% (ukupno 400 adolescentica), dok je u 2003. godini iznosio 8,3%, a ranijih godina 6%. Iako je iz prikazanog vidljivo smanjenje trenda poroda i broja pobačaja kod maloljetnih majki, u cilju zaštite zdravlja te očuvanja reproduktivne sposobnosti maloljetnica potrebno je posebnu pozornost usmjeriti smanjenju broja maloljetničkih trudnoća.

Tijekom 2003. godine ginekološkom primarnom zdravstvenom zaštitom žena obuhvaćeno je 75,7% žena starijih od 15 godina. Svega oko 9% žena fertilne dobi posjećuje ginekologe radi savjetovanja u svezi planiranja obitelji. Nakon smanjenja u 2002. godini na 6 pregleda u prosjeku po trudnici, tijekom 2003. godine došlo je do ponovnog porasta te je u prosjeku svaka trudnica bila pregledana 7 puta. Međutim, ono što je posebno nepovoljno jest da se broj pregleda po trudnici znatno razlikuje od županije do županije.

Druga vrlo važna karika u zdravstvenoj zaštiti djece je *porodajno razdoblje*. Veliki dio rane smrtnosti djece i oštećenja mozga su vezani uz to razdoblje, pa bi trebalo obratiti posebnu pozornost na bolje organiziranje, ekipiranje i humanizaciju naših rodilišta.

a) PERINATALNA SMRTNOST

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku perinatalno je umrlo 317 ili 7,8/1.000 ukupno rođenih (u 2003. godini 337 ili 8,5/1.000 ukupno rođenih). Među perinatalno umrlima bilo je 179 mrtvorodenih (stopa mrtvorodenih 4,4) i 138 umrle novorođenčadi u dobi do sedam dana (stopa rane neonatalne smrtnosti 3,4). Vitalnostatiški podaci prikupljaju se za sve

živorođene neovisno o težini, a za mrtvorodene od najmanje 500 grama težine te s najmanje 22 navršena tjedna gestacije (sukladno preporuci Svjetske zdravstvene organizacije za nacionalne statistike). Međutim, međunarodne usporedbe u perinatalnoj smrtnosti provode se samo za rođene i perinatalno umrle porodne težine iznad 1.000 grama. Stoga je perinatalni mortalitet u 2004. godini, prema metodologiji Svjetske zdravstvene organizacije za međunarodne usporedbe, iznosio 5,79/1.000 rođenih $\geq$ 1.000 grama porodne težine. Prosjek Europske unije je 7/1.000 ukupno rođenih, a prije pristupa novih članica 2004. godine bio je 6,7/1.000 ukupno rođenih.

U 2004. godini raspon stopa perinatalne smrtnosti je prema vitalno-statističkim podacima (koji se ne prate prema težinskim kriterijima poput podataka iz zdravstva), među županijama od 2,0 u Karlovačkoj i 5,4 u Koprivničko-križevačkoj do 12,3 u Šibensko-kninskoj i 12,5 u Požeško-slavonskoj. Najveći broj županija grupiran je oko hrvatskog prosjeka s odstupanjem $\pm$ 2,5%. Od uspostave županijskog teritorijalnog ustrojstva 1993. godine stalno su prisutne veće unutaržupanijske i međužupanijske oscilacije, na koje utječe veličina teritorijalnih jedinica, broj poroda i perinatalnih smrti, budući u županijama s malim brojem poroda svaki slučaj perinatalne smrti znatno utječe na visinu stope smrtnosti.

b) DOJENAČKA SMRTNOST

U Republici Hrvatskoj je u 2004. godini umrlo 245 dojenčadi ili 6,1/1.000 živorođenih (u 2003. godini 251 odnosno 6,3/1.000 živorođenih). Razlike među županijama su velike – od 1,6 u Dubrovačko-neretvanskoj i 2,0 u Karlovačkoj do 8,8 u Požeško-slavonskoj i 14,2 u Virovitičko-podravskoj županiji. Najčešći uzroci ukupnih dojenačkih smrti su patološka stanja vezana uz trudnoću ili porod (stanja iz perinatalnog razdoblja u udjelu od 55,5%) i kongenitalne anomalije (30,6%), slijede ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka te simptomi, znakovi te abnormalni klinički i laboratorijski nalazi neuvršteni drugamo (3,3%), dok svi ostali uzroci zajedno iznose 7,3%. Među pojedinačnim uzrocima smrti u Republici Hrvatskoj, kao i u zemljama Europske unije, prevladavaju posljedice nezrelosti zbog uranjenog rađanja ili se radi o teškim malformacijama i malformacijskim sindromima. Stoga među prvih deset uzroka smrti nalazimo respiracijski distres, intrakranijalno krvarenje, bakterijsku sepsu u novorođenčeta, prirodne malformacije mišićno-koštanog sustava nesvrstane drugdje, prirodne malformacije srca, infekcije specifične za perinatalno razdoblje, komplikacije posteljice, pupkovine i ovojnica, kongenitalnu pneumoniju, sindrom iznenadne smrti dojenčeta i druge komplikacije vezane uz malu porodnu težinu i kratko trajanje gestacije. Najveći broj nezrele novorođenčadi umre u prvom danu ili sljedećih nekoliko dana života (oko 75% umrle novorođenčadi). Od kongenitalnih malformacija se među prvih 10 uzroka smrti javljaju dijafragmalna hernija, prirodne malformacije srca, srčanih septuma i velikih arterija, Downov sindrom i multiple malformacije koje zahvaćaju više organa ili organskih sustava. U dobi od 0-6 dana umrlo je 56,3% dojenčadi (138 djece) od kojih je 23,7% umrlo u prva 24 sata života (58 djece), a 32,6% u razdoblju od 1.- 6. dana života (80 djece). Još 18,8% (46 djece) umrlo je u kasnom novorođenačkom razdoblju, a 24,9% (61 dijete) u razdoblju od 2. mjeseca do navršene prve godine života.

Uspoređujući se s određenim tranzicijskim zemljama možemo uočiti da neke od njih, primjerice Češka, imaju vrlo nisku dojenačku smrtnost (u 2003. godini 3,9/1.000 živorođenih). Slična situacija je i u susjednoj Sloveniji (4,0) tako da se ove zemlje svojim vrijednostima približavaju najrazvijenijim zemljama Europe (Finska 3,2; Norveška 2003. godine 3,5; Švedska 2002. godine 3,3). Ruska federacija i druge zemlje bivšeg Sovjetskog

Saveza (isključujući pri tom Estoniju, Letoniju i Litvu) imaju vrlo visoku dojenačku smrtnost (od 12,4 do 20,2). Prosjek Europske unije nakon pristupa 10 novih članica 2004. godine je 6,6/1.000, a prije 2004. godine je iznosio 4,6/1.000 živorođenih.

c) SMRTNOST DJECE U DOBI 1-19 GODINA

Tijekom 2003. godine od nasilnih smrti u Republici Hrvatskoj umrlo je ukupno 168 djece u dobi 0-19 godina, od toga 6 dojenčadi, 11 djece u dobi 1-4 godine, 17 u dobi 5-9 godina, 27 u dobi 10-14 godina i 107 u dobi 15-19 godina.

Tijekom 2004. godine od nasilnih smrti umrlo je ukupno 157 djece u dobi 0-19 godina, od toga 8 dojenčadi, 17 djece u dobi 1-4 godine, 13 u dobi 5-9 godina, 21 u dobi 10-14 godina i 98 u dobi 15-19 godina. Prema uzrocima nasilnih smrti prevladavaju smrti uslijed nesreća (136 smrti), samoubojstva (20), a registrirano je i 1 ubojstvo u dobi do 19 godina. Od nesreća na prvom su mjestu prometne nesreće (102 smrti), utapanja (9), slučajna otrovanja (8) i ugušenja (6). Od drugih uzroka registriramo smrti zbog pada, udara električne struje i nesreće uzrokovane vatrenim oružjem.

Sagledavši podatke koji govore o smrtnosti, posebno perinatalnoj i dojenačkoj smrtnosti, ističe se nužna potreba organiziranijeg i suvremenijeg pristupa zdravstvenoj zaštiti djece.

Tijekom 2003. godine u djelatnosti zdravstvene zaštite dojenčadi i male djece zabilježeno je 425.322 posjeta zbog preventivne skrbi, od toga 197.080 preventivnih posjeta dojenčadi te 228.242 preventivnih posjeta male djece. Od ukupnih preventivnih posjeta dojenčadi 184.237 se odnosi na preventivne preglede i 12.843 na savjetovanja.

Cijepljenje djece predškolske i školske dobi u Republici Hrvatskoj provodi se sukladno Programu obveznog cijepljenja protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica, zaušnjaka, rubeole, tuberkuloze i virusnog hepatitisa B.

Procijepljenost među djecom od 95% postignuta je i premašena u većini predviđenih cijepljenja: (tetanus za djecu i mladež, difterija, pertussis, BCG, rubeola, parotitis epidemica, hepatitis B, hemophilus influenzae tip B), a kod ospica (morbili) procijepljenost je 94,5%.

Školska djeca, mladež i redoviti studenti čine oko 15,5% populacije Republike Hrvatske. U školskoj godini 2004./2005. u osnovne škole je upisano 391.744 djece, u srednje škole 192.417 djece, dok je na redovitom studiju bilo 92.052 studenata. Zbog specifično osjetljivog razdoblja razvoja, sazrijevanja i školovanja ta populacija je osobito osjetljiva na poremećaje zdravlja u najširem smislu i zahtijeva specifičnu pozornost zdravstvenih djelatnika i organizaciju zdravstvene zaštite.

Skrb o bolesnoj djeci školske dobi u primarnoj zdravstvenoj zaštiti provode liječnici opće/obiteljske medicine, a preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu liječnici školske medicine kao dio djelatnosti Zavoda za javno zdravstvo. U školskoj godini 2004./2005. bila su ugovorena 153 liječnička tima (1 specijalist školske medicine i 1 medicinska sestra više ili srednje stručne sprema) koji su, sukladno normativu Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, skrbili za oko 5.000 djece osnovnih i srednjih škola te redovnih studenata. Aktivnosti se sukladno Programu mjera zdravstvene zaštite školske djece, dijele na nekoliko osnovnih područja: mjere preventivne zdravstvene zaštite koje obuhvaćaju provedbu obveznih cijepljenja, sistematske te sve ostale preventivne preglede; zdravstveni odgoj i

provođenje programa promicanja zdravlja; savjetovanišni rad i rad sa djecom s posebnim potrebama; epidemiološke aktivnosti i aktivnosti u vezi sa zaštitom okoliša.

Prilikom upisa u prvi razred osnovne škole u školskoj godini 2004./2005. obavljeno je 48.705 pregleda čime je obuhvaćena čitava upisna generacija. Prema programu obavljeno je i 43.408 pregleda u petom razredu, 49.823 učenika u osmom razredu i 32.785 u prvom razredu srednje škole. Sva su djeca u trećem razredu osnovne škole obuhvaćena ciljanim sistematskim pregledima na poremećaje vida i vida na boje, te u šestom razredu ciljanim sistematskim pregledima na razvojne i strukturalne deformacije lokomotornog sustava. U istoj je školskoj godini obavljeno 482.501 cijepljenja u osnovnoj i 47.557 u srednjoj školi, prema godišnjem obveznom programu.

Nalazi sistematskih pregleda pokazuju da 22% učenika osnovnih i 31% srednjih škola ima nepravilno držanje, dok je učestalost jače izraženih deformacija stopala 34% za muški i 31% za ženski spol u osnovnoj školi. Strukturalne deformacije kralježnice su češće utvrđene u djevojčica. U osnovnim školama skolioza se registrira u 2,5% dječaka i 4,4% djevojčica, u srednjim školama u 4,3 % dječaka i 8,6% djevojčica. Smetnje refrakcije evidentirane su u 13% učenika osnovnih škola i u 17% učenika srednjih škola. Povišene vrijednosti krvnog tlaka ima 2% učenika i 1% učenica srednjih škola. U osnovnim školama nalazimo 6% dječaka i 3% djevojčica s dislalijom.

Nekim od oblika zdravstvenog odgoja, u 1998. godini, bilo je obuhvaćeno 197.943 učenika osnovnih i 66.515 srednjih škola, dok je u školskoj godini 2004./2005. bilo obuhvaćeno 314.342 učenika osnovnih i 77.204 učenika srednjih škola. Osim toga, na predavanjima, tribinama ili radionicama u vezi sa zdravljem, sudjelovalo je 63.626 profesora i roditelja učenika osnovnih te 11.126 profesora i roditelja učenika srednjih škola.

U školskoj godini 2004./2005. sistematskom pregledu na prvoj godini studija pristupilo je 15.518 studenata prve godine studija, dok je savjetovaništa posjetilo 14.065 studenata i studentica.

Individualni nalazi sistematskih pregleda studenata na prvoj godini studija pokazuju da većina (63% studenata i 60% studentica) živi s roditeljima. Doručak potpuno zanemaruje 5% studenata i studentica, a jednako toliko rijetko jede topli dnevni obrok. Aktivno se športom bavi 67% studenata i 54% studentica (najčešće 1-2 sata tjedno). U rekreativnim aktivnostima 46% studenata i 48% studentica provodi 1-2 sata tjedno, dok 13% studenata i 34 % studentica nema nikakvu rekreativnu naviku kretanja. Indeks tjelesne mase veći od 24,9 ima 25,2% studenata i 13,7% studentica. 45% studenata i 47% studentica izjavljuje da nikada nisu bili pušači, a da u posljednjih mjesec dana redovito puše izjavljuje 23% studenata i 18% studentica. Ostali su prestali pušiti ili puše povremeno. U posljednjih mjesec dana 24% studenata i 41% studentica nije pilo alkohol, najviše ih je pilo 1-2 puta, a 6% studenata i 2% studentica pilo je šest puta ili više. Spolne je odnose imalo 64% studenata i 53% studentica. Nažalost, od djevojaka koje su imale spolno iskustvo njih 49% nije nikada bilo na ginekološkom pregledu. Prosječna dob stupanja u seksualne odnose je 16,2 godine za mladiće i 17,2 godine za djevojke. Kondom redovito ili povremeno koristi 73% studenata i 63% studentica, dok 21% studenata i 29% studentica ne koristi kondom prilikom spolnog odnosa.

Savjetovaništa za djecu i mladež u kojima djeca, roditelji i profesori mogu zatražiti pomoć pri rješavanju najčešćih problema vezanih uz odrastanje i zdravlje djece, organizirana su kao poseban oblik rada te se broj posjeta savjetovaništima neprekidno povećava. U osnovnoj školi

broj posjeta savjetovalištu povećao se sa 59.647 u 1998. godini na 132.077 tijekom 2004. i 2005. godine. U srednjoj školi je zabilježeno povećanje broja posjeta savjetovalištu sa 18.196 na 32.085. Navedeno pokazuje da je upravo takav oblik rada potreban i da je u sustavu nedostajao. U savjetovalištim za djecu i mladež pri službama za školsku medicinu djeca osnovnoškolske dobi i njihovi roditelji najviše su tražili pomoć zbog problema koje donose kronične bolesti (44%), zatim zbog problema u učenju (24%) te problema mentalnog zdravlja (19%). Kod srednjoškolaca su osim kroničnih bolesti (37%) češće zastupljeni problemi i zahtjevi za savjetom zbog reproduktivnog zdravlja i spolno prenosivih infekcija (22%), učenja (15%) te rizičnog ponašanja (14%) i mentalnog zdravlja (13%).

b) CILJEVI

Ciljevi područja Zdravlje, odnosno, zdravstvenog zbrinjavanja djece u Republici Hrvatskoj trebaju biti usklađeni sa svjetskim standardima. Vodeći se time ciljevi zdravstvene zaštite djece u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **očuvati i unaprijediti zdravstveno stanje trudnica, dojenčadi i djece,**
- **smanjiti smrtnost novorođenčadi, dojenčadi i djece te smanjiti smrtnost i posljedice od ozljeda djece – preporuka 28. Odbora za prava djeteta iz 2004.,**
- **osigurati isti pristup i kvalitetu zdravstvenih usluga za svu djecu – preporuka 52. Odbora za prava djeteta iz 2004.,**
- **poticati sve oblike aktivnog sudjelovanja djece u kreiranju, provođenju i praćenju zdravstvenih preventivnih programa – preporuka 30. Odbora za prava djeteta iz 2004.,**
- **poticati suvremena načela humanizacije bolničkog liječenja djece – preporuka 52. Odbora za prava djeteta z 2004.,**
- **očuvati i poboljšati zdravlje mladeži – preporuka 54. Odbora za prava djeteta iz 2004.,**
- **štititi reprodukcijsko i spolno zdravlje djece i mladeži, prevenirati spolno prenosive bolesti i rizično ponašanje te smanjivati pojavnost maloljetničkih trudnoća.**

c) MJERE

1. Poboljšati zdravstvenu zaštitu trudnica, dojenčadi i djece

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju, Hrvatsko društvo za perinatologiju, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu, Referentni centar Ministarstva zdravstva za praćenje i razvoj djece, organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 2. – 2006. godina

Aktivnost 3. – 2007. godina

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. sustavno pratiti i zdravstveno nadzirati sve žene tijekom trudnoće, porođaja i nakon porođaja
2. izraditi Registar neurorizične djece
3. izraditi i provoditi program pojačane skrbi neurorizične djece
4. pratiti rast i razvoj djece radi ranog otkrivanja poremećaja
5. provoditi redovito cijepljenje djece

Indikatori provedbe:

1. broj pregleda žena u trudnoći i nakon porođaja; broj porođaja uz stručnu pomoć
2. izrađen Registar; broj i postotak neurorizične djece obuhvaćene Registrom
3. izrađen program; broj rođene neurorizične djece i broj neurorizične djece obuhvaćene provođenjem programa
4. broj i postotak djece obuhvaćene sistematskim pregledima
5. osiguran postotak procijepljenosti djece prema Kalendaru cijepljenja

Potrebna financijska sredstva:

Većina gore navedenih aktivnosti, kao što je cijepljenje, provodi se kroz program mjera zdravstvene zaštite stanovništva, te su sredstva osigurana putem Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Za program evidentiranja i praćenja rizične djece potrebna su dodatna sredstva u iznosu od oko 1.000.000,00 kn.

2. Ustrojiti savjetovališta i centre za planiranje obitelji i reproduksijsko zdravlje

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju, Hrvatsko društvo za perinatologiju, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu*

Rok: *kraj 2006. godine i kontinuirano*

Aktivnosti:

1. ustrojiti savjetovališta i centre za planiranje obitelji i reproduksijsko zdravlje
2. zapošljavati medicinsko osoblje u savjetovalištim

Indikatori provedbe:

1. broj ustrojenih savjetovališta i centara za planiranje obitelji i reproduksijsko zdravlje
2. broj i postotak zaposlenog medicinskog osoblja

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

3. Poticati razvoj preventivnih aktivnosti radi unaprjeđenja zdravstvene kulture djece, mladih i roditelja

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju, Hrvatsko društvo za perinatologiju, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko društvo za preventivnu i socijalnu pedijatriju, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu, organizacije civilnog društva, mediji*

Rok: *Aktivnost 1. – 2007. godina*

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. ustrojiti mobilne savjetodavne timove stručnjaka na ruralnim i teško dostupnim područjima
2. provoditi medijske kampanje s ciljem promicanja zdravih stilova života
3. uključiti organizacije civilnog društva, lokalnu zajednicu, roditelje, građane u programe pomoći djeci oboljeloj od kroničnih bolesti

Indikatori provedbe:

1. broj mobilnih savjetodavnih timova

2. broj provedenih kampanja
3. broj i postotak građana uključen u udruge za pomoć djeci oboljeloj od kroničnih bolesti

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva za mobilne timove treba osigurati putem jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a sredstva za pojedinu kampanju putem donatora, sponzora, zainteresiranih ministarstava i građana.

Sredstva za rad udruga za pomoć djeci oboljeloj od kroničnih bolesti trebalo bi osigurati putem Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, te sredstava ministarstava, putem donatora i sponzora.

4. Smanjiti smrtnost novorođenčadi, dojenčadi i djece

PREPORUKA ODBORA 28.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju, Hrvatsko društvo za perinatologiju, Hrvatsko pedijatrijsko društvo*

Rok: *Aktivnost 4. – 2006. godina*

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. unaprijediti kvalitetu zdravstvene zaštite djece
2. suvremeno opremiti rodilišta
3. zapošljavati veći broj medicinskog osoblja u rodilištima i dječjim odjelima
4. osnivati multidisciplinarna povjerenstava za praćenje i analizu perinatalne, dojenačke i dječje smrtnosti na regionalnim razinama

Indikatori provedbe:

1. stopa smrtnosti novorođenčadi, dojenčadi i djece
2. broj suvremeno opremljenih rodilišta
3. broj zaposlenog medicinskog osoblja
4. broj osnovanih multidisciplinarnih povjerenstava za praćenje i analizu perinatalne, dojenačke i dječje smrtnosti na regionalnim razinama, te njihova godišnja izvješća

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

5. Izraditi Nacionalni program prevencije ozljeda djece s jasno definiranim zadaćama lokalne zajednice, zdravstvene službe i sustava obrazovanja

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Ministarstvo unutarnjih poslova, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, Regionalno središte za uklanjanje posljedice katastrofa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: *Aktivnost 1. – 2006. godina*

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi i usvojiti Nacionalni program prevencije ozljeda djece s jasno definiranim zadaćama lokalne zajednice, zdravstvene službe i sustava obrazovanja
2. osigurati provođenje mjera Nacionalnog programa prevencije ozljeda djece na lokalnoj razini
3. provoditi preventivne mjere poput akcije "Djeca prijatelji u prometu" te preventivne akcije u cilju sprječavanja nesreća u domu
4. educirati roditelje o mogućnostima prevencije ozljeda djece putem savjetovanja, seminara

Indikatori provedbe:

1. izrađen i usvojen Nacionalni program
2. smanjen broj ozljeda i nesreća djece

3. smanjena stopa smrtnosti djece od ozljeda
4. smanjena stopa invaliditeta djece od ozljeda
5. broj i postotak roditelja educiranih o mogućnostima ozljeda djece

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

6. Osigurati popunjavanje timova zdravstvene službe za zaštitu djece, u cilju osiguranja istog pristupa i kvalitete zdravstvenih usluga za svu djecu
PREPORUKA ODBORA 52.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. odobriti specijalizacije iz pedijatrije, najmanje 25 godišnje, za primarnu zdravstvenu zaštitu
2. uspostaviti sustav koordinacije zdravstvene zaštite u cilju bolje kvalitete zdravstvenih usluga za djecu

Indikatori provedbe:

1. godišnji broj specijalizacija iz pedijatrije za primarnu zdravstvenu zaštitu
2. uspostavljeni centri za koordinaciju zdravstvene zaštite

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati na pozicijama Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u Državnom proračunu i proračunu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

7. Osigurati smanjenje normativa za timove školske medicine, u cilju osiguranja kvalitetnije i dostupnije zaštite i nesmetanog provođenja zakonskog programa

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. usuglasiti smanjenje normativa za timove školske medicine na prosječno 3.800 školske djece i redovitih studenata, uzimajući u obzir vrstu i broj programskih aktivnosti te udaljenost škola, gustoću naseljenosti i razvedenost terena
2. odobriti specijalizacije iz školske medicine, najmanje 10 godišnje u razdoblju od 5 godina, a dalje prema potrebama

Indikatori provedbe:

1. smanjeni normativi za timove školske medicine na prosječno 3.800 školske djece i redovitih studenata
2. godišnji broj specijalizacija iz školske medicine

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

8. Uvesti "zdravstvenu knjižicu djeteta" za svu djecu Hrvatske od 0 - 18 godina

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, Referentni centar Ministarstva zdravstva za praćenje rasta i razvoja djece, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za perinatologiju, Hrvatsko društvo za pedijatriju, Hrvatsko društvo za preventivnu i socijalnu pedijatriju, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu*

Rok: *Aktivnosti 1. i 2. – 2006. godina,*

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. donijeti Pravilnik o zdravstvenoj knjižici djeteta
2. uvesti zdravstvenu knjižicu djeteta

3. educirati zdravstvene djelatnike za primjenu zdravstvene knjižice
4. koordinirati uvođenje i evaluirati primjenu zdravstvene knjižice

Indikatori provedbe:

1. donesen Pravilnik
2. broj tiskanih zdravstvenih knjižica
3. broj i evaluacija održanih seminara za edukaciju zdravstvenih djelatnika o primjeni zdravstvene knjižice
4. evaluacija podataka iz zdravstvene knjižice (kvaliteta podataka i kvaliteta zdravstvene skrbi iz knjižice)

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva za tiskanje knjižica – 500.000,00 kn, za edukaciju zdravstvenih djelatnika i drugih navedenih aktivnosti – 500.000,00 kn

9. Osigurati jednaki standard zdravstvene zaštite socijalno ugrožene i romske djece

PREPORUKA ODBORA 52.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. evidentirati socijalno ugroženu djecu i njihove potrebe u ostvarivanju zdravstvene zaštite
2. evidentirati romsku djecu i njihove potrebe u ostvarivanju zdravstvene zaštite
3. provoditi aktivnosti zdravstveno-socijalne pomoći u cilju promicanja zdravlja socijalno ugrožene i romske djece

Indikatori provedbe:

1. sva socijalno ugrožena djeca uključena u sustav zdravstvene zaštite
2. broj i postotak romske djece uključene u sustav zdravstvene zaštite i opseg korištenja preventivnih mjera za populaciju romske djece, te postotak procijepljenosti romske djece i njegovo izjednačavanje s ostalom populacijom
3. postotak smanjenja bolesti, posebno deficitarnih, u te djece (pothranjenosti, anemija, rahitisa, itd.)

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

10. Uključiti djecu u kreiranje, provođenje i praćenje zdravstvenih preventivnih programa

PREPORUKA ODBORA 30.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo, znanosti, obrazovanja i športa, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, sveučilišta, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, stručne udruge, organizacije civilnog društva*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. u suradnji s djecom, formirati smjernice o zdravstvenom odgoju i obrazovanju djece
2. provoditi zdravstveno obrazovanje djece o najčešćim zdravstvenim problemima i mjerama zaštite (važnost zdrave prehrane i tjelesne aktivnosti, higijenske navike, prevencija karijesa, štetnost pušenja i alkohola itd), prema dobnom uzrastu (vrtići, škole)
3. obrazovati djecu-edukatore u vršnjačkim grupama
4. poticati različite oblike neformalnog djelovanja, kao što je Zdravstveni forum mladih

Indikatori provedbe:

1. formirane smjernice u zdravstvenom odgoju djece
2. broj i postotak educirane djece
3. broj i postotak osposobljene djece edukatora
4. broj Zdravstvenih foruma ili sličnih oblika udruživanja

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva za izradu metodologije (smjernica) zdravstveno-odgojnog rada – oko 300.000,00 kn.
Sredstva za provođenje zdravstvenog odgoja u vrtićima, školama i u slobodnom vremenu – jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva.

11. Osigurati primjenu suvremenih načela i metoda humanizacije bolničkog liječenja djece

PREPORUKA ODBORA 52.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo, znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, sveučilišta, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, bolnice, stručne udruge, organizacije civilnog društva*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. osigurati provođenje programa "Za osmijeh djeteta u bolnici" i drugih sličnih programa koji pridonose suvremenim metodama humanizacije bolničkog liječenja djece
2. ustrojiti stručne timove za rad s djecom u bolnicama
3. stvarati uvjete za "otvorenu bolnicu"
4. organizirati i provoditi programe rasonode djece u bolnici
5. opremiti prostor bolnice namijenjen provedbi aktivnosti za djecu
6. osigurati besplatni stalni ili dnevni boravak jednog od roditelja uz bolesno dijete za vrijeme hospitalizacije

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak bolnica/dječjih odjela s prestižnim naslovom "Bolnica/dječji odjel – prijatelj djece"
2. broj i postotak stručnih timova za rad s djecom u bolnicama
3. broj i kvaliteta programa rasonode za djecu u bolnici
4. opremljeni bolnički prostori
5. broj i postotak bolnica u kojima se provode navedene aktivnosti
6. broj i postotak roditelja kojima je osiguran besplatni stalni ili dnevni boravak uz bolesno dijete za vrijeme hospitalizacije

Potrebna financijska sredstva:

Državni proračun - barem 250.000,00 kn, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, sponzori i donacije.

12. Izraditi i provoditi program mjera za smanjivanje boravka djeteta u bolnici

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, sveučilišta, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, bolnice, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetirciju, Hrvatsko društvo za perinatologiju, Hrvatsko pedijatrijsko društvo*

Rok: *Aktivnost 3. – kraj 2006. godine*

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. osigurati ambulantno i kućno liječenje
2. osigurati dijagnostiku u izvanbolničkoj službi
3. uspostaviti dnevne bolnice u svim bolničkim ustanovama
4. osigurati uvjete za izvođenje nastave za djecu koja su u dugotrajnom bolničkom smještaju

Indikatori provedbe:

1. ustrojteni timovi za ambulantno i kućno liječenje
2. ustrojteni timovi za dijagnostiku u izvanbolničkoj službi
3. broj novoosnovanih dnevnih bolnica te broj kreveta u dnevnim bolnicama
4. broj i postotak djece koja su u dugotrajnom bolničkom smještaju uključena u nastavne programe u bolnicama

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

13. Osigurati unaprjeđenje tjelesnog i mentalnog zdravlja djece i mladeži

PREPORUKA ODBORA 54.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, bolnice, stručna društva i organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 6. – 2006. godina

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. provoditi zaštitu reprodukcijskog zdravlja putem primarne zdravstvene zaštite
2. educirati mlade o zaštiti reprodukcijskog zdravlja, u cilju prevencije spolno prenosivih bolesti i neželjenih trudnoća
3. provoditi program prevencije i suzbijanja HIV/AIDS-a
4. provoditi programe očuvanja mentalnog zdravlja te prevencije zlorabe droge, alkohola i konzumacije duhana
5. provoditi programe prevencije nasilja, program psihološke pomoći djeci žrtvama nasilja, te poboljšanje kvalitete objekata za liječenje
6. izraditi, usvojiti i provoditi program prevencije samoubojstava
7. osigurati dostupnost službi za psihološku pomoć i povjerljivih savjetovališta

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak mladih koji posjećuju primarnu zdravstvenu zaštitu u cilju zaštite reprodukcijskog zdravlja, učestalost spolno prenosivih bolesti i neželjenih trudnoća u mladima
2. broj i postotak mladih osoba uključenih u programe edukacije
3. broj i kvaliteta programa za prevenciju HIV/AIDS-a, te broj i postotak djece i mladih obuhvaćenih tim programima
4. broj i postotak mladih osoba ovisnih o drogama, alkoholu i konzumaciji duhana, broj i kvaliteta programa za prevenciju ovisnosti, te broj i postotak djece i mladih obuhvaćenih tim programima
5. stopa smrtnosti i pobola djece i mladeži zbog posljedica nasilja, broj i kvaliteta programa za prevenciju nasilja, te broj i postotak djece i mladih obuhvaćenih tim programima; broj objekata s poboljšanom kvalitetom liječenja
6. izrađen i usvojen program prevencije samoubojstava, stopa smrtnosti od samoubojstva i pobola djece i mladeži zbog pokušaja samoubojstva
7. broj dostupnih službi za psihološku pomoć

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

14. Poticati razvoj programa zdravstvenog odgoja s područja zaštite reprodukcijskog zdravlja djece i mladeži i promicanja spolne i zdravstvene kulture

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, stručna udruženja Hrvatskoga liječničkog zbora (ginekologija, pedijatrija, školska medicina), organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi i verificirati programe zdravstvenog odgoja iz područja zaštite reprodukcijskog zdravlja djece i mladeži za djecu, roditelje, nastavnike, odgajatelje, zdravstvene djelatnike

2. organizirati i provoditi programe zdravstvene i spolne edukacije kroz tematske edukacijske tečajeve, radionice i tribine u suradnji s odgojno-obrazovnim i zdravstvenim ustanovama te organizacijama civilnog društva
3. provoditi edukaciju edukatora
4. izraditi i tiskati zdravstveno-odgojne publikacije (brošure, priručnike, letke)

Indikatori provedbe:

1. broj izrađenih, verificiranih i realiziranih programa zdravstvenog odgoja iz područja zaštite reproduktivnog zdravlja djece i mladeži
2. broj i postotak korisnika programa
3. zadovoljstvo korisnika programa
4. učinci provedenih programa – praćenje kretanja broja maloljetničkih trudnoća i spolno prenosivih bolesti kod mladeži
5. broj i postotak stručnjaka uključenih u edukacije
6. broj i kvaliteta izrađenih i tiskanih zdravstveno-odgojnih publikacija (brošura, priručnika, letaka)

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

III. PREHRANA

a) OPIS STANJA

Kvalitetna i zdrava prehrana osnovni je preduvjet zdravog razvoja djeteta. Prekomjerna tjelesna masa i pretilost djece i mladeži jedan je od sve većih zdravstvenih problema mnogih zemalja Europe, uključujući i našu. Ujedno, jednolična i neuravnotežena prehrana uzrokom su manjka željeza i drugih minerala u tragovima, što može dovesti do anemija i različitih zdravstvenih problema. Zdravom i uravnoteženom prehranom moguće je prevenirati pretilost u djece, ali i najzastupljenije bolesti današnjice u odrasloj dobi, poput koronarne bolesti, hipertenzije, šećerne bolesti. Prevencijom navedenih poremećaja i bolesti u dječjoj i odrasloj dobi mogla bi se značajno smanjiti izdvajanja za zdravstvo. Uvođenje zdrave prehrane, osobito organski uzgojenih namirnica kontroliranog porijekla iz naše zemlje, u jaslice, vrtiće, osnovne i srednje škole, te ustanove koje skrbe za djecu bio bi i značajan poticaj razvoju poljoprivrede Republike Hrvatske.

Prema podacima za razdoblje od 1997. - 2002. godine ocjena stanja uhranjenosti, na temelju vrijednosti antropometrijskog indeksa mase na visinu, pravilno je uhranjeno u prosjeku 69,5% djece u Republici Hrvatskoj. U skupinu "mršavih" spada 13,4%, pothranjeno je 0,9% djece, povećanu tjelesnu masu ima 11% djece, a pretilo je 5,2% pregledane djece. Osim toga, 15% djece nikad ne doručkuje, 4% ni vikendom. Svako treće dijete pojede barem jedan komad voća dnevno, a tek svako četvrto svakodnevno pojede barem jedan obrok povrća.

Opskrbljenost **vodom za piće** iz javnih vodoopskrbnih sustava na razini države u 2003. godini iznosi oko 77%. Najmanji postotak opskrbljenosti ima Bjelovarsko-bilogorska županija - oko 34%, a najveći Istarska i Primorsko-goranska županija s oko 97% opskrbljenosti. Ukupno gledajući, na razini Republike Hrvatske možemo biti zadovoljni ispravnošću vode za piće iz javnih vodovoda, pogotovo ako uzmemo u obzir saznanje o tehnološko-tehničkom stanju

naših javnih vodovoda. Broj neispravnih uzoraka kemijski i mikrobiološki na razini Republike Hrvatske u 2003. godini manji je od 10%.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Prehrana* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **promicati dojenje kao najbolji način prehrane dojenčeta – *preporuka 52. Odbora za prava djeteta iz 2004.*,**
- **uvoditi zdravu prehranu u jaslice, vrtiće, osnovne i srednje škole, te ustanove koje skrbe za djecu,**
- **osigurati pristup pitkoj vodi i unos dostatne količine tekućine za svu djecu,**
- **sprječavati izlaganje djece škodljivim zagađivačima okoliša u vodi, hrani, tlu i zraku.**

c) MJERE

1. Izraditi Nacionalni program za promicanje dojenja **PREPORUKE ODBORA 51., 52.**

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, stručna društva Hrvatskog liječničkog zbora, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi i usvojiti Nacionalni program za promicanje dojenja
2. osnovati Povjerenstvo za koordinaciju aktivnosti Nacionalnog programa
3. donijeti uredbu ili zakon o provođenju Međunarodnog pravilnika o načinu prodaje zamjena za majčino mlijeko
4. nastaviti s programom u rodilištu "Deset koraka do uspješnog dojenja", te s programom "Bolnica/rodilište – prijatelj djece"
5. uskladiti paket "Sretna beba" s Međunarodnim pravilnikom o oglašavanju nadomjestaka za majčino mlijeko

Indikatori provedbe:

1. usvojen Nacionalni program za promicanje dojenja
2. osnovano povjerenstvo za koordinaciju i praćenje provedbe aktivnosti Nacionalnog programa
3. donesena uredba ili zakon o provođenju Međunarodnog pravilnika o načinu prodaje zamjena za majčino mlijeko
4. broj grupa za potporu dojenju i broj rodilišta koja nose naziv "Rodilišta-prijatelji djece"
5. paket "Sretna beba" usklađen s Međunarodnim pravilnikom o oglašavanju nadomjestaka za majčino mlijeko
6. broj i postotak žena koje isključivo doje svoju djecu (do 6. mjeseca nakon rođenja)

Potrebna financijska sredstva:

Koordinacija aktivnosti za promicanje dojenja – 300.000,00 kn; posebni promidžbeni materijali za promicanje dojenja – sponzori, donatori, u skladu s Međunarodnim pravilnicima.

2. Izraditi Programme zdrave prehrane za jaslice, vrtiće, osnovne i srednje škole te ustanove koje skrbe za djecu

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko društvo za preventivnu i socijalnu pedijatriju, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu

Rok: Aktivnosti 1. i 2. – 2006. godina;

Aktivnost 3. – kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi standarde i normative zdrave prehrane uključujući preporučene dnevne količine energije i prehrambenih makronutrijenata te vitamina i minerala, dozvoljene aditive i konzervanse, u skladu s novijim znanstvenim spoznajama, kao i dostatnog unosa tekućine
2. donijeti smjernice koje će osigurati primjenu navedenih standarda uz praćenje, evaluaciju i edukaciju osoba zaduženih za primjenu organizirane prehrane
3. osigurati neprekidno praćenje novih znanstvenih spoznaja i primjenu novih odrednica

Indikatori provedbe:

1. izrađeni standardi i normativi zdrave prehrane
2. donesene smjernice za provođenje zdrave prehrane
3. uključivanje novih znanstvenih spoznaja u program zdrave prehrane

Potrebna financijska sredstva:

Stvaranje Programa zdrave prehrane – oko 30.000,00 kn.

3. Osigurati primjenu Programa zdrave prehrane u svim jaslicama, vrtićima i ustanovama koje skrbe za djecu predškolske dobi

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko pedijatrijsko društvo, organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 1. – 2007. godina

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. kreirati jelovnike u jaslicama, vrtićima i ustanovama koje skrbe za djecu prema Programu zdrave prehrane
2. uključiti stručnjake, prvenstveno nutricioniste, u planiranje obroka u jaslicama, vrtićima i ustanovama koje skrbe za djecu
3. vršiti nadzor nad provođenjem Programa zdrave prehrane u jaslicama, vrtićima i ustanovama koje skrbe za djecu

Indikatori provedbe:

1. usklađenost jelovnika s Programom zdrave prehrane
2. broj i postotak jaslica, vrtića i ustanova koje skrbe za djecu predškolske dobi u kojima se obroci planiraju uz sudjelovanje stručnjaka
3. stanje uhranjenosti djece u jaslicama, vrtićima i ustanovama koje skrbe za djecu predškolske dobi

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

4. Osigurati primjenu Programa zdrave prehrane u osnovnim i srednjim školama i ustanovama koje skrbe za djecu

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Stručna društva Hrvatskoga liječničkog zbora – Hrvatsko pedijatrijsko društvo, organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 1 – 2007. godina

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. uvesti jedan obvezatan zdravi obrok u sve osnovne, srednje škole i zdravu prehranu u ustanove koje skrbe za djecu
2. uključiti stručnjake, prvenstveno nutricioniste, u planiranje školskog obroka u skladu s Programom zdrave prehrane
3. vršiti nadzor nad provođenjem Programa zdrave prehrane u osnovnim, srednjim školama i ustanovama koje skrbe za djecu, uz uklanjanje automata za prodaju slatkiša i gaziranih pića
4. osigurati besplatan obrok za djecu iz socijalno ugroženih obitelji

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak osnovnih, srednjih škola u kojima je uveden obvezatan zdravi obrok te broj i postotak ustanova koje skrbe za djecu u kojima je uvedena zdrava prehrana
2. broj i postotak škola i ustanova koje skrbe za djecu u kojima se obroci planiraju uz sudjelovanje stručnjaka
3. stanje uhranjenosti djece u osnovnim školama, srednjim školama i ustanovama koje skrbe za djecu i broj uklonjenih automata za prodaju slatkiša i gaziranih pića u školama
4. broj i postotak djece iz socijalno ugroženih obitelji korisnika besplatnog školskog obroka

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

5. Širiti znanje o važnosti zdrave prehrane radi prevencije pretilosti i drugih bolesti

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, mediji, organizacije civilnog društva*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. educirati djecu o zdravoj prehrani primjenom nastavnih programa u vrtićima i školama
2. poučavati roditelje o pravilnoj prehrani djece
3. poučavati i druge populacijske skupine o važnosti zdrave prehrane za rast, razvoj i fiziološke funkcije čovjeka te o mogućnostima prevencije kroničnih bolesti, putem medija

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak vrtića i škola u kojima se provodi edukacija o zdravoj prehrani te broj i postotak educirane djece
2. broj i postotak roditelja informiranih o zdravoj prehrani
3. broj radio i TV emisija o važnosti zdrave prehrane te njihov utjecaj na javnost

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

6. Osigurati pristup pitkoj vodi za svu djecu i unos dostatne količine tekućine

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatske vode, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: *Aktivnost 3. – 2006. godina,*

Ostale aktivnosti – kontinuirano

Aktivnosti:

1. smanjiti udio domaćinstava bez pristupa higijenskim sanitarnim objektima te zdravoj pitkoj vodi
2. educirati djecu i roditelje o važnosti unosa dovoljnih količina vode i tekućine
3. smanjiti konzumaciju gaziranih pića i sokova (osim sokova od svježe iscijedenog voća) iz automata u organiziranoj prehrani

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak domaćinstava bez pristupa higijenskim sanitarnim objektima te zdravoj pitkoj vodi u pojedinim regijama Hrvatske
2. broj i postotak djece i roditelja obuhvaćenih edukacijskim programima
3. smanjeni broj automata za prodaju gaziranih pića u osnovnim i srednjim školama

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

7. Razviti program sprječavanja izlaganja djece škodljivim zagađivačima okoliša u vodi, hrani, tlu i zraku

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatske vode, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. razvijati zakonodavnu politiku i programe na nacionalnoj razini i osigurati jačanje međunarodne suradnje
2. prihvatiti Akcijski plan o okolišu i zdravlju djece, kojeg su već usvojile zemlje članice Europske unije

Indikatori provedbe:

1. doneseni odgovarajući zakoni i pravilnici
2. prihvaćen Akcijski plan o okolišu i zdravlju djece

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

IV. ULOGA OBITELJI U PODIZANJU I ODGOJU DJECE

a) OPIS STANJA

Tijekom proteklih desetljeća razvoj izvaninstitucijskih oblika potpore obitelji ukazuje na potrebu za nadgradnjom i osnaživanjem savjetodavnog i preventivnog rada te za edukacijom roditelja. U situaciji tranzicije obitelji i obiteljskih odnosa, značajnih prisilnih i spontanih migracija, porasta nezaposlenosti, narušene socijalne sigurnosti, nasilja u obitelji, sklonosti uživanju opijata i slično, obitelj i njeni članovi izloženi su sve većim izazovima razvoja skladnih odnosa, na koje obitelj, sama po sebi, vrlo često ne može naći najbolji odgovor.

Ustav Republike Hrvatske roditelju određuje nezamjenjivu ulogu u podizanju i odgoju djece, ali isto tako obvezuje društvo na izgradnju odgovarajućeg sustava potpora obitelji, osobito onih koji pridonose skladnom razvoju djece i mladih.

Vlada Republike Hrvatske je, uvažavajući obitelj kao najvišu društvenu vrijednost, svojim programskim djelovanjem i osnivanjem ministarstva nadležnog za obitelj učinila značajne pomake u stvaranju institucijskih i drugih pretpostavki za uspješne odgovore na obiteljske i profesionalne izazove današnje obitelji.

Uvjeti za podizanje i odgoj djece danas su vrlo zahtjevni i nameću potrebu za obrazovanjem roditelja. Uzimajući u obzir manji broj provedenih programa namijenjenih roditeljima, kao i

njihovu posvećenost, potrebno je razvijati kulturu obrazovanja roditelja za roditeljsku ulogu. Slijedom navedenog, značajan dio državne politike namijenjene obitelji (usklađeno djelovanje na razvoju sustava potpora obitelji) postaje razvoj programa pružanja savjetodavne i praktične potpore obitelji i razvoj mreže usluga kroz obiteljsko savjetovanje.

Kako bi se u potpunosti zadovoljile potrebe obitelji pri uspostavi ravnoteže obiteljskih i profesionalnih obveza te organiziranim aktivnostima djece u slobodnom vremenu, naglašena je potreba za jačanjem razvoja institucijske mreže predškolskih ustanova, posebno u manjim gradovima i seoskim sredinama.

U cilju osnaživanja obitelji osobita pozornost poklonjena je razvoju suradnje s organizacijama civilnog društva koje djeluju za dobrobit obitelji, djece i mladih, kao i osoba koje su izložene rizičnim uvjetima odrastanja. Posebno se ukazala potreba za razvojem savjetodavnog rada koji pridonosi stručnom informiranju, savjetovanju i edukaciji roditelja, djece i mladih, te njegovanju socijalnih, kulturnih, emocionalnih, običajnih i moralnih vrijednosti obitelji. Vrijedno je istaknuti da je tijekom 2004./2005. godine otvoreno 6 obiteljskih centara, u pripremi je otvaranje još 6 takvih ustanova, potaknuto je osnivanje 5 savjetovališta za članove obitelji izložene rizicima na području zdravog i skladnog razvoja, te je pružena potpora nizu programa namijenjenih trudnicama i roditeljima u lokalnoj zajednici, djeci u područjima od posebne državne skrbi, djeci s teškoćama u razvoju i djeci iz višečlanih obitelji.

Duži niz godina vođene su i vode se rasprave o potrebi uvođenja programa o spolnosti i odnosa među spolovima u školske programe, kao i o potrebi stjecanja dodatnih znanja, razvoja vještina, stavova i ponašanja mladih u društvu.

U znanosti je provedeno malo istraživanja o roditeljstvu, obiteljskom odgoju, stavovima roditelja prema djeci, odgoju, obrazovanju i školi te obrazovanju za roditeljstvo, što upućuje na potrebu razvoja i primjene empirijski zasnovanih i vremenu prilagođenih pristupa obitelji i njenoj ulozi u podizanju i odgoju djece.

b) CILJEVI

Kako bi se pridonijelo jačanju uloge obitelji, ciljevi područja *Uloga obitelji u podizanju i odgoju djece* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **jačati društvenu svijest o vrijednostima obitelji i značaju kvalitetnog obiteljskog odgoja za zdrav razvoj djeteta,**
- **razvijati kulturu odgovornog i kompetentnog roditeljstva te razvijati stavove o roditeljstvu kao ulozi koja se uči i predstavlja dio cjeloživotnog učenja,**
- **osnažiti razvoj i podići opseg i kvalitetu informativnih, edukativnih, savjetodavnih i uslužnih djelatnosti te programa namijenjenih obiteljima, roditeljima i djeci u lokalnoj sredini,**
- **uključiti roditelje u rad odgojno-obrazovnih ustanova,**
- **odgajati i obrazovati djecu i mlade za partnerske i obiteljske uloge,**
- **unaprijediti izvaninstitucijske oblike potpore obitelji i socijalno osjetljivim skupinama stanovništva,**

- potaknuti razvoj programa rada u zajednici, volonterskog rada i rada organizacija civilnog društva koje su potpora obitelji i djeci,
- osigurati društvenu potporu obitelji u obavljanju odgojne uloge,
- pružati podršku znanstveno-stručnom pristupu obiteljskom odgoju,
- podići razinu osviještenosti javnosti o postojanju zakonske zabrane tjelesnog kažnjavanja djece.

c) MJERE

1. Izraditi Nacionalnu strategiju razvoja mreže informativnih, edukativnih, savjetodavnih usluga i programa namijenjenih obiteljima, roditeljima i djeci

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, organizacije civilnog društva, znanstveno-stručne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Rok: 2008. godina

Aktivnosti:

1. izraditi dokument Strategije razvoja mreže informativnih, obrazovnih i savjetodavnih usluga i programa namijenjenih jačanju roditeljskih kompetencija
2. provesti aktivnosti u cilju upoznavanja javnosti s dokumentom

Indikatori provedbe:

1. prihvaćen i objavljen dokument Strategije
2. javnost informirana o donošenju Strategije

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

2. Promicati odgovorno roditeljstvo u medijima

PREPORUKE ODBORA 10., 20., 30.

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, mediji, organizacije civilnog društva, nezavisni stručnjaci

Rok: Aktivnost 1. – kraj 2006. godine

Aktivnost 2. – kontinuirano

Aktivnosti 3. i 4. – 2006. godina

Aktivnosti:

1. organizirati seminar za predstavnike medija u cilju njihova upoznavanja Konvencije o pravima djeteta i njezine primjene u medijima te mogućnosti promicanja odgovornog roditeljstva i obiteljskog odgoja u medijima
2. osigurati rad medija na promicanju odgovornog roditeljstva i prava djeteta (prilozi i stalne rubrike u novinama, tjednicima, časopisima, na radiju i TV, izdavanje biltena za roditelje, izrada spotova, ...)
3. uvesti tjednu emisiju na TV u kojoj bi se u vidu foruma za djecu i mlade razgovaralo o pravima djeteta, obiteljskom odgoju i životu u obitelji
4. tiskati tematski broj časopisa "Dijete i društvo" o ulozi obitelji u skrbi i odgoju djeteta

Indikatori provedbe:

1. organiziran seminar za predstavnike medija i broj sudionika
2. broj objavljenih pisanih priloga i emitiranih TV i radio emisija na temu roditeljstva i obiteljskog odgoja te prava djeteta u obiteljskom okruženju i njihov utjecaj na javnost
3. uveden forum mladih

4. tiskan tematski broj časopisa "Dijete i društvo" i osigurana njegova dostupnost široj javnosti (zainteresiranim ustanovama, organizacijama civilnog društva i stručnjacima koji se bave unaprjeđenjem kvalitete obiteljskog života)

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

3. Pokretati akcije i aktivnosti u cilju promicanja kvalitetnih partnerskih odnosa, roditeljske odgovornosti te obiteljskog odgoja u duhu Konvencije o pravima djeteta PREPORUKE ODBORA 10., 20., 28., 30.

Nositelji: *Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Zaklada za razvoj civilnog društva, organizacije civilnog društva, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, nezavisni stručnjaci i institucije*

Rok: *Aktivnosti 1. i 2. – svake godine povodom Međunarodnog dana obitelji*

Aktivnosti 3. i 4. – kontinuirano

Aktivnost 5. – svake godine 20. studenog povodom obljetnice Konvencije o pravima djeteta

Aktivnosti:

1. organizirati skup aktivnosti na temu "Obiteljski odgoj u duhu Konvencije o pravima djeteta" u cilju isticanja temeljnih odgojnih vrijednosti te promicanja odgoja koji je u skladu s djetetovim pravima i potrebama
2. održavati zajedničke skupove i konferencije ustanova i organizacija civilnog društva koje se bave obiteljima, roditeljima, djecom i mladima radi razvoja, unaprjeđenja i promocije njihovih projekata i programa
3. prigodno obilježiti međunarodne dane (Dan obitelji, Dan djeteta, Dan ljudskih prava...) organiziranjem akcija pod nazivom: "Sigurnost djece – odgovornost odraslih", "Tjelesno kažnjavanje? Ne, nikako!" i "Djeca misle da ..."
4. tiskati plakate, letke i brošure
5. organizirati natječaje dječjih likovnih i literarnih radova na temu obiteljskog života

Indikatori provedbe:

1. provedena akcija na temu "Obiteljski odgoj u duhu Konvencije o pravima djeteta"
2. održan zajednički skup, konferencija ustanova i organizacija civilnog društva
3. broj organizacija civilnog društva koje se uključuju u zajedničke skupove i konferencije, broj posjetitelja zajedničkih skupova i konferencija, broj i kvaliteta promotivnih materijala i predstavljenih projekata i programa
4. broj i kvaliteta tiskanih materijala i plakata
5. organiziran natječaj i broj prijavljenih radova, upoznatost javnosti i medija

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

4. Osigurati dostupnost informacija roditeljima

Nositelji: *Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured pravobranitelja za djecu, mediji, nezavisni stručnjaci i institucije, organizacije civilnog društva, odgojno-obrazovne ustanove, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave*

Rok: *Aktivnost 1. – 2007. godina*

Aktivnost 2. – kontinuirano

Aktivnost 3. - 2007. godina

Aktivnosti:

1. tiskati brošuru s popisom ustanova i organizacija civilnog društva koje nude različite programe i usluge namijenjene roditeljima i onima koji će to tek postati
2. distribuirati postojeće i izraditi nove pisane informativne i edukativne materijale namijenjene roditeljima i djeci (brošure, letke, plakate...)

3. izraditi internet stranicu namijenjenu stručnjacima i roditeljima (popis ustanova i organizacija civilnog društva koje nude usluge obiteljima vezano uz skrb i odgoj djece, upućivanje na korisne internet stranice, popis korisnih dokumenata...)

Indikatori provedbe:

1. tiskana brošura s popisom ustanova i organizacija civilnog društva
2. dostupnost kvalitetnih pisanih informativnih i edukativnih materijala
3. otvorena internet stranica

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

5. Širiti mrežu obrazovnih usluga i programa namijenjenih jačanju roditeljskih kompetencija

PREPORUKA ODBORA 20.

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu, obiteljski centri, savjetovaništa, mediji, nezavisni stručnjaci i institucije, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, visokoškolske ustanove

Rok: Aktivnosti 1., 2., 6. i 7. – kontinuirano

Aktivnost 3. – 2008. godina

Aktivnost 4. – 2006. i kontinuirano

Aktivnosti 5. i 8. – 2007. godina

Aktivnosti:

1. uvesti obvezu organiziranja obrazovnih programa (predavanja, radionica, tribina, škola za roditelje i sl.) namijenjenih roditeljima u ustanovama koje pružaju usluge roditeljima i djeci (ginekološki odjeli, rodilišta, pedijatrijski odjeli, dječje knjižnice, dječji vrtići, škole...)
2. pokrenuti obrazovne programe namijenjene roditeljima u rizičnim okolnostima (npr. poremećeni odnosi u obitelji, djeca neprihvatljiva ponašanja u obitelji, djeca s teškoćama u obitelji, zlostavljanje i zanemarivanje u obitelji, manjinske obitelji, obitelji žrtve rata i sl.)
3. izdati video materijal o odgoju djece posebno prilagođen različitim fazama roditeljstva (pripreme za rođenje, dolazak djeteta u obitelj, rani razvoj u obitelji, predškolsko obrazovanje i odgoj, mlađe školsko dijete, adolescenti...), a namijenjen stručnjacima za rad s roditeljima kao i samim roditeljima
4. tiskati brošuru "Roditelji i prava djeteta" namijenjenu upoznavanju roditelja s Konvencijom o pravima djeteta te organizirati predavanja i radionice za roditelje na temu prava djeteta
5. tiskati mape namijenjene pedagoškim djelatnicima u dječjim vrtićima i školama s prijedlozima mogućih sadržaja, aktivnosti i programa obrazovnog sadržaja za rad s roditeljima
6. davati podršku izdavanju knjiga i priručnika namijenjenih roditeljima te priručnika namijenjenih stručnjacima za rad s roditeljima
7. podržati programe i projekte organizacija civilnog društva koji uključuju rad s roditeljima uz praćenje kvalitete programa te zaključivanje partnerskih ugovora za one programe koji se pokažu uspješnima
8. organizirati seminare za sve koji rade na obrazovanju roditelja

Indikatori provedbe:

1. broj i vrste te kvaliteta pokrenutih programa u ustanovama koje pružaju usluge roditeljima i djeci
2. broj otvorenih škola za roditelje
3. broj polaznika različitih programa namijenjenih roditeljima te zadovoljstvo korisnika
4. broj i vrste video materijala te zadovoljstvo korisnika
5. tiskanje mapa namijenjenih pedagoškim djelatnicima

6. broj objavljenih knjiga i priručnika namijenjenih roditeljima
7. broj i kvaliteta edukativnih programa za roditelje koje pružaju organizacije civilnog društva

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

6. Ustrojiti savjetovališta za djecu, mlade i roditelje te obiteljske centre u svim županijama

PREPORUKA ODBORA 54.

Nositelji: *Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, privatni sektor, lokalne javne ustanove i pojedinci, organizacije civilnog društva*

Rok: *Aktivnosti 1. i 2. – barem tri godišnje*

Aktivnost 3. – kontinuirano

Aktivnosti:

1. osnivati savjetovališta za roditelje, djecu i mlade
2. osnivati županijske obiteljske centre te podružnice obiteljskih centara na području gradova i općina prema potrebama pojedinih lokalnih sredina
3. provoditi stručne edukacije djelatnika savjetovališta i obiteljskih centara

Indikatori provedbe:

1. broj ustrojenih savjetovališta i obiteljskih centara
2. broj i postotak korisnika savjetovališta i obiteljskih centara
3. broj, vrsta i kvaliteta pruženih usluga u okviru savjetovališta i obiteljskih centara
4. broj i postotak zaposlenih stručnih djelatnika (psihologa, pedagoga, socijalnih radnika i defektologa)

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

7. Uspostaviti partnerstvo između roditelja i odgojno-obrazovne ustanove (dječjeg vrtića i škole)

Nositelji: *Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, nastavničke visokoškolske ustanove, odgojno-obrazovne ustanove, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, nezavisni stručnjaci i institucije, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave*

Rok: *Aktivnost 1. – kontinuirano*

Aktivnost 2. – 2007. godina

Aktivnosti:

1. organizirati obrazovanje pedagoških djelatnika za rad s roditeljima.
2. tiskati priručnike za rad s roditeljima namijenjene odgojiteljima i učiteljima

Indikatori provedbe:

1. broj održanih seminara za obrazovanje pedagoških djelatnika za rad s roditeljima te kvaliteta održanih seminara
2. objavljeni priručnici
3. zadovoljstvo i kvaliteta stručnjaka i roditelja uspostavljenom suradnjom

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

8. Pripremati mlade za partnerske odnose, roditeljstvo i obiteljski život

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, visokoškolske ustanove, odgojno-obrazovne*

ustanove, nezavisni stručnjaci i institucije, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Rok: *Aktivnost 1. – školska godina 2007./2008.*

Aktivnosti 2., 3., 4., i 5. – kontinuirano

Aktivnost 6. – 2007. godina

Aktivnosti:

1. uvesti obvezni program o spolnosti u osnovne i srednje škole
2. provoditi obrazovne programe na temu spolnosti, spolnog ponašanja i kvalitetnih međuljudskih odnosa u ustanovama čija je djelatnost vezana za rad s djecom i mladima (domovi zdravlja, knjižnice ...)
3. poticati i podržavati kvalitetne programe organizacija civilnog društva namijenjenih djeci i mladima koji promiču kvalitetne međuljudske odnose te odnose među pripadnicima različitog spola
4. uvesti kolegije te održavati predavanja, seminare i škole za partnerske odnose, roditeljstvo i obiteljski život na visokoškolskim ustanovama
5. obrazovati pedagoške djelatnike za rad u području spolnog odgoja i obrazovanja
6. otvoriti internet stranicu namijenjenu stručnjacima, roditeljima, djeci i mladima

Indikatori provedbe:

1. uvedeni program o spolnosti u osnovne i srednje škole
2. broj provedenih programa, predavanja i radionica za odgoj i obrazovanje djece i mladih za kvalitetne međuljudske odnose, partnerstvo, roditeljstvo i obiteljski život
3. broj i kvaliteta programa koji se odnose na roditeljstvo i obiteljski život, a provode ih organizacije civilnog društva
4. broj kolegija i programa namijenjenih studentima na visokoškolskim ustanovama i drugim ustanovama koje rade s mladima
5. seminari organizirani u cilju stručnog osposobljavanja pedagoških djelatnika za rad u području seksualnog odgoja i obrazovanja
6. otvorena internet stranica

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

9. Pružati društvenu potporu obitelji u obavljanju odgojne uloge

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, odgojno-obrazovne ustanove, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, obiteljski centri, nezavisni stručnjaci i institucije, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. širiti mrežu predškolskih ustanova i programa (preventivnih, interventnih i kompenzacijskih)
2. pokrenuti predškolske i školske kompenzacijske programe namijenjene djeci iz socijalno depriviranih sredina (u prostorima dječjih vrtića, škola, mjesnih zajednica i sl.)
3. organizirati produženi boravak u svim osnovnim školama u kojima postoje uvjeti, odnosno, u mjesnim zajednicama organizirati igraonice za djecu mlađe školske dobi
4. organizirati različite okupacijske aktivnosti u slobodno vrijeme u školi i lokalnoj zajednici

Indikatori provedbe:

1. broj novootvorenih predškolskih ustanova i pokrenutih predškolskih programa
2. broj uključene djece u predškolske ustanove i programe
3. broj mjesnih zajednica u čijim se prostorijama provode odgojno-obrazovni programi
4. zadovoljstvo roditelja ponudom i kvalitetom ponuđenih programa za kvalitetno i kreativno provođenje slobodnog vremena djece i mladih

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

10. Poticati znanstveni pristup pitanjima roditeljstva i obiteljskog odgoja

PREPORUKA ODBORA 18.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, ustanove za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, odgojno-obrazovne ustanove, nezavisni stručnjaci i institucije, organizacije civilnog društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Rok: Aktivnost 1. – 2006. godina

Aktivnost 2. – 2007. godina

Aktivnost 3. – 2007. godina

Aktivnost 4. – kontinuirano

Aktivnost 5. – 2008. godina

Aktivnosti:

1. provesti znanstveno istraživanje kojim bi se utvrdila obilježja obitelji u Hrvatskoj s obzirom na roditeljska znanja o razvojnim potrebama djece, stavovima prema odgoju, s obzirom na roditeljske stilove odgoja i korištenje represivnih metoda te roditeljima prihvatljive i poželjne načine primanja informacija i edukativnih sadržaja o roditeljstvu
2. održati znanstveni skup na temu: "Teškoće suvremenog roditeljstva"
3. pokrenuti izdavanje stručno-znanstvenog časopisa koji promiče obiteljski život i roditeljstvo u društvu
4. poticati znanstvene projekte koji se bave pitanjima roditeljstva i odgojne uloge obitelji
5. ustrojiti Centar za rani razvoj djeteta kao znanstveno istraživačkog, dokumentacijskog te informativnog, edukacijskog i savjetodavnog središta

Indikatori provedbe:

1. rezultati znanstvenog istraživanja kao polazište za planiranje daljnjih mjera na planu zadovoljavanja potreba obitelji
2. održan znanstveni skup, izvršena evaluacija mjera Nacionalne obiteljske politike i donijete preporuke za unaprjeđenje mjera na planu zadovoljavanja potreba obitelji
3. objavljen znanstveni časopis namijenjen promicanju roditeljstva i obiteljskog života
4. broj prijavljenih znanstvenih projekata na temu roditeljstva i obiteljskog odgoja
5. otvaranje centra za rani razvoj djeteta

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

11. Senzibilizirati javnost o potrebi sprječavanja tjelesnog kažnjavanja djece i svih drugih oblika nasilja nad djecom

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Gospodarsko-socijalno vijeće, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, djeca i roditelji

Rok: kontinuirano

Aktivnosti:

1. javno isticati zabranu tjelesnog kažnjavanja i svih drugih oblika nasilja nad djecom
2. na tiskovine i robu široke potrošnje, namijenjene djeci i roditeljima, stavljati markice i poruke kojima se upozorava na zabranu tjelesnog kažnjavanja djece i svih drugih oblika nasilja nad djecom
3. razvijati svijest javnosti o zabrani tjelesnog kažnjavanja djece i svih drugih oblika nasilja nad djecom putem medija, organizacijom tribina, okruglih stolova, savjetovanja, distribucijom plakata i letaka

Indikatori provedbe:

1. broj tiskovina i proizvoda široke potrošnje na kojima postoje markice i poruke kojima se upozorava na zabranu tjelesnog kažnjavanja djece i svih drugih oblika nasilja nad djecom
2. broj i učinak održanih medijskih emisija
3. broj i učinak organiziranih tribina, okruglih stolova, savjetovanja

4. broj podijeljenih plakata i letaka o zabrani tjelesnog kažnjavanja djece i svih drugih oblika nasilja nad djecom

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

12. Omogućiti bolju socijalnu, obrazovnu, kulturnu i drugu uključenost djece iz višechlanih obitelji

Nositelji: *Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo kulture, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, obiteljski centri*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. provoditi programe za uspješnije uključivanje djece iz višechlanih obitelji (obitelji sa šestoro ili više djece) u zajednicu i podizanje kvalitete njihova života, osobito djece iz ruralnih ili manjih urbanih sredina
2. osigurati stipendije - pomoći u školovanju za djecu iz višechlanih obitelji koja redovno pohađaju srednju školu ili fakultet
3. educirati djecu iz višechlanih obitelji za rad na računalu
4. osigurati besplatne udžbenike za djecu iz obitelji s osmero i više djece koja se nalaze na redovnom osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju (koja to pravo ne ostvaruju po propisima iz sustava socijalne skrbi, o pravima branitelja iz Domovinskog rata, po gradskoj ili općinskoj odluci i slično).

Indikatori provedbe:

1. broj, vrsta i kvaliteta pokrenutih programa namijenjenih djeci iz višechlanih obitelji i broj uključene djece – korisnika programa
2. objavljen natječaj za stipendiranje djece i osigurane stipendije
3. broj djece uključen u edukacije za rad na računalu i učinak edukacija
4. nabavljeni besplatni udžbenici za djecu iz višechlanih obitelji

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

V. SOCIJALNA SKRB

a) OPIS STANJA

Socijalna skrb predstavlja posljednju socijalno-zaštitnu mrežu sa svrhom zbrinjavanja i uključivanja u društvo socijalno najugroženijih građana, odnosno socijalno osjetljivih skupina, a ostvaruje se putem mreže centara za socijalnu skrb, te domova socijalne skrbi i centara za pomoć i njegu.

U Republici Hrvatskoj postoji 80 centara za socijalnu skrb s 24 podružnice koji obavljaju preko 146 funkcija koje se u širem smislu mogu podijeliti na javne ovlasti u području socijalne skrbi, obiteljsko-pravne i kazneno-pravne zaštite, stručno-analitičke poslove, financijske i druge poslove.

Zakonom o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03) utvrđeno je da je socijalna skrb djelatnost od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku kojom

se osigurava i ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih, nemoćnih i drugih osoba koje one same ili uz pomoć članova obitelji ne mogu zadovoljiti zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih okolnosti. Radi sprječavanja, ublažavanja i otklanjanja uzroka stanja socijalne ugroženosti socijalnom skrbi se pruža potpora obitelji, posebice djeci i drugim osobama koje ne mogu brinuti same o sebi.

Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi - godišnjeg izvješća od 31. prosinca 2004. godine, 120.916 osoba odnosno 2,7% stanovnika Republike Hrvatske zadovoljava svoje osnovne životne potrebe temeljem ostvarenog prava na pomoć za uzdržavanje. Od toga broja 43.741 osoba su djeca do 18. godine života.

Kod utvrđivanja prava na pomoć za uzdržavanje u obzir se uzimaju posebnosti svakog korisnika kao što su njegova radna sposobnost/nesposobnost, godine života, broj članova obitelji i drugo. Ustavno opredjeljenje da su djeca i obitelj pod posebnom zaštitom države ogleda se u činjenici da dijete samohranog roditelja (prema podacima ovog Ministarstva od 31. prosinca 2004. godine, 5.849 djece samohranih roditelja ostvaruje to pravo) ima pravo na viši iznos pomoći za uzdržavanje i to uvećan za 25% osnovice u odnosu na dijete iste dobi čiji roditelji žive zajedno. Jednako tako, i trudnica nakon 12 tjedana trudnoće i roditeljica do 2 mjeseca nakon poroda ima, u odnosu na radno sposobnu ženu, pravo na uvećanu pomoć za 50% osnovice (u 2004. godini bilo je 455 takvih osoba).

S ciljem da se djeci školske dobi, koja žive u socijalno ugroženim obiteljima, omogući daljnje školovanje, 2004. godine podzakonskim aktom uvedena je mogućnost podmirjenja troškova smještaja u učenički dom koju je zaključno s 31. 12. 2004. godine koristilo 275 djece. Nadalje, neki od domova socijalne skrbi pružaju usluge dnevnog boravka čime se potiče model razvijanja dnevnih centara s mogućnošću odabira usluge, što djeci i odraslim osobama omogućuje da i nadalje žive u vlastitom domu.

Budući da je suzbijanje siromaštva jedan od glavnih ciljeva socijalne politike Vlade Republike Hrvatske, u 2002. godini donijet je Program borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti koji sadrži niz dugoročnih i kratkoročnih mjera u području radnog zakonodavstva, politike plaća, politike zapošljavanja i zaštite od nezaposlenosti, porezne politike, mirovinskog sustava, zdravstvene zaštite, stanovanja, obrazovanja, obiteljske politike, socijalne skrbi, te civilnog društva. Programom su određeni rokovi i nositelji pojedinih mjera, a naglasak je stavljen na usklađeno djelovanje subjekata iz svih područja od značenja za prevenciju i ublažavanje siromaštva.

Kako su promjene, koje se odvijaju na ekonomskom i socijalnom planu, utjecale na to da neke mjere uopće nisu provedene ili nisu dale očekivane rezultate, valjalo bi pristupiti reviziji, odnosno izradi novog programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. To više ako se uzme u obzir implementacija socijalnih ciljeva Europske unije u nacionalnu politiku Republike Hrvatske. U kontekstu izrade Zajedničke procjene prioriteta politike zapošljavanja (JAP) i Zajedničkog memoranduma o uključivanju (JIM), čiji su koordinatori Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, ova bi dva tijela trebala biti sunositelji izrade novog programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Kao jedno od prava iz sustava socijalne skrbi, koje se sve više primjenjuje u Republici Hrvatskoj, potrebno je istaknuti zbrinjavanje u udomiteljskim obiteljima. Uspoređujući pokazatelje unazad desetak godina, kada je broj smještenih osoba iznosio oko 2.500, danas se može uočiti značajni porast udomljenih osoba i udomiteljskih obitelji (5.788 osoba smješteno

je u 2.587 obitelji). Od ukupnog broja udomljenih osoba u 1.232 udomiteljske obitelji smješteno je 2.331 dijete. Udomiti se mogu gotovo sve kategorije korisnika: djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca s posebnim potrebama i odrasle osobe s invaliditetom, HIV pozitivna djeca, ovisnici o alkoholu, drogama i drugim opojnim sredstvima i drugi.

Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi smještaju se u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi gdje je, na dan 31. 12. 2004. godine, ukupno bilo smješteno 1.558 djece (u 14 domova kojima je osnivač Republika Hrvatska i 4 doma privatnih osnivača). Ukupan kapacitet tih domova je 1.655 korisnika. Izrađen je prijedlog mreže domova i djelatnosti socijalne skrbi za pružanje usluga skrbi izvan vlastite obitelji za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Opređeljenje na ovom području je smanjivanje broja djece smještene u domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a povećanje broja djece smještene u udomiteljske obitelji. Poželjni omjer je 20% naprama 80% kapaciteta u korist smještaja u obitelji udomitelja. Nužna je transformacija postojećih ustanova u ustanove malog kapaciteta u kojima bi se osigurao viši standard djece, smanjivanje odgojnih skupina, pojačana individualizacija rada, bolje povezivanje s lokalnom zajednicom i civilnim sektorom, te veće uvažavanje i poštivanje dječjih prava.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Socijalna skrb* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **unaprjeđivati sve oblike socijalne i obiteljsko-pravne zaštite prava i interesa djece,**
- **osiguravati što primjerenije uvjete za rast i razvoj djece u socijalno isključenim skupinama,**
- **prevenirati institucionalizaciju, odnosno u lokalnoj sredini razvijati raznovrsne usluge kao što su udomiteljstvo, pomoć i njega u kući, stručna skrb u obitelji odnosno patronaža, dnevni oblici skrbi, stambene zajednice, odnosno organizirano stanovanje i slično.**

Od naročito su značenja potencijali koji se nalaze u izvaninstitucijskom pristupu zbrinjavanju, uz razvijanje koncepta samopomoći i osnaživanja, te širenje humanitarne mreže, jačanje usluga i povećanje odgovornosti svih sudionika. U tom smislu potrebno je provoditi preventivne aktivnosti s ciljem sprječavanja izdvajanja djece iz obitelji te preveniranje smještaja u domove socijalne skrbi kroz unaprjeđivanje udomiteljstva kao najprimjerenijeg oblika skrbi izvan vlastite obitelji za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, sustavno osposobljavanje stručnjaka centara za socijalnu skrb za djelotvorniji rad s djecom i obiteljima koje su u tretmanu centara za socijalnu skrb, poboljšanje položaja djece iz siromašnih obitelji i deinstitucionalizaciju.

c) MJERE

1. Unaprjeđivati udomiteljstvo kao najprimjereniji oblik skrbi izvan vlastite obitelji za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi

PREPORUKA ODBORA 42.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 1. – 2008. godina

Ostale aktivnosti – 2006. i kontinuirano

Aktivnosti:

1. posebnim zakonom urediti institut udomiteljstva
2. unaprijediti sustav podrške obiteljima
3. organizirati kontinuirane edukacije udomiteljskih obitelji najmanje 1 puta godišnje (obuhvat 90%) za, među ostalim, prepoznavanje specifičnih potreba djece i proširivanje spoznaja o psihosocijalnim zakonitostima i potrebama djece
4. organizirati kontinuirane edukacije stručnih radnika koji rade na tim poslovima (obuhvat najmanje 75%)
5. provoditi sustavnu evaluaciju

Indikatori provedbe:

1. donesen posebni zakon kojim se uređuje institut udomiteljstva
2. dostupnost i kvaliteta stručne podrške roditeljima
3. broj i postotak educiranih udomiteljskih obitelji
4. broj i učinci kontinuiranih edukacija stručnih radnika
5. broj i postotak educiranih stručnih suradnika

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

2. Sustavno osposobljavati stručnjake centara za socijalnu skrb u cilju djelotvornijeg rada s djecom i obiteljima koje su u tretmanu centara za socijalnu skrb te pratiti poduzete intervencije

PREPORUKE ODBORA 20., 26., 30., 40., 50.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 1. – 2007. godina

Aktivnost 2. – 2006. godina

Aktivnost 3. – 2008. godina

Aktivnosti 4. i 5. – kontinuirano

Aktivnosti:

1. utvrditi kompetentnost (znanja i vještine) stručnih radnika centara za socijalnu skrb za rad s djecom čiji je razvoj ugrožen zbog neprimjerene roditeljske skrbi
2. osnovati radnu skupinu za izradu propisa znanja i vještina potrebnih za rad s djecom i obiteljima
3. izraditi plan i program izobrazbe stručnih radnika centara za socijalnu skrb koji rade na poslovima zaštite djece
4. osigurati sustavnu edukaciju stručnjaka kako bi njihov rad bio djelotvorniji i primjereniji suvremenim znanstvenim spoznajama
5. institucionalizirati superviziju u socijalnoj skrbi zbog naravi njezinih zadaća, ugradnjom u Zakon o socijalnoj skrbi; do kraja 2006. godine razviti program uvođenja supervizije za stručnjake koji rade s djecom, a do kraja 2007. godine osigurati da barem 20% stručnjaka koji rade s djecom sudjeluje u nadzoru

Indikatori provedbe:

1. utvrđena kompetentnost (znanja i vještine) stručnih radnika centara za socijalnu skrb za rad s djecom čiji je razvoj ugrožen zbog neprimjerene roditeljske skrbi

2. osnovana radna skupina za izradu propisa znanja i vještina potrebnih za rad s djecom i obiteljima
3. izrađen, i razrađen po godinama, plan i program stručnih radnika centara za socijalnu skrb koji rade na poslovima zaštite djece
4. broj i kvaliteta održanih seminara
5. broj i postotak educiranih stručnjaka
6. broj uključenih stručnjaka za provođenje supervizije

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

3. Unaprijediti položaj djece iz siromašnih obitelji

PREPORUKE ODBORA 42., 56.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne i znanstvene institucije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: *Aktivnost 1. – 2006. godina*

Aktivnosti 2., 3., 4. – 2007. godina

Aktivnost 5. – 2008. godina

Aktivnosti 6. i 7. – kontinuirano

Aktivnosti:

1. u okviru izrade Zajedničkog memoranduma o uključivanju (JIM¹⁸) poseban naglasak staviti na zaštitu djece
2. preispitati postojeći program borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti s posebnim naglaskom na zaštitu djece
3. provesti istraživanje kvalitete života djece siromašnih roditelja
4. osnovati radnu skupinu za izradu novog Programa borbe protiv siromaštva
5. izraditi nacrt prijedloga Programa borbe protiv siromaštva
6. predlagati mjere u cilju poboljšanja usluga i mjera za smanjivanje negativnih učinaka siromaštva i smanjivanje broja siromašnih obitelji
7. podupirati programe koji unaprijeduju položaj djece iz siromašnih obitelji

Indikatori provedbe:

1. koordinirane aktivnosti na izradi dokumenta Zajedničkog memoranduma o uključivanju
2. izrađen Nacrt prijedloga Zajedničkog memoranduma o uključivanju – vezano uz analizu broja djece korisnika materijalnih pomoći iz sustava socijalne skrbi
3. provedeno istraživanje kvalitete života djece siromašnih obitelji
4. osnovana radna skupina za izradu nacrta prijedloga Programa borbe protiv siromaštva
5. izrađen nacrt prijedloga Programa borbe protiv siromaštva
6. broj i kvaliteta predloženih mjera u cilju poboljšanja usluga i mjera za smanjivanje negativnih učinaka siromaštva i smanjivanje broja siromašnih obitelji

¹⁸ U okviru Predpristupnog partnerstva Europske Unije za Republiku Hrvatsku jedna od dviju značajnih aktivnosti suradnje u području zapošljavanja i socijalnog uključivanja jest i izrada Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju (JIM). JIM se temelji na Ugovoru Europske unije iz Amsterdama kada se prvi puta u ugovorima Europske unije izriekom spominje borba protiv socijalne isključenosti. Na zasjedanju Europskog vijeća u Lisabonu u ožujku 2000. godine odlučeno je da se model otvorene koordinacije, koji je već postojao u području zapošljavanja, primijeni i u borbi protiv socijalne isključenosti kako bi se djelovalo na iskorjenjivanje siromaštva i socijalne isključenosti do 2010. godine. Ciljevi u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti utvrđeni su u prosincu 2000. godine na zasjedanju Europskog vijeća u Nici. Svrha je izrade ovog dokumenta priprema Republike Hrvatske za puno sudjelovanje u modelu otvorene koordinacije na području suzbijanja siromaštva i socijalne isključenosti u procesu pristupanja Europskoj uniji. To podrazumijeva da će Hrvatska implementirati ciljeve socijalne politike Europske unije u nacionalnu politiku. JIM u osnovi predstavlja poticaj za uključivanje svih sudionika: tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave, socijalnih partnera, civilnog društva, znanstvenih i stručnih institucija, ustanova socijalne skrbi, medija i drugih, u aktivnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

7. broj i kvaliteta provedenih programa koji unaprjeđuju položaj djece iz siromašnih obitelji
Potrebna financijska sredstva:
Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

4. Uvesti nove oblike rada s djecom čiji je razvoj ugrožen zbog neprimjerene roditeljske skrbi

PREPORUKE ODBORA 42., 50.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi program skupnog rada s djecom čiji je razvoj ugrožen zbog neodgovarajuće roditeljske skrbi
2. osposobiti skupine stručnjaka centara za socijalnu skrb za skupni rad s djecom bez odgovarajuće roditeljske skrbi, koja nisu izdvojena iz vlastitog doma (kraj 2007. godine)
3. provesti posebno osmišljeni i strukturirani program skupnog rada na uzorku centara za socijalnu skrb, zajedno sa supervizijom i evaluacijom (do kraja 2008. godine provesti grupni rad s djecom u jednoj desetini centara za socijalnu skrb)

Indikatori provedbe:

1. izrađen program skupnog rada
2. broj i postotak osposobljenih stručnjaka
3. broj centara u kojima se provodi program

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

5. Uvesti nove oblike rada s obiteljima, uključivši posebne "škole za roditelje" za roditelje koji su u tretmanu centra za socijalnu skrb, zbog neodgovarajućih roditeljskih postupaka

PREPORUKE ODBORA 42., 50.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, sveučilišne institucije, UNICEF, organizacije civilnog društva*

Rok: 2007. i 2008. godina, kontinuirano

Aktivnosti:

1. osposobiti stručnjake za provođenje posebno osmišljene i strukturirane "škole za roditelje" s naglaskom na roditeljima koji se svojevolumeno teško uključuju u tretman (tzv. nedobrovoljni klijenti) u 10% centra za socijalnu skrb (do sredine 2007. godine)
2. provoditi program "škole za roditelje" na uzorku od 10% centara za socijalnu skrb (do kraja 2007. godine)
3. osigurati djelovanje "škola za roditelje" u jednom centru za socijalnu skrb u svakoj županiji te u najmanje pet ureda za socijalnu skrb u Zagrebu (do kraja 2008. godine)

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak stručnjaka educiranih za izvođenje programa
2. broj centara u kojima se provodi "škola za roditelje"
3. broj i postotak roditelja polaznika programa
4. kvaliteta provedenih programa i zadovoljstvo korisnika

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

**6. Stručno osposobljavati stručne radnike u svim ustanovama za zbrinjavanje djece (dječji domovi, obiteljski domovi...) za provođenje djelotvornijeg tretmana
PREPORUKE ODBORA 30., 34., 38.**

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, sveučilišne institucije, organizacije civilnog društva, vjerske zajednice

Rok: Aktivnost 1. – 2008. godina

Aktivnost 2. – 2007. godina

Aktivnost 3. – 2009. godina

Aktivnosti 4., 5. i 6. – kontinuirano

Aktivnosti:

1. utvrditi kompetentnost (znanja i vještine) stručnih radnika dječjih domova za rad s djecom koja su izdvojena iz obitelji
2. osnovati radnu skupinu za izradu propisa znanja i vještina potrebnih za rad s djecom koja su izdvojena iz obitelji
3. izraditi plan i program izobrazbe stručnih radnika dječjih domova
4. osposobljavati stručne radnike za prepoznavanje specifičnih potreba djece i proširivanje spoznaja o psihosocijalnim zakonitostima i potrebama djece (do kraja 2007. godine sustavnom edukacijom obuhvatiti sve radnike ustanova)
5. poticati razvoj novih i djelotvornijih modela tretmana te ostalih aktivnosti koje pridonose deinstitutionalizaciji skrbi za djecu koja su izdvojena iz obitelji
6. provoditi sustavni nadzor nad kvalitetom rada stručnih radnika u svim ustanovama za zbrinjavanje djece

Indikatori provedbe:

1. utvrđena kompetentnost (znanja i vještine) stručnih radnika dječjih domova za rad s djecom koja su izdvojena iz obitelji
2. osnovana radna skupina za izradu propisa znanja i vještina potrebnih za rad s djecom koja su izdvojena iz obitelji
3. izrađen, i razrađen po godinama, plan i program stručnih radnika dječjih domova za rad s djecom koja su izdvojena iz obitelji
4. broj i kvaliteta održanih seminara za stručne radnike ustanova
5. broj i postotak educiranih stručnih radnika
6. broj i kvaliteta novih modela tretmana
7. praćenje rada stručnih suradnika u ustanovama za zbrinjavanje djece

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

**7. Provoditi plan deinstitutionalizacije
PREPORUKA ODBORA 42.**

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, sveučilišne institucije, UNICEF, organizacije civilnog društva, vjerske zajednice

Rok: Aktivnosti 1., 2., 3. i 4. – 2006.-2007. godine

Aktivnosti 5. i 6. – kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi plan deinstitutionalizacije za djecu
2. uvesti specijalizirano udomiteljstvo za djecu mlađu od 3 godine
3. smještavati djecu mlađu od 3 godine, u pravilu, u specijalizirane udomiteljske obitelji
4. pripremiti instrumentarij za procjenu najboljeg interesa djeteta izdvojena iz vlastite obitelji
5. poduzeti aktivnosti potrebne za transformiranje dječjih domova u domove obiteljskog tipa
6. povećati omjer broja djece smještene u izvaninstitucijske oblike skrbi u odnosu na broj djece smještene u domovima

Indikatori provedbe:

1. izrađen plan deinstitutionalizacije za djecu
2. broj i postotak specijaliziranih udomiteljskih obitelji

3. broj i postotak djece mlađe od 3 godine smještene u specijalizirane udomiteljske obitelji
4. izrađen instrumentarij za procjenu najboljeg interesa djeteta izdvojena iz vlastite obitelji
5. broj reorganiziranih ustanova za djecu
6. smanjen broj djece u institucionalnoj skrbi

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

8. Osigurati učinkovitiju skrb, unutar sustava socijalne skrbi, za djecu koja su žrtve seksualnog zlostavljanja u obitelji

PREPORUKA ODBORA 50.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, sveučilišne institucije, organizacije civilnog društva*

Rok: *2006. godina i kontinuirano*

Aktivnosti:

1. osigurati uvjete za privremeni smještaj djece koja su seksualno zlostavljana u obitelji, kapaciteta do 12 korisnika, radi osiguranja intenzivnog psihosocijalnog tretmana ove kategorije djece

Indikatori provedbe:

1. broj osiguranih smještajnih kapaciteta

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

9. Unaprijediti zaštitu djece u slučajevima međunarodnog posvojenja

PREPORUKA ODBORA 48.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva*

Rok: *2008. godina i kontinuirano*

Aktivnosti:

1. pokrenuti postupak za potpisivanje i potvrđivanje Konvencije o zaštiti djece i suradnji u svezi s međunarodnim posvojenjem (Haška konvencija iz 1993.)

Indikatori provedbe:

1. ratificirana Konvencija o zaštiti djece i suradnji u svezi s međunarodnim posvojenjem (Haška konvencija iz 1993.)

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

10. Osigurati dovoljan broj i vrstu stručnjaka za rad s djecom u ustanovama socijalne skrbi

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, organizacije civilnog društva*

Rok: *2006. godina i kontinuirano*

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja ustroja i broja stručnjaka za rad s djecom u ustanovama socijalne skrbi
2. izraditi plan zapošljavanja stručnjaka za rad s djecom
3. osigurati odgovarajuća proračunska sredstva

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. izrađen plan zapošljavanja uključujući osiguravanje sredstava
3. zaposlen odgovarajući broj stručnjaka za rad s djecom

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

11. Izraditi i provoditi programe višednevnog boravka u prirodi (zimovanja, ljetovanja, proljetovanja) za siromašnu djecu

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, centri za socijalnu skrb, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. verificirati programe "višednevnog boravka u prirodi" organizacija civilnog društva koje nude takve programe
2. osigurati sustavnu edukaciju voditelja višednevnog boravka u prirodi i njihovo licenciranje kao uvjet za vođenje programa
3. osigurati besplatno korištenje programa višednevnog boravka u prirodi za siromašnu djecu koja su evidentirana u centrima za socijalnu skrb

Indikatori provedbe:

1. broj i kvaliteta prihvaćenih programa višednevnog boravka u prirodi
2. broj educiranih i licenciranih voditelja programa višednevnog boravka u prirodi
3. broj i postotak korisnika programa
4. zadovoljstvo korisnika programa

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

VI. DJECA S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU

a) OPIS STANJA

Poremećaji u ponašanju (Koller-Trbović) predstavljaju značajnije odstupanje od uobičajenog i društveno prihvaćenog ponašanja određene sredine za specifičnu dob i spol djeteta te situaciju; predstavljaju neposredno ili posredno ugrožavajuću štetnu, opasnu situaciju za samo dijete i/ili njegovu sredinu; ukazuju na jasne pokazatelje budućeg nepovoljnog razvoja djeteta ako se ne intervenira, te zahtijevaju dodatnu stručnu pomoć bez koje sama osoba ne može prevladati teškoće.

Poremećaji u ponašanju djece odnose se na različite pojave i oblike reagiranja koji nisu u skladu sa zahtjevima i očekivanjima određene sredine. Kad se govori o djeci i mladima s poremećajima u ponašanju, najčešće se navodi delinkventno ponašanje, agresivno i nasilničko ponašanje, zlouporaba alkohola i opojnih droga, skitnja i prosjačenje. Društvene reakcije na poremećaje u ponašanju, ovisno o njihovom pojavnom obliku i dobi onih koji ih čine, regulirane su Zakonom o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03), Obiteljskim zakonom ("Narodne novine" br. 116/03) i Zakonom o sudovima za mladež ("Narodne novine" br. 110/97). Ovim zakonima reguliran je položaj djece i mladih te oblici društvene reakcije za sljedeće dobne skupine: (1) djecu - do 14 godina, (2) mlade maloljetnike - od 14 do 16 godina i starije maloljetnike - od 16 do 18 godina, te (3) mlade punoljetnike - 18 do 21 godinu. Polazeći od Konvencije o pravima djeteta, u ovom su dokumentu u žarištu djeca do 18 godina.

Prema statističkim pokazateljima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, kod sve tri navedene dobne skupine u razdoblju od 1998. do 2004. godine evidentiran je značajan porast poremećaja u ponašanju. Pri tome se posebno ističe porast broja evidentiranih maloljetnika - ovisnika i povremenih uzimatelja opojnih sredstava (porast 2003. u odnosu na 2002. godinu je bio 30,5%). U odnosu na 1998. godinu u svim dobnim skupinama ovaj aspekt poremećaja u ponašanju je tri puta češće evidentiran. Tijekom 2004. godine u tretmanu centara za socijalnu skrb je, zbog poremećaja u ponašanju, bilo ukupno 17.167 djece i mladih, od toga 2.728 djece do 14 godina, 8.629 djece u dobi od 14 do 18 godina odnosno maloljetnika i 6.038 mladih punoljetnika.

Na žalost, broj stručnih djelatnika ne prati na odgovarajući način porast i opsege ovoga broja korisnika. Tako je u centrima za socijalnu skrb na ovim poslovima 2003. godine radilo 209 stručnih djelatnika, što je nepromijenjeni broj u odnosu na 1998. godinu kad je s 11.732 evidentirane djece i mladih radilo 208 stručnih djelatnika. Stoga je potrebno osigurati odgovarajući porast zaposlenih u ovom području, što bi u konkretnoj situaciji značilo povećanje broja stručnjaka za 50%.

Najnoviji rezultati ESPAD-ovog (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) istraživanja o epidemiologiji zlorabe duhana, alkohola i psihoaktivnih droga među mladima za 2003. godinu, koje je u Republici Hrvatskoj proveo i koordinirao Hrvatski zavod za javno zdravstvo, pokazuju da je Republika Hrvatska, po raširenosti uzimanja droga kod mladih, među europskim zemljama s uzlaznim trendom. Prema broju osoba koje su uzimale marihuanu 1999. godine, Republika Hrvatska je bila u prosjeku europskih zemalja, dok je 2003. godine bila iznad europskog prosjeka za 1%. Raširenost uzimanja *ecstasy*-a među mladima je 4%, te je Republika Hrvatska po uzimanju te droge na 8. mjestu u Europi. Sve to upućuje na činjenicu da je problem ovisnosti u Republici Hrvatskoj poprimio zabrinjavajuće razmjere.

Konsumiranje droga obično započinje u adolescenciji. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo tijekom 2004. godine ukupno je 703 (12,2%) maloljetne osobe starosne dobi između 15 i 19 godina upućeno na liječenje zbog zlorabe psihoaktivnih droga. Ujedno, osam osoba mlađih od 14 godina (0,1%) upućeno je na liječenje zbog uzimanja marihuane. U ukupnom broju osoba liječenih tijekom 2004. godine zbog zlorabe opijata učenici sudjeluju sa 2,8%, a studenti s 3,5%, dok među konzumentima neopijata učenici čine 12,3%, a studenti 5,6%. Također, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo od ukupnog broja osoba koje su tijekom 2004. godine podvrgnute liječenju zbog uzimanja opijata ili ovisnosti o njima, a koje su tijekom registriranja imale neki sudski problem, osobe do 19 godina starosti, u ukupnom broju osoba, čine 18,7% od čega su osobe mlađe od 14 godina zastupljene s 0,1%, a osobe između 15 i 19 godina s 18,6%. Od ukupno 108 umrlih ovisnika tijekom 2004. godine dvoje najmlađih umrlih ovisnika o opijatima bili su mlađi od 20 godina (1,9%).

Osim konzumiranja droga, kod mladih osoba sve je učestalija pojava konzumiranja alkohola, što, također, potvrđuju i rezultati ESPAD-ovog istraživanja. Naime, rezultati istraživanja provedenog u Republici Hrvatskoj na uzorku od 2.884 učenika rođenih 1987. godine, pokazuju da je Republika Hrvatska po učestalosti pijenja među mladima, u posljednjih 12 mjeseci tijekom provođenja istraživanja, neznatno ispod prosjeka zemalja u kojima je provedeno ESPAD-ovo istraživanje (1% manje od prosjeka za pijenje i 5% manje za

pijanstvo). Zapravo, trendovi učestalosti pijenja snažno rastu. U prilog tome govori činjenica da je tijekom 1999. godine Republika Hrvatska bila znatno ispod prosjeka svih zemalja. Prema rezultatima istraživanja dječaci i nadalje više piju, međutim indikativno je povećanje učestalosti pijenja u djevojčica. U Republici Hrvatskoj, kao i u većini zemalja u kojima je provedeno ESPAD-ovo istraživanje, alkohol je barem jednom u životu pio gotovo svaki učenik ili učenica (90%). Pijenje alkoholnih pića četrdeset ili više puta u životu smatra se učestalijim pijenjem. Od ukupnog uzorka ispitanika 38% dječaka i 16% djevojčica u Republici Hrvatskoj učestalo pije. Rezultati nadalje pokazuju da je dvadeset ili više puta u životu bilo pijano 14% dječaka i 5% djevojčica. O dostupnosti alkohola govori podatak da je svaki četvrti učenik (25%) tijekom mjesec dana provođenja istraživanja u trgovini kupio pivo, svaki sedmi (15%) vino, a svaki osmi (13%) žestoko piće. Na povezanost uzimanja jednog od sredstava ovisnosti s učestalijim uzimanjem drugih sredstava (nikotina) ukazuju rezultati istraživanja "*Ponašanje u vezi sa zdravljem djece školske dobi*" provedenog tijekom školske godine 2001./2002. Rezultati istraživanja pokazuju da se 26% dječaka od 15 godina, koji puše manje od jedne cigarete tjedno, opilo više od dva puta u životu. Među tjednim ili dnevnim pušačima, njih 77% opilo se više od 2 puta. Među djevojčicama koje povremeno puše njih 13% opilo se dva ili više puta, a među redovitijim pušačicama 48% opilo se više od dva puta u životu.

U proteklom razdoblju bili smo suočeni i s porastom intenziteta i pojava oblika nasilničkog ponašanja među mladim korisnicima u odgojnim domovima i zavodima. Uvid u situaciju pokazao je niz problema od promjene strukture korisnika (sve veći broj korisnika opojnih sredstava), nedovoljnog broja stručnih djelatnika, nedovoljne educiranosti djelatnika za ciljani individualni i skupni rad s mladima, koji su korisnici opojnih sredstava i/ili se nasilno ponašaju, do izostanka supervizije i drugo.

Tijekom 2004. godine, kao sastavni dio kampanje "Stop nasilju među djecom", provedeno je istraživanje na području cijele Republike Hrvatske, u okviru kojeg je korišten Upitnik "Žrtva-nasilnik" norveškog autora Dana Olweusa, koji je standardiziran i primjenjivan u mnogim zemljama Europe, Amerike i Australije. Istraživanje je provedeno u 84 osnovne i 9 srednjih škola, tj. sudjelovalo je 23.342 učenika osnovnih i 3.974 učenika srednjih škola. Rezultati istraživanja pokazuju da je prosječno 10,4% učenika bilo izloženo nekom obliku zlostavljanja, dok je 22,3% doživjelo neki oblik nasilja jedan do dva puta u zadnjih nekoliko mjeseci. Prosječno 67,3% učenika nije bilo izloženo ni jednom obliku nasilja. Vezano uz broj žrtava u školi (učenici kojima se događa neki oblik nasilja češće od 2-3 puta mjesečno) raspon rezultata istraživanja kreće se od 4,07% do 21,43%. Temeljem istraživanja utvrđeno je da su najčešći oblici nasilja: a) nazivanje pogrđnim imenima, ismijavanje i zadirkivanje na bolan način, b) pogrđna imena i komentari vezani za porijeklo, c) laganje i širenje lažnih glasina te pokušaj odvratanja ostalih od učenika, d) nazivanje pogrđnim imenima i geste sa seksualnim značenjem i e) zanemarivanje i isključivanje iz društva.

Sva istraživanja ukazuju da je vršnjačko nasilje ozbiljan problem. Činjenica da je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti izradilo dva značajna dokumenta u ovom području - Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom (2004.) i Protokol o postupanju u slučajevima nasilja među djecom i mladima (2004.) pokazuju sustavan i suvremen pristup nadležnih tijela u prevenciji te odgovarajuće postupanje u odnosu na ovaj značajan i za djecu ugrožavajući fenomen.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Djeca s poremećajima u ponašanju* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- razviti strateški nacionalni dokument za cjelovit i djelotvoran pristup poremećajima u ponašanju,
- osigurati odgovarajući broj stručnih djelatnika i odgovarajući stručni pristup mladima koji iskazuju poremećaje u ponašanju,
- povećati sigurnost mladih koji su zbog poremećaja u ponašanju u institucionalnom tretmanu,
- povećati sigurnost mladih na mjestima okupljanja mladih,
- osigurati primjenu i provođenje alternativnih mjera u postupku prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela.

c) MJERE

1. Izraditi Nacionalnu strategiju prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih te program pružanja odgovarajuće intervencije (uključujući model sveobuhvatne skrbi za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju ili djece izložene riziku)

Nositelji: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, ustanove za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina

Aktivnosti:

1. izraditi Nacionalnu strategiju prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih
2. pratiti i evaluirati provedbu mjera

Indikatori provedbe:

1. usvojena Nacionalna strategija prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih
2. broj, kvaliteta i učinci provedenih mjera

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 85.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

2. Uskladiti i povećati broj stručnih djelatnika s porastom broja evidentirane djece i mladih s poremećajima u ponašanju

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, ustanove za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi plan zapošljavanja stručnih djelatnika
2. osigurati odgovarajuća proračunska sredstva

Indikatori provedbe:

1. izrađen plan zapošljavanja uključujući osiguravanje sredstava
2. zaposlen odgovarajući broj stručnih djelatnika

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

- 3. Izraditi program aktivnosti za sprječavanje nasilničkog ponašanja među djecom smještenom u odgojnim i odgojno-popravnim domovima (uključujući mjere sustavne izobrazbe odgojnog osoblja, osiguravanja dovoljnog broja osoblja, smanjivanja broja djece u institucijama, osiguravanja odgovarajućih uvjeta rada, osiguravanja specifičnih tretmanskih intervencija koje će pomoći djeci i mladima u ovim ustanovama da nauče kontrolirati nasilničko ponašanje i drugo) i osigurati način praćenja njegova provođenja**

PREPORUKE ODBORA 37., 38., 68.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, ustanove za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi program aktivnosti
2. pratiti i evaluirati provedbu mjera

Indikatori provedbe:

1. usvojeni program
2. broj, kvaliteta i učinci provedenih mjera

Potrebna financijska sredstva:

150.000,00 kuna

- 4. Izraditi program i plan sustavne edukacije i supervizije djelatnika odgojnih domova i odgojnih zavoda te djelatnika centara za socijalnu skrb koji rade s djecom s poremećajima u ponašanju**

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi program i plan aktivnosti
2. pratiti i evaluirati provedbu mjera

Indikatori provedbe:

1. usvojen program i plan
2. broj, kvaliteta i učinci provedenih edukacija
3. broj i postotak educiranih djelatnika
4. broj i postotak djelatnika nad čijim je radom provedena supervizija
5. broj i postotak djece kod kojih je postignuto smanjenje poremećaja u ponašanju

Potrebna financijska sredstva:

300.000,00 kuna

- 5. Izraditi i usvojiti Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje**

PREPORUKA ODBORA 68.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa

Rok: rujan 2006. godine

Aktivnosti:

1. izraditi prijedlog Nacrta Zakona
2. provesti javnu raspravu
3. pratiti provedbu Zakona

Indikatori provedbe:

1. usvojen Zakon
2. provedena javna rasprava
3. praćenje i evaluacija politike izricanja sankcija prema maloljetnicima

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

6. Izraditi program vršnjačke pomoći u lokalnoj zajednici i uključivanja djece u prevenciju poremećaja u ponašanju

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo pravosuđa, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. razvijati i uspostaviti program vršnjačke pomoći u lokalnoj zajednici i uključivanja djece u prevenciju poremećaja u ponašanju kao akcijski istraživački program
2. održavati radionice u cilju osnaživanja vršnjaka kao sudionika u prevenciji poremećaja u ponašanju - edukacija djece edukatora
3. pratiti i evaluirati provedbu programa

Indikatori provedbe:

1. razvijen program
2. broj, kvaliteta i učinci održanih radionica
3. broj zajednica u kojima je uspostavljen program vršnjačke pomoći
4. broj i postotak educirane djece
5. zadovoljstvo korisnika programa

Potrebna financijska sredstva:

100.000,00 kuna

7. Pratiti znanja, stavove i ponašanje djece u svezi zlouporabe opojnih droga te ispitati njihovo mišljenje o djelotvornosti strategija prevencije njihova korištenja i koristiti te spoznaje u daljnjem razvoju programa suzbijanja ovisnosti

Nositelji: *Ured Vlade Republike Hrvatske za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo pravosuđa, Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. provesti istraživanje
2. sukladno rezultatima istraživanja razvijati programe suzbijanja ovisnosti

Indikatori provedbe:

1. provedeno istraživanje
2. unaprijeđeni programi suzbijanja ovisnosti

Potrebna financijska sredstva:

200.000,00 kuna

8. Sustavno pratiti i unaprjeđivati mjere suzbijanja svih oblika ovisnosti uključujući suzbijanje preprodaje opojnih droga na mjestima okupljanja mladih

Nositelji: Ministarstvo unutarnjih poslova, Državni inspektorat Republike Hrvatske, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo pravosuđa, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu aktualne razine djelotvornosti suzbijanja svih oblika ovisnosti uključujući preprodaju opojnih droga na mjestima okupljanja mladih
2. pratiti i evaluirati provedbu zakona kojima se zabranjuje prodaja alkoholnih pića djeci i maloljetnicima
3. razraditi moguće načine i pretpostavke djelotvornijeg postupanja u ovom području

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza
2. objavljeni sustavni podatci o provedbi zakona kojim se zabranjuje prodaja alkoholnih pića djeci i maloljetnicima
3. unaprijeđeni programi za suzbijanje svih oblika ovisnosti

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

9. U kaznenom postupku prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela razvijati alternativne mjere (nadoknada štete, izvansudska nagodba, humanitarni rad, psihosocijalni tretman i druge mjere)

PREPORUKA ODBORA 69.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva

Rok: Kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu dosadašnje primjene alternativnih mjera od strane državnog odvjetništva i sudova, kao i provođenje tih mjera od strane centara za socijalnu skrb
2. proširiti listu ustanova u kojima se provodi posebna obveza humanitarnog rada
3. osnovati savjetovališta za provođenje posebne obveze psihosocijalnog tretmana maloljetnika
4. donijeti program stalnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji provode alternativne mjere (posrednika i medijatora)
5. izraditi kriterije i standarde za stručnjake - posrednike i medijatore

Indikatori provedbe

1. izrađena analiza alternativnih mjera kao osnova za njihovu daljnju primjenu, odnosno korektiv u radu na tim predmetima
2. proširena lista ustanova u kojima se provodi posebna obveza humanitarnog rada
3. osnovana savjetovališta u cijeloj Republici Hrvatskoj za provođenje posebne obveze psihosocijalnog tretmana maloljetnika
4. izrađen Program stalnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji provode alternativne mjere (posrednika i medijatora)
5. izrađeni kriteriji i standardi za stručnjake - posrednike i medijatore

Potrebna financijska sredstva

Sredstva će se osigurati u okviru Državnog proračuna u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

VII. DJECA PRIPADNICI NACIONALNIH MANJINA

a) OPIS STANJA

U Republici Hrvatskoj osigurana su prava pripadnicima svih nacionalnih manjina sukladno najvišim međunarodnim standardima i međunarodnim dokumentima koji su ugrađeni u Ustav Republike Hrvatske i ostale zakone i propise kojima se uređuju prava i zaštita nacionalnih manjina. U članku 14. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 41/01, 55/01) jamči se jednakost: "Svaki čovjek i građanin u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom i socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki." Člankom 15. Ustava jamči se ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina. Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina ("Narodne novine" br. 155/02) razrađuju se prava i slobode koje pripadaju nacionalnim manjinama te zabranjuje bilo kakva diskriminacija temeljena na pripadnosti nacionalnoj manjini. Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se jednakost pred zakonom i jednaka pravna zaštita. Republika Hrvatska, sukladno Ustavnom zakonu, osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnicima nacionalnih manjina, naročito: služenje svojim jezikom i pismom, privatno i javno te u službenoj uporabi, odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe, uporabu svojih znamenja i simbola, kulturnu autonomiju, pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica, pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja na jeziku i pismu kojim se služe, samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa, zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima, sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Program rada Ureda za nacionalne manjine usmjeren je na afirmaciju prava pripadnika nacionalnih manjina, osobito djece i mladih te na suzbijanje svih oblika diskriminacije. U cilju poboljšanja uvjeta života pripadnika romske nacionalne manjine Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalni program za Rome i Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015. godine, kojima se na sustavan način želi pomoći Romima, osobito djeci i mladima, u poboljšanju uvjeta života te njihovu uključivanju u društveni život i procese odlučivanja uz očuvanje identiteta, tradicije i kulture.

Nacionalni program za Rome obuhvaća područje obrazovanja, očuvanje tradicijske kulture, uključivanje Roma, osobito mladih i djece, u društveni i politički život, statusna pitanja, suzbijanje diskriminacije, zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje, socijalnu skrb, zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, te prostorno uređenje.

Akcijskim planom Desetljeća za uključivanje Roma potiče se rješavanje problema pripadnika romske nacionalne manjine u četiri područja: obrazovanju, zdravstvu, zapošljavanju i stanovanju.

Obzirom na nedavnu povijest sukoba u Republici Hrvatskoj, važno je posebnu pozornost posvetiti pitanju socijalne integracije pripadnika manjina u postkonfliktnom društvu i promicati njihovu moguću ulogu u vidu mosta suradnje između matične države i države primitka. Pri tome je posebno važno pitanje obrazovanja djece, pripadnika manjina. Brojna

istraživanja govore o važnosti obrazovanja na materinjem jeziku za dječji razvoj, o važnosti njegovanja kulture porijekla u oblikovanju pozitivne slike o sebi, vlastitog grupnog identiteta i svijesti o vrijednosti vlastite kulture unutar šire društvene zajednice. Ove se spoznaje, međutim, moraju nadopunjavati i spoznajama o važnosti dobre integriranosti djeteta, pripadnika nacionalne manjine, u većinsko društvo. Niz istraživanja pokazuje da je prihvaćenost djeteta pripadnika nacionalne manjine unutar većinske kulture važna za njegovo psihološko zdravlje, da je povezana sa samopoštovanjem, da mu omogućava dobar vertikalni mobilitet i usvajanje sigurnog i komplementarnog dvojnog identiteta. Na tragu pristupa interkulturalnosti, koji podrazumijeva prožimanje kultura koje žive na istom prostoru, a ne samo puko priznavanje činjenice da drugi i drugačiji naprosto dijele isti prostor, valja iznaći najbolje načine da sva djeca, i pripadnici nacionalnih manjina i pripadnici većine, razviju zdravi identitet. Djeci i njihovim roditeljima, u suradnji s odgovornim institucijama, treba ponuditi izbore koji zaista nude potencijal da se taj cilj ostvari. Jedan primjer takvog djelovanja jest projekt Nove vukovarske škole, alternativni obrazovni program izrađen na načelima interkulturalnosti, koji djeci pripadnicima većine i djeci pripadnicima nacionalnih manjina u Podunavlju nudi sadržaje koji vode računa o multikulturalnosti socijalnog okruženja u kojem djeca žive. Sigurno je moguće osmisliti i druge oblike institucionalnog i izvaninstitucionalnog obrazovanja koji bi, vođeni istim načelima interkulturalnosti, omogućili djeci i roditeljima pripadnicima nacionalnih manjina zadovoljavanje njihovih obrazovnih, ali i identitetnih potreba. Koji su to oblici, treba biti predmetom sustavnog istraživanja koje će uključiti sve zainteresirane strane i koje će odgovoriti na stvarne potrebe sredine.

U sustavu odgoja i obrazovanja postoje sljedeći modeli obrazovanja učenika pripadnika nacionalnih manjina:

Model A pri kojem se cjelokupna nastava održava na jeziku i pismu nacionalne manjine uz obvezno učenje hrvatskog jezika. U pravilu se ovaj model nastave realizira u posebnoj ustanovi, ali može se realizirati i u ustanovi na hrvatskom jeziku u posebnim odjelima s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine. Nastavu po modelu A imaju pripadnici talijanske, srpske, mađarske i češke nacionalne manjine.

U Republici Hrvatskoj 3.500 djece pripadnika *talijanske nacionalne manjine* obuhvaćeno je modelom A u 18 predškolskih ustanova, 17 osnovnih škola i četiri srednje škole, u kojima, na području Istarske i Primorsko-goranske županije, radi 500 odgojno-obrazovnih djelatnika.

Ukupno 326 djece pripadnika *srpske nacionalne manjine* uključeno je u tri predškolske ustanove. U 18 osnovnih škola i osam srednjih škola u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji te Gradu Zagrebu uključeno je ukupno 3.495 učenika pripadnika srpske nacionalne manjine, od čega je 3.485 učenika u Podunavlju i 10 učenika u Gradu Zagrebu.

Ukupno 150 djece pripadnika *mađarske nacionalne manjine* uključeno je u šest predškolskih ustanova. Četiri osnovne škole polazi ukupno 380 učenika pripadnika srpske nacionalne manjine, a jednu srednju školu polazi ukupno 77 učenika iste nacionalne manjine na području Osječko-baranjske županije. S djecom pripadnicima srpske nacionalne manjine radi ukupno 66 prosvjetnih djelatnika.

Ukupno 141 dijete pripadnik *češke nacionalne manjine* uključeno je u dvije predškolske ustanove, dok dvije osnovne škole polazi ukupno 332 učenika pripadnika češke nacionalne manjine, a jednu srednju školu i to Gimnaziju "Darugar" polazi 48 učenika pripadnika iste nacionalne manjine na području Bjelovarsko-bilogorske županije. S učenicima pripadnicima češke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj radi ukupno 46 odgojno-obrazovnih djelatnika.

Model B podrazumijeva nastavu na hrvatskom jeziku i pismu nacionalne manjine, tzv. dvojezičnu nastavu. Na hrvatskom jeziku sluša se prirodna grupa predmeta, a na jeziku i pismu nacionalne manjine društvena skupina, odnosno nacionalna skupina predmeta. Ova nastava u pravilu se izvodi u ustanovi s nastavom na hrvatskom jeziku, ali u posebnim razrednim odjelima.

Nastavu po modelu B polazi 78 učenika pripadnika *austrijske i njemačke* nacionalne manjine i to u Osječko-baranjskoj županiji u Osnovnoj školi Sv. Ana u Osijeku.

Uz cjelokupni program nastave na hrvatskom jeziku, **model C** posebni je program nastave koji se realizira kao nastavni predmet od pet školskih sati tjedno, a podrazumijeva njegovanje jezika i kulture. Program obuhvaća nastavu iz jezika i književnosti nacionalne manjine, povijesti, zemljopisa, glazbene i likovne kulture.

Nastavu po modelu C imaju pripadnici *srpske, slovačke, češke, mađarske, rusinske, ukrajinske i albanske* nacionalne manjine.

Dvadesetpet osnovnih škola dostavilo je zahtjeve Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa za školovanje djece pripadnika *srpske nacionalne manjine* prema modelu C. Nastava se zasad izvodi u petnaestak škola, dok je kod ostalih u tijeku priprema nastave. U školovanje po modelu C zasad je uključeno oko 350 učenika, a u konačnici će biti ukupno uključeno 500-600 učenika u Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Šibensko-kninskoj, Osječko-baranjskoj, Zadarskoj županiji te Gradu Zagrebu.

Za 388 učenika pripadnika *češke nacionalne manjine* nastavu po modelu C, u sedam osnovnih škola, održava sedam odgojno-obrazovnih djelatnika u Bjelovarsko-bilogorskoj i Požeško-slavonskoj županiji te Gradu Zagrebu.

Oko 500 učenika pripadnika *mađarske nacionalne manjine* pohađa nastavu u 11 osnovnih škola. Ovu nastavu održava 11 odgojno-obrazovnih djelatnika u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji te Gradu Zagrebu.

Za 482 učenika pripadnika *slovačke nacionalne manjine* nastavu, u pet osnovnih škola, održavaju četiri odgojno-obrazovna djelatnika u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Nastavu za 76 učenika pripadnika *rusinske nacionalne manjine*, u tri osnovne škole u Vukovarsko-srijemskoj županiji, održavaju dva odgojno-obrazovna djelatnika.

Ukupno 44 učenika pripadnika *ukrajinske nacionalne manjine* polazi nastavu po modelu C u dvije osnovne škole. Nastavu održava jedna odgojno-obrazovna djelatnica u Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj županiji.

Za djecu pripadnike *albanske nacionalne manjine* nastava se održava u jednoj osnovnoj školi. Uključeno je 28 učenika, a nastavu održava jedna odgojno-obrazovna djelatnica u Gradu Zagrebu.

Romi

Posebnim programima za uključivanje u odgojno-obrazovni sustav obuhvaćeni su učenici pripadnici romske nacionalne manjine, temeljem Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005.- 2015. godine.

Za učenike pripadnike romske nacionalne manjine provode se posebni programi za uključivanje u odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske, a organiziraju se i predškolski programi (vrtići i radionice koje organiziraju Romi). Učenici pripadnici romske nacionalne manjine školuju se u sustavu hrvatskog školstva na hrvatskom jeziku i pismu. U osnovne i srednje škole upisuju se pod istim uvjetima kao i drugi učenici, sukladno odredbama Zakona o osnovnom školstvu i Zakona o srednjem školstvu. Predškolski odgoj djece pripadnika romske

nacionalne manjine ostvaruje se sukladno odredbama Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi i Nacionalnog programa za Rome.

Oko 1.600 učenika pripadnika romske nacionalne manjine uključeno je u sustav osnovnoškolskog obrazovanja, dok je u sustav srednjoškolskog obrazovanja uključeno oko 150 učenika. Procjenjuje se da u odgojno-obrazovni sustav nije uključeno 1/3 romske djece.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa utvrdilo je potrebe za udžbenicima na jeziku i pismu nacionalnih manjina i sufinancira ih u skladu s financijskim mogućnostima. Ministarstvo daje suglasnost za uvoz udžbenika iz matičnih zemalja prema potrebama pripadnika pojedinih nacionalnih manjina, osobito za nastavu po modelu C. Tijekom 2005. godine povećana su financijska sredstva namijenjena nabavci udžbenika.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Djeca pripadnici nacionalnih manjina* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **usporiti trend smanjenja broja učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina i poticati uključivanje učenika pripadnika nacionalnih manjina na očuvanje materinjeg jezika, vjere i kulture,**
- **jačati i očuvati kulturni i nacionalni identitet te izgrađivati tolerantni odnos prema drugim nacionalnim identitetima,**
- **poticati potpuniju integraciju učenika pripadnika nacionalnih manjina u odgojno-obrazovni proces te ujednačiti izgled za upis u srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje te uključivanje u tržište rada,**
- **razvijati različite oblike institucionalnog i izvaninstitucionalnog obrazovanja koji bi, vođeni istim načelima interkulturalnosti, omogućili djeci i roditeljima zadovoljavanje obrazovnih, kulturalnih, ali i identitetnih potreba,**
- **uključivati djecu pripadnike romske nacionalne manjine u društveni i politički život, u proces odlučivanja s ciljem informiranja o mogućnostima i načinu ostvarivanja vlastitih prava,**
- **stvarati pozitivnu predodžbu o Romima u medijima,**
- **afirmirati kulturno stvaralaštvo djece pripadnika nacionalnih manjina.**

c) MJERE

1. Osigurati odgovarajuće statističke podatke i druge informacije o položaju djece pripadnika različitih nacionalnih manjina kako bi se mogli utvrditi razlikovni pokazatelji u svim područjima Konvencije **PREPORUKE ODBORA 17., 18.**

Nositelji: Državni zavod za statistiku, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi bazu podataka
2. osigurati dostupnost specifičnih podataka o položaju djevojčica, djece s posebnim potrebama te djece pripadnika nacionalnih manjina

Indikatori provedbe:

1. izrađena baza podataka
2. dostupni podatci o položaju djevojčica, djece s posebnim potrebama te djece pripadnika nacionalnih manjina

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

2. Razvijati toleranciju i prihvaćanje nacionalnih, vjerskih, rasnih i svih drugih različitosti

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. organizirati i sustavno provoditi program radioničkog tipa za pripremu djece pripadnika nacionalnih manjina i djece većinskog naroda u cilju razvoja prihvaćanja nacionalnih, vjerskih, rasnih i svih drugih različitosti
2. uključivati veći broj djece u rad radionica
3. pratiti postignute rezultate

Indikatori provedbe:

1. broj i kvaliteta održanih radionica
2. broj i postotak djece uključene u radionice
3. utvrđena kvaliteta i učinci programa

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 400.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

3. Temeljem istraživanja osmisliti različite oblike institucionalnog i izvaninstitucionalnog obrazovanja koji bi, vođeni načelima interkulturalnosti, omogućili djeci i roditeljima zadovoljavanje njihovih obrazovnih, ali i identitetnih potreba

PREPORUKE ODBORA 70., 71.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. provoditi istraživanje
2. primijeniti nalaze istraživanja u praksi

3. pratiti kvalitetu i učinke

Indikatori provedbe:

1. provedeno istraživanje
2. ponuđeni različiti oblici primjene nalaza istraživanja u praksi
3. utvrđena kvaliteta i socijalizacijski učinci provođenja aktivnosti

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 300.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

4. Uključivati romsku djecu oba spola u programe predškolskog odgoja i obrazovanja, u sustav obaveznog osnovnog obrazovanja te srednjoškolskog obrazovanja (temeljem mjera Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015.)

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, službe za društvene djelatnosti u uredima državne uprave u županijama, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, romska vijeća, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. uključivati romsku djecu u sustav odgoja i obrazovanja
2. zapošljivati romske pomagače za rad s romskom djecom u sustavu odgoja i obrazovanja radi postizanja ranog razvoja romske djece i lakšeg savladavanja nastavnog gradiva
3. pratiti postignute rezultate

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak romske djece uključene u sustav odgoja i obrazovanja
2. broj i postotak zaposlenih romskih pomagača
3. utvrđena kvaliteta aktivnosti

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

5. Osnaživati i educirati predstavnike djece i mladih Roma i Romkinja za sudjelovanje u procesu ostvarivanja prava koja proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta

Nositelji: *Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju unaprjeđenja kvalitete života romskih obitelji*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi program edukacije
2. provoditi edukaciju
3. održavati radionice
4. educirati predstavnike Roma

Indikatori provedbe:

1. izrađen program edukacije
2. broj održanih radionica
3. broj i postotak predstavnika Roma uključenih u edukacije i radionice
4. utvrđena kvaliteta i učinci provođenja programa

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 400.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnih tijela.

6. Razvijati provođenje kulturnih manifestacija i susreta djece pripadnika nacionalnih manjina

Nositelji: Savjet za nacionalne manjine, Ministarstvo kulture, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju unaprjeđenja kvalitete života romskih obitelji

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi plan
2. provoditi plan (organizirati kulturne manifestacije)
3. uključivati što veći broj djece pripadnika nacionalnih manjina
4. razvijati multikulturalizam i poticati suradnju
5. pratiti kvalitetu i učinke provođenja plana

Indikatori provedbe:

1. izrađen plan
2. broj održanih kulturnih manifestacija
3. broj djece pripadnika nacionalnih manjina uključene u kulturne manifestacije
4. provedba i promidžba programa kulturnih manifestacija
5. utvrđena kvaliteta i socijalizacijski učinci provođenja plana

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

7. Organizirati seminare i okrugle stolove o načinu promocije pozitivnih aspekata i izjednačenog izvješćivanja o Romima

Nositelji: Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, udruge novinara, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u cilju unaprjeđenja kvalitete života romskih obitelji

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. organizirati i provoditi edukativne seminare i okrugle stolove s predstavnicima medija i predstavnicima Roma o pravima pripadnika romske nacionalne manjine i negativnim učincima stereotipa i predrasuda
2. provoditi seminare za novinare radi afirmacije pozitivnih aspekata i izjednačenog i objektivnog izvješćivanja o Romima u medijima
3. medijska prezentacija zaključaka seminara i okruglih stolova radi senzibilizacije šire javnosti o romskim pravima

Indikatori provedbe:

1. broj i kvaliteta održanih seminara i okruglih stolova
2. broj i postotak novinara uključenih u seminare i okrugle stolove
3. broj i postotak romskih i ostalih sudionika seminara i okruglih stolova
4. broj i kvaliteta medijskih prezentacija zaključaka seminara i okruglih stolova

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

8. Jačati administrativne i sudske mjere sprječavanja diskriminiranja djece pripadnika nacionalnih manjina, romske djece i djece stranaca **PREPORUKA ODBORA 23.**

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izraditi prijedloge izmjena i dopuna zakona
3. zabranjivati isticanje nacionalnosti djece

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. izrađeni prijedlozi izmjena i dopuna zakona
3. učinci zabrane isticanja nacionalnosti djece

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

9. Poboljšati nastavne planove i programe za djecu pripadnika nacionalnih manjina u području odgoja i obrazovanja

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. poboljšati kvalitetu postojećih nastavnih planova i programa uključujući program metodike poučavanja hrvatskog jezika za djecu kojima hrvatski jezik nije materinji jezik

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. broj i kvaliteta provedenih nastavnih planova i programa i kvaliteta programa metodike poučavanja hrvatskog jezika za djecu kojima hrvatski jezik nije materinji jezik

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Zavoda za školstvo Republike Hrvatske.

10. Poticati stručno usavršavanje učitelja i nastavnika koji rade u nastavi na jeziku nacionalnih manjina

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, udruge nacionalnih manjina

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. održati seminare za stručno usavršavanje učitelja i nastavnika
3. omogućiti napredovanje učitelja i nastavnika

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. broj održanih seminara
3. broj izdanih potvrda o napredovanju učitelja i nastavnika

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Zavoda za školstvo Republike Hrvatske.

11. Osigurati potrebna sredstva za pisanje, prevođenje i tiskanje udžbenika za potrebe nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, udruge i predstavnici nacionalnih manjina

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izvršiti odabir autora udžbenika, odabir udžbenika za prevođenje
3. pisati, prevoditi i tiskati udžbenike

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. odabrani autori udžbenika
3. broj napisanih, prevedenih i tiskanih udžbenika za potrebe nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 7.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

VIII. DJECA – ŽRTVE TRGOVANJA

a) OPIS STANJA

U okviru cjelokupne problematike suzbijanja trgovanja ljudima, djeca – kao posebno ranjiva skupina – traže poseban pristup te posebne mjere prevencije, pomoći i zaštite. Prema nekim podacima čak 30% od ukupnog broja žrtava trgovanja ljudima u svijetu čine djeca. Kada to pretvorimo u brojke, dolazimo do broja od 1.300.000 djece koja godišnje postanu žrtvama trgovanja ljudima u svijetu. Djecu je lakše namamiti i prevariti te ih je zbog njihova stasa i dobi lakše iskoristiti i držati pod prisilom, stoga je trgovanje djecom u stalnom porastu. Od pet žrtava trgovanja ljudima, identificiranih u Republici Hrvatskoj tijekom 2005. godine, dvije su bile maloljetne, dok su dvije imale tek navršениh 18 godina života. Tijekom 2004. godine u Republici Hrvatskoj 3 djece identificirano je kao žrtve trgovanja ljudima.

Republika Hrvatska stranka je svih relevantnih međunarodnih dokumenata u području suzbijanja trgovanja ljudima: Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala te Protokola o prevenciji, suzbijanju i kažnjavanju trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom i Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji i Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima. Uvažavajući obveze koje iz toga proizlaze, Vlada Republike Hrvatske pristupila je uspostavi cjelovita sustava suzbijanja trgovanja ljudima.

Tijekom uspostave navedena sustava, koji je u većem dijelu uspostavljen i uspješno djeluje, te prateći svjetska kretanja u području suzbijanja trgovanja ljudima, iskristalizirala se potreba donošenja zasebnog Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom. Naime, djeca – žrtve trgovanja ljudima predstavljaju posebno ranjivu skupinu te kao takva iziskuju poseban pristup, naročito u području prevencije odnosno pomoći i zaštite. Navedeni pristup mora se temeljiti na najboljem interesu djeteta uzimajući u obzir specifičnosti svakog slučaja.

Oblici izrabljivanja djece su brojni – seksualno iskorištavanje, prisilni rad, prosjačenje, preprodaja droge, krađe, džeparenje, nezakonito posvajanje te ilegalno trgovanje ljudskim organima, a potražnja za njima sve više raste.

Svi navedeni oblici izrabljivanja dovode do negiranja temeljnih prava djeteta: prava na identitet, život, opstanak i razvoj, nediskriminaciju, participaciju, prava poštovanja najboljeg interesa djeteta, prava na školovanje, zaštitu privatnosti te prava na zaštitu od otmice i trgovanja.

Vodeći računa o spomenutim podacima o izrabljivanju djece i preuzetim međunarodnim obvezama, u okviru Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima osnovana je Radna

skupina za suzbijanje trgovanja djecom. Radna skupina osnovana je radi iniciranja i koordinacije nacionalnih i regionalnih aktivnosti u području suzbijanja trgovanja djecom, osmišljavanja strategije djelovanja u suzbijanju trgovanja djecom i pripreme Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom.

Radna skupina izradila je Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom kojim je obuhvaćeno razdoblje od 1. listopada 2005. do 31. prosinca 2007. godine. Vlada Republike Hrvatske je usvojila Nacionalni plan na sjednici održanoj 30. rujna 2005. godine.

Najbolji interes djeteta vodeća je misao navedenog dokumenta. Učinkovita prevencija trgovanja djecom te djeci prilagođena pomoć i zaštita, koordinacija i suradnja u suzbijanju trgovanja djecom, te strogo kažnjavanje počinitelja kaznenog djela u svezi s trgovanjem djecom imperativ su u određivanju mjera i aktivnosti. Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom strukturom slijedi Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. godine i njemu pripadajući operativni plan, ali je prilagođen specifičnim potrebama djece – žrtava trgovanja ljudima.

b) CILJEVI

Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom, kroz provedbu njime predviđenih aktivnosti, usmjeren je, prije svega, na učinkovitu prevenciju trgovanja djecom, progon počinitelja kaznenog djela uz najveću moguću zaštitu djeteta kao žrtve, te učinkovitu pomoć i zaštitu djetetu – žrtvi trgovanja ljudima.

Nacionalnim planom aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. želja nam je pojačano naglasiti nužnost provedbe pojedinih mjera u svrhu što učinkovitije prevencije trgovanja djecom odnosno pružanja djeci odgovarajućih oblika pomoći i zaštite.

Ciljevi područja *Djeca – žrtve trgovanja* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **suzbijati trgovanje djecom,**
- **radi zaštite najboljeg interesa djeteta osigurati pomoć, zaštitu i sigurnost djeci – žrtvama trgovanja ljudima,**
- **poboljšati oblike zaštite i pomoći djeci – žrtvama trgovanja ljudima,**
- **osigurati besplatnu pravnu pomoć djeci – žrtvama trgovanja.**

c) MJERE

- 1. Osnažiti i podržati provedbu mjera Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom od 1. listopada 2005. do 31. prosinca 2007. godine**
PREPORUKA ODBORA 66.

Nositelj: Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima

Rok: kontinuirano za vrijeme provedbe Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom

Aktivnosti:

1. pratiti provedbu mjera Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom od 2005. do 2007.

2. sudjelovati u provedbi mjera Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom od 2005. do 2007.
3. izraditi izvješće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom u tijelima nositeljima pojedinih mjera

Indikatori provedbe:

1. provedene mjere Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom u određenim rokovima
2. izrađeno izvješće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom u tijelima nositeljima pojedinih mjera

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna dodatna financijska sredstva.

2. Pratiti izvješća Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom

PREPORUKA ODBORA 67.

Nositelj: Vijeće za djecu

Rok: kontinuirano, do isteka roka provedbe Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom

Aktivnosti:

1. pratiti Izvješće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom
2. pratiti statistike o kretanju kriminalnih djela u svezi trgovanja s djecom
3. predlagati mjere za sljedeći Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom

Indikatori provedbe:

1. informiranost Vijeća za djecu o sadržaju izvješća
2. upućeni prijedlozi mjera Vijeća za djecu Nacionalnom odboru za suzbijanje trgovanja ljudima

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna dodatna financijska sredstva.

IX. DJECA S POSEBNIM POTREBAMA

a) OPIS STANJA

U cilju unaprjeđenja položaja djece s posebnim potrebama¹⁹ u sustavu odgoja i obrazovanja, te općenito unaprjeđenja i podizanja kvalitete njihova života, usvojena je Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine.

---

¹⁹ Termin djeca s posebnim potrebama u skladu je sa socijalnim modelom invaliditeta, koji odgovornost za invaliditet proširuje na društvenu sredinu. Samo oštećenje ne smatra se odgovornim za teškoće socijalne integracije osobe, već su odgovorne i prepreke koje pred osobu s oštećenjem postavlja okolina. Koristeći termin dijete s teškoćama u razvoju ističu se njegove teškoće i od njega se očekuje prilagodba okolini. Međutim, ukoliko se okolina prilagodi, teškoće djeteta u njegovom uključivanju u zajednicu se smanjuju. Tako će, primjerice, dijete s oštećenjem vida u svojoj matičnoj školi dobiti potrebna tehnička pomagala i učitelja spremnog na uvažavanje posebnosti u odgojno-obrazovnom procesu, te neće morati napustiti svoju sredinu. Ističući posebne potrebe, usmjerava se pozornost na potrebu organiziranja sustava podrške koji će zadovoljiti takve potrebe. Termin djeca s posebnim potrebama podrazumijeva i darovitu djecu s posebnim potrebama, odnosno darovitu djecu s raznim senzornim oštećenjima, disleksijom, disgrafijom, ADD sindromom i ADHD sindromom i ostalim teškoćama, te se u stručnoj psihološkoj literaturi svrstavaju u tzv. "duplo etiketiranu" odnosno djecu s dvostrukim posebnim potrebama (prema Betts & Neihart).

Temeljem zadanih obveza u Republici Hrvatskoj u tijeku je izrada novog Pedagoškog standarda za predškolski odgoj. Na nekoliko visokih učilišta u Republici Hrvatskoj u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu izrađuju se nastavni planovi i programi koji će pridonijeti izradi stručne podloge za donošenje izmijenjenih i novih nastavnih planova i programa na ostalim visokim učilištima. Također su, suradnjom Zavoda za školstvo Republike Hrvatske i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, započete aktivnosti osuvremenjivanja programa koji se odnose na pripremu za obavljanje rehabilitacijskih programa, te su izrađeni i posebni nastavni planovi i programi za nova zanimanja poslovna tajnica/tajnik i telefonski operater (slijepi, slabovidni).

U Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom evidentiran je 2.681 učenik s većim teškoćama u razvoju. Sukladno podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u *redovni sustav odgoja i obrazovanja integrirano je 11.860 djece i to u predškolskim ustanovama 1.500 djece, u redovnim osnovnim školama 9.133 djece i u srednjim školama 1.227 djece. U sustavu odgoja i obrazovanja u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama i razrednim odjeljenjima integrirano je 1.982 djece i to u predškolskim ustanovama (18 ustanova) 218 djece, u 56 redovnih osnovnih škola 983 djece, dok je u 32 srednje škole integrirano 781 dijete.*

U posebnim ustanovama u nadležnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u sustav odgoja i obrazovanja uključeno je **2.821** dijete i to u 7 predškolskih ustanova 374 djece, u 18 osnovnih škola 1.827 djece, a u 5 srednjih škola 620 djece.

Sukladno podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, za učenike s većim teškoćama u razvoju *odgoj i obrazovanje osigurano je u posebnim ustanovama i to za 1.371 dijete. U 5 predškolskih ustanova uključeno je ukupno 100 djece, u 13 osnovnih škola uključeno je 774 djece, u 9 srednjih škola 497 djece. Ukupan broj djece i mladih uključenih u odgoj i obrazovanje, prema dostupnim podacima, a evidentiranih u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa i Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, je 18.034, što je u odnosu na broj djece u Republici Hrvatskoj do 18. godine oko 1,7%.*

Statistički pokazatelji govore o znatno nižim postotcima uključenosti djece s posebnim potrebama u svim odgojno-obrazovnim ustanovama u odnosu na svjetske pokazatelje (u predškolskom sustavu 2,1% djece s posebnim potrebama, u osnovnoškolskom 3,1% učenika s posebnim potrebama, u srednjoškolskom 1,6% učenika s posebnim obrazovnim potrebama). Podatci Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za 2004. godinu pokazuju da je oko 15.000 djece s posebnim potrebama evidentirano u sustavu socijalne skrbi, što znači da ih oko 1,5 % prima neki oblik podrške u području socijalne skrbi.

U svrhu poboljšanja procesa integracije u Republici Hrvatskoj, Zavod za školstvo Republike Hrvatske provodi edukaciju prosvjetnih djelatnika o načinu i potrebi praćenja djece s posebnim potrebama. Tijekom 2003. i 2004. godine, sukladno Izvještaju o provedbi mjera Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom, održano je 500 individualnih i skupnih stručnih usavršavanja (stručna vijeća odgajatelja i učitelja, konzultacije, hospitacije) kojima je obuhvaćeno oko 6.000 odgojno-obrazovnih djelatnika iz područja predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Kako bi se unaprijedio rad odgajatelja, učitelja i nastavnika, Zavod za školstvo Republike Hrvatske u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom, odgojno-obrazovnim ustanovama, voditeljima županijskih vijeća, strukovnim i drugim udrugama provodi edukaciju prosvjetnih djelatnika u svim predškolskim i školskim ustanovama. Ujedno, u istom vremenskom

razdoblju, održano je i 200 stručnih edukacija, seminara, savjetovanja, okruglih stolova, radionica za predškolski, osnovnoškolski, srednjoškolski odgoj i obrazovanje kojima je obuhvaćeno oko 4.000 odgojno-obrazovnih djelatnika. Stručno usavršavanje se provodi i putem udruga koje skrbe o djeci s posebnim potrebama (primjerice nevladina udruga koju financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa održala je stručna predavanja za preko 2.000 učitelja tijekom trogodišnjeg programa) te je ovakve programe potrebno i dalje kontinuirano poticati.

Na način i pod uvjetima propisanim Zakonom o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03), djeca s posebnim potrebama mogu ostvariti niz prava iz sustava socijalne skrbi kao i sve druge osobe kojima je takva pomoć potrebna. Podatci iz Izvješća o provedbi mjera Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom tijekom 2003. i 2004. godine ističu da pravo na doplatak za pomoć i njegu ostvaruje 3.304 djece, pravo na osobnu invalidninu ostvaruje 4.954 djece, dok 2.096 djece ostvaruje pravo na osposobljavanje za samostalan život i rad.

Osim navedenih prava djeca s posebnim potrebama mogu ostvariti i pravo na skrb izvan vlastite obitelji koje se pruža u domovima socijalne skrbi.

U Republici Hrvatskoj postoje 26 doma socijalne skrbi kojih je osnivač Republika Hrvatska, a koji zbrinjavaju djecu s posebnim potrebama (1 dom za osobe s oštećenjem vida, 3 doma za osobe s oštećenjem sluha, 2 za osobe s tjelesnim oštećenjem, te 20 za osobe s mentalnom retardacijom). U tim je ustanovama, tijekom 2003. i 2004. godine, različitim oblicima institucijske skrbi bilo obuhvaćeno ukupno 1.513 djece s posebnim potrebama. Veći broj djece nalazi se na stalnom ili tjednom smještaju, dok je preostali broj djece uključen u programe poludnevnog ili cjelodnevnog boravka. Od ukupnog broja domova, u njih 13 provode se programi osnovnoškolskog i/ili srednjoškolskog obrazovanja. Djeca s posebnim potrebama zbrinuta su i u okviru 6 domova socijalne skrbi čiji osnivač nije Republika Hrvatska. Riječ je o ustanovama koje je osnovala vjerska zajednica, jedinica područne (regionalne) samouprave, organizacija civilnog društva ili druga fizička osoba. U tim je ustanovama, u ranije navedenom vremenskom razdoblju, bilo zbrinuto ukupno 469 djece, od čega je jedan dio djece bio obuhvaćen programima u okviru dnevnog boravka. Jedna od tih ustanova pruža i usluge skrbi u vlastitoj obitelji (usluge patronaže) za oko 30 djece s oštećenjem vida i višestrukim oštećenjima.

Sukladno Izvješću o provedbi mjera Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom osim skrbi izvan vlastite obitelji, djeci s posebnim potrebama, u okviru sustava socijalne skrbi omogućena je i stručna podrška u obitelji. Takav oblik podrške provodi se već od 1980. godine u sklopu doma socijalne skrbi za osobe s mentalnom retardacijom. Program provodi 7 defektologa kojim je, tijekom 2003. i 2004. godine, bilo obuhvaćeno 35-ero djece predškolske dobi. Stručna podrška usmjerena je na poticanje razvoja sposobnosti djeteta, njegovu uspješnu socijalizaciju, pružanje pomoći obitelji radi boljeg razumijevanja teškoća koje invaliditet nosi sa sobom, te pružanje konkretnih uputa za rad s djetetom. Cilj je takvog oblika podrške ujedno i ostanak djeteta u obitelji, te prevencija institucionalizacije. Ujedno, u cilju razvoja mobilnih službi podrške edukacijskoj integraciji, kao dobar primjer ističe se mobilna služba doma socijalne skrbi za djecu s oštećenjem vida te je uočen porast broja korisnika koje su pratili mobilni timovi – od 111 na 141 za osobe s teškoćama vida, kao i porast broja korisnika koje su pratili mobilni timovi – od 0 na 32 za osobe s oštećenjem sluha. Ovi podatci potvrđuju potrebu širenja sličnih programa kroz koje se sustavno pruža stručna podrška roditeljima.

U Republici Hrvatskoj razvilo se i specijalizirano udomiteljstvo kojeg provode centri za socijalnu skrb u suradnji sa stručnim timovima domova socijalne skrbi. Podatci iz Izvješća o provedbi mjera Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom ukazuju na činjenicu da je, tijekom 2003. i 2004. godine u programe specijaliziranog udomiteljstva bilo uključeno 370 djece s posebnim potrebama.

Osim navedenih prava propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi, Zakonom o radu predviđena su prava roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju. Riječ je o dopustu do sedme godine djetetova života i radu s polovicom punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju. Roditelj ostvaruje jedno od ovih prava upravo zbog njege djeteta, što znači da je preostalu polovicu punog radnog vremena ili pak cijelo vrijeme u prilici provoditi sa svojim djetetom i pružiti mu potrebnu pomoć i njegu. Pravo na dopust, tijekom 2003. i 2004. godine, ostvarivalo je 2.558 roditelja, dok se pravom na rad s polovicom punog radnog vremena koristilo 2.127 roditelja.

Za poticanje rada organizacija civilnog društva koje se bave socijalnom i humanitarnom djelatnošću, te problemima i zadovoljavanjem potreba osoba s invaliditetom, u 2004. godini izdvojeno je ukupno 13.156.855,00 kn iz sredstava od igara na sreću, te 7.655.389,55 kn iz Državnog proračuna.

Osobe s invaliditetom i njihove obitelji, zbog neznanja i neobaviještenosti, često ne ostvare prava koja im pripadaju ili ih ne ostvare pravovremeno, što izaziva nezadovoljstvo i osjećaj da su prepušteni sebi u savladavanju teškoća u kojima su se našli. Za učinkovitu i sveobuhvatnu skrb ističe se važnost pružanja brzih i dostupnih informacija o ostvarivanju pojedinih prava, posebice ako se uzme u obzir širok spektar prava koja osobe s invaliditetom ostvaruju u različitim sustavima. Stoga se pokazuje potreba kontinuirane edukacije stručnjaka s ciljem podizanja kvalitete rada, te što jednostavnijeg i mjerodavnijeg postupanja. U tu svrhu, a vezano uz edukaciju djelatnika radi podizanja kvalitete rada te što jednostavnijeg i mjerodavnijeg postupanja, pri Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi izrađen je Program stručnog usavršavanja stručnih radnika u djelatnosti socijalne skrbi, utvrđen je broj edukativnih skupova i sastanaka, tematskih područja, vremena održavanja, ciljane skupine stručnih radnika, vanjskih stručnjaka, te broj sudionika i ove se aktivnosti kontinuirano provode u suradnji sa stručnjacima iz tijela državne uprave te visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Djeca s posebnim potrebama* u sljedećem vremenskom razdoblju su :

- **poboljšati kvalitetu zadovoljavanja potreba djece s posebnim potrebama u svim područjima života,**
- **osigurati odgovarajuće uvjete za primjeren rast i razvoj djece s posebnim potrebama u obitelji i/ili u iznimnim okolnostima u udomiteljskim obiteljima ili ustanovama primjerenim potrebama djeteta s posebnim potrebama,**
- **osigurati jednake mogućnosti u sustavu odgoja i obrazovanja djeci s posebnim potrebama u integriranim uvjetima,**

- **izraditi i u sustav školstva uvesti odgojno-obrazovne programe s ciljem integracije i sprječavanja diskriminacije djece s posebnim potrebama.**

c) MJERE

1. **Osigurati međuresornu suradnju u izradi i provedbi suvremenih edukacijskih i rehabilitacijskih programa**

PREPORUKE ODBORA 20., 26., 54. e), 58. a), f), g)

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi Hrvatski nacionalni obrazovni standard
2. osigurati stručno usavršavanje prosvjetnih djelatnika
3. uspostaviti mobilne stručne timove, posebno za najraširenije skupine, djecu sniženih intelektualnih sposobnosti i djecu s teškoćama učenja, s ciljem pružanja podrške odgojno-obrazovnim ustanovama

Indikatori provedbe:

1. izrađen Hrvatski nacionalni obrazovni standard
2. broj i postotak prosvjetnih djelatnika polaznika seminara
3. broj uspostavljenih mobilnih timova, posebno za najraširenije skupine

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnih ministarstava.

2. **Kontinuirano poticati visoka učilišta na donošenje izmijenjenih i novih nastavnih planova i programa u kojima će biti zastupljene potrebe djece s posebnim potrebama**

PREPORUKE ODBORA 20., 26., 58.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Senat Sveučilišta, Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu Republike Hrvatske, Fakultetska vijeća i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. organizirati tribine studenata s invaliditetom i sveučilišnih profesora
2. organizirati okrugle stolove na temu problematike vezane uz rad s djecom u integriranim uvjetima i njihovim roditeljima

Indikatori provedbe:

1. broj i učinak organiziranih tribina i okruglih stolova
2. broj i postotak studenata i sveučilišnih profesora sudionika tribina
3. zadovoljstvo sudionika tribina

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

3. Izraditi programe učinkovita širenja stručne podrške u obitelji koji će se provoditi u domovima socijalne skrbi i odgojno-obrazovnim ustanovama u koje su uključena djeca s posebnim potrebama

PREPORUKE ODBORA 40., 42.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Rok: 2008. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. utvrditi kriterije i plan rada za izradu programa stručne podrške u obitelji
2. izraditi program stručne podrške u obitelji i osigurati sustavni rad s obiteljima djece s posebnim potrebama
3. educirati stručnjake za rad s obiteljima djece s posebnim potrebama putem specijalizacija i stručnih seminara

Indikatori provedbe:

1. formirane radne skupine za izradu programa
2. izrađeni programi stručne podrške u obitelji
3. povećan broj obuhvaćenih obitelji
4. broj i postotak stručnjaka uključenih u cjeloživotno učenje

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

4. Kontinuirano raditi na području informiranja i edukacije djece i mladih o pravima djece s posebnim potrebama i odraslih osoba s invaliditetom, o prednostima zajedničkog školovanja, odrastanja i života u zajednici, aktivnim uključivanjem djece s posebnim potrebama i odraslih osoba s invaliditetom u provođenje ove mjere
PREPORUKE ODBORA 20., 26., 30., 58. g)

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Rok: 2008. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. u odgojno-obrazovnim ustanovama organizirati aktivnosti različitog sadržaja (igraonice, radionice, tribine, izlete, takmičenja, športska i kulturna druženja i slično)

Indikatori provedbe:

1. broj organiziranih aktivnosti
2. broj i postotak djece sudionika
3. broj i postotak aktivno uključene djece i mladih s posebnim potrebama i odraslih osoba s invaliditetom
4. povećavanje broja i podizanje kvalitete projekata udruga djece i mladih usmjerenih uključivanju osoba s invaliditetom

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

5. Podizati svijest djece s posebnim potrebama kroz sustav odgoja i obrazovanja u cilju njihove spoznaje vlastitih potencijala i prava, porasta samopouzdanja te korištenja najboljih sposobnosti i mogućnosti svakog djeteta

PREPORUKA ODBORA 30.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Rok: 2008. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. u provedbi Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda kroz socijalizacijske sadržaje raditi na podizanju svijesti djece s posebnim potrebama
2. stručnom podrškom roditeljima i prosvjetnim radnicima u školi osiguravati poticajne uvjete za njihovo osvješćivanje

Indikatori provedbe:

1. udio nastavnih sadržaja s ciljem podizanja razine osviještenosti
2. broj i kvaliteta održanih edukacija za roditelje i prosvjetne radnike
3. zadovoljstvo sudionika edukacija

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

6. Objediniti sustave praćenja podataka (registre) o djeci s posebnim potrebama u cilju dobivanja vjerodostojnih podataka

PREPORUKA ODBORA 18.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti*

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. definirati kriterije za svaku skupinu djece s posebnim potrebama
2. osigurati redovito dostavljanje podataka u elektroničkom obliku

Indikatori provedbe:

1. definirani kriteriji za svaku skupinu djece s posebnim potrebama
2. suradnja svih tijela na dostavi podataka o djeci s posebnim potrebama

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom u okviru redovne djelatnosti nadležnih tijela.

7. Osigurati pristupačnost zdravstvenih, odgojno-obrazovnih i drugih institucija djeci s posebnim potrebama

PREPORUKA ODBORA 58.

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne i znanstvene institucije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: kontinuirano

Aktivnosti:

1. osiguravati pristupačnost uklanjanjem arhitektonskih barijera
2. osiguravati informatičku podršku djeci s posebnim potrebama
3. uspostaviti mjere za uvođenje osobnog asistenta, tumača za znakovni jezik, intervenora
4. uspostaviti mjere za uvođenje asistenta u nastavi

Indikatori provedbe:

1. uklonjene arhitektonske barijere
2. osigurani pristupačni informatički sadržaji djeci s posebnim potrebama
3. uspostavljen plan mjera za uvođenje instituta osobnog asistenta i postepena provedba
4. uspostavljen plan mjera za uvođenje asistenta u nastavi i njihova provedba

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

8. Donijeti Pedagoški standard za predškolski odgoj i naobrazbu, osnovno školstvo i srednje školstvo u svrhu razvoja uspješna sustava obrazovanja uvažavajući mogućnosti djece s posebnim potrebama

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske, znanstveno-stručne ustanove

Rok: 2006. godina

Aktivnosti:

1. redefinirati strategiju obrazovanja
2. izraditi Pedagoške standarde za predškolski odgoj i naobrazbu, osnovno školstvo i srednje školstvo
3. izraditi izmjene i dopune postojećih propisa
4. izraditi nove propise

Indikatori provedbe:

1. utvrđene smjernice za izradu Nacionalne strategije obrazovanja
2. izrađeni novi Pedagoški standardi za predškolski odgoj i naobrazbu, osnovno školstvo i srednje školstvo
3. izrađene izmjene i dopune postojećih propisa te novi propisi

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti

X. ZLOSTAVLJANA I ZANEMARENA DJECA

a) OPIS STANJA

"Odrasli su dužni štiti djecu od zla, ali to je moguće samo ako raspolažu dovoljnim saznanjima da bi mogli procijeniti kada je dijete u opasnosti." /Christiane Sanderson, Zavodjenje djeteta, Biblioteka MI, Zagreb, 2005./

Prava djece potrebno je promatrati u širem kontekstu, uključujući i socijalnu dimenziju, nasilje u medijima i pojavu novih tehnologija. Moderna tehnologija, uz velike prednosti, donosi i poteškoće koje se ogledaju u omogućavanju neposrednog pristupa djeci, koja otvoreno i s punim povjerenjem pristupaju odraslima. To pred društvo stavlja i obvezu edukacije roditelja, a i djece, o tome kako iskoristiti pozitivne strane tehnologije, a smanjiti opasnosti.

Odredbom članka 64. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske propisano je: **"Dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe."**

Kretanja broja zabilježenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece u našem društvu upozoravaju da je zaštiti djece od takvih ponašanja potrebno posvetiti daleko više pozornosti i napora.

Na takvo stanje zorno upućuju i podatci Ministarstva unutarnjih poslova iz kojih je, primjerice, razvidan trend porasta broja otkrivenih i prijavljenih slučajeva počinjenja kaznenog djela Zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe. Naime, dok je u 1995. godini otkriveno i prijavljeno 86 takvih kaznenih djela, u 2004. godini otkriveno ih je i

prijavljeno 2.107, što je za 24,5 puta više nego u 1995. godini. Usto u razdoblju od 2000. do 2004. godine otkriveno je i prijavljeno počinjenje 1.745 kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa na štetu djece i maloljetnika, te 9.983 kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži počinjena na štetu djece i maloljetnika. Nadalje, u razdoblju od 2001. do 2003. godine otkriveno je i prijavljeno 219 slučajeva počinjenih prekršaja prosjačenja od strane maloljetnih osoba, samostalno ili s odraslim osobama, od čega je u 117 slučajeva prekršaj počinila prekršajno odgovorna maloljetna osoba, dok su u 126 slučajeva prekršaj počinile odrasle osobe, najčešće roditelji koji su prosjačili zajedno s djecom.

Osobita osjetljivost, složenost i pogubnost otkrivenih i prijavljenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece proizlazi i iz činjenice što ih najčešće čine upravo oni koji su najodgovorniji za njihov odgoj i razvitak i od kojih se s pravom očekuje da će svome djetetu pružiti najučinkovitiju zaštitu, a to su njihovi roditelji. Tjelesno, psihičko i spolno zlostavljanje djece, te zanemarivanje njihova zdravlja, ishrane, odgoja i cjelovita razvitka njihove ličnosti ili izostanak nužne zaštite razvoja djeteta često dovodi do nastanka poremećaja u ponašanju djece, sve do njihova delinkventnog ponašanja.

Nadalje, u Republici Hrvatskoj u 2004. godini od 19.475 osoba oštećenih prekršajem ili kaznenim djelom u vezi s nasiljem u obitelji, 2.870 oštećenih su djeca, što je 14,73% ukupnog broja oštećenih osoba. Valja naglasiti da je navedeni broj oštećene djece za 36,4% veći nego broj djece oštećene takvim nasiljem u obitelji u 2003. godini.

Rezultati najnovijeg istraživanja, provedena u cilju utvrđivanja izloženosti djece nepoželjnom seksualnom materijalu na internetu, načina na koji su izložena tom sadržaju i reakcija djece, uz ostalo, upućuju da je od ukupnog broja djece koja koriste računalo za *surfanje* internetom, 27% djece bilo izloženo porukama sa seksualnim sadržajem, te da je 28% djece tijekom korištenja *chat sesija* bilo izloženo pitanjima o intimnim detaljima, pri čemu je jedna trećina te djece spremna bez pratnje roditelja otići na susret s osobom koju su upoznala preko *chata*.

Podatci Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o poduzetim mjerama u cilju zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja upućuju na trend porasta broja izrečenih mjera obiteljsko-pravne zaštite u razdoblju od 2000. do 2004. godine (porast broja mjera upozorenja roditeljima na pogreške i propuste u skrbi i odgoju djeteta za 39,2%; porast broja mjera nadzora nad roditeljskom skrbi za 48,1%; porast broja mjera oduzimanja prava roditelju da živi sa svojim djetetom i odgaja ga za 24,7%, te porast broja prijedloga sudu za lišenje roditeljske skrbi za 61,7%).

Međutim, navedeni porast broja slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece i poduzetih mjera za njihovo rješavanje, nije pratilo i poduzimanje mjera kojima bi se ustroj i broj stručnjaka, koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja, uskladio s opsegom i obilježjima pojave, niti je istim stručnjacima osigurano trajno stručno usavršavanje radi osiguranja znanja, vještina i sposobnosti potrebnih za međuresorno postupanje na prevenciji pojave i rješavanju slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece. Zbog takva stanja stvari otkrivene i prijavljene slučajeve zlostavljanja i zanemarivanja djece često ne prati pravodobno poduzimanje mjera kojima bi se djeci žrtvama nasilja pravodobno osigurala skrb, tjelesni i psihički oporavak te ponovno uključivanje u društvo.

U svezi s primjenom odredbe članka 19. Konvencije o pravima djeteta, također je potrebno imati u vidu da je Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta, u cilju postizanja prava na

zaštitu djeteta od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja, našoj državi preporučio da kao stranka:

- a) poduzme sveobuhvatnu studiju o nasilju, poglavito spolnom zlostavljanju i nasilju u kući i u školi radi procjene dosega, uzroka, opsega i naravi takvih prijestupa;
- b) osnaži kampanje jačanja svijesti i obrazovanja uz sudjelovanje djece, radi sprječavanja zloporabe djece i promicanja pozitivnih, nenasilnih oblika discipline i uvažavanja prava djece, uz istodobno jačanje svijesti o negativnim posljedicama tjelesnog kažnjavanja;
- c) ocijeni rad postojećih struktura i pruži obuku stručnjacima koji se bave ovom vrstom predmeta;
- d) osnaži mjere kojima je cilj ohrabrenje prijavljivanja slučajeva zlostavljanja djeteta i progon počinitelja takvih radnji, te
- e) osigura skrb, potpuni tjelesni i psihički oporavak te ponovno uključivanje u društvo djece žrtava nasilja.

Potrebno je imati u vidu da je u međuvremenu Vlada Republike Hrvatske donijela odluke od značaja za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja. Sukladno donesenim odlukama važno je intenzivirati aktivnosti na primjerenj provedbi Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji i Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Programa mjera za povećanje sigurnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, Programa mjera za sprječavanje nasilja nad djecom i mladima i Protokola o postupanju u slučaju nasilja nad djecom i mladima, Nacionalnog programa djelovanja za mlade, te Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja djecom.

Isto tako, Republika Hrvatska je među 14 zemalja Vijeća Europe koje su zabranile tjelesno kažnjavanje djece i u odgojne svrhe, a što pred nadležna državna tijela stavlja zadaću pružanja podrške roditeljima u cilju odgoja djece bez tjelesne kazne i ponižavajućih postupaka.

Slijedom navedenoga nužno je povećati senzibilizaciju javnosti i javnu svijest o važnosti prevencije i zaštite djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja, imajući u vidu da bez jednoznačnog određenja i djelovanja društva nije moguće postići potrebnu zaštitu djece od takvih razornih postupaka.

Također je potrebno jačati ulogu lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju osiguranja korištenja svih resursa lokalne zajednice na zaštiti zdravlja, odgoja i razvoja djece od stanja i ponašanja koja ih ugrožavaju ili pridonose procesu negativnog razvitka njihove ličnosti.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Zlostavljana i zanemarena djeca* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **sustavno jačati javnu svijest o važnosti zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja i smanjiti broj slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece,**
- **razvijati kulturu odgovornog roditeljstva jačanjem roditeljskih kompetencija za odgoj i zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja,**
- **unaprjeđivati sustav zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja**

- jačati profesionalnu svijest u obavljanju poslova zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja (u zdravstvu, školstvu, socijalnoj skrbi, policiji, pravosuđu i drugim djelatnostima, u čijem su djelokrugu poslovi zaštite djece),
- jačati prevenciju i pravodobnu identifikaciju slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece, te odgovornost za brzo poduzimanje učinkovitih mjera obiteljsko-pravne i kaznenopravne zaštite djece od takvih postupaka,
- jačati prevenciju i štititi djecu od svih oblika zanemarivanja (emocionalno, zdravstveno, medicinsko, odgojno),
- jačati prevenciju i štititi djecu od svih oblika zlostavljanja (psihičko, tjelesno, seksualno),
- jačati prevenciju i štititi djecu od izloženosti zlostavljanju putem interneta,
- unaprijediti sustav zaštite djece od gospodarskog iskorištavanja i zapošljavanja ili rada na poslovima štetnima po razvoj i zdravlje djece.

c) MJERE

1. Izraditi i donijeti Nacionalnu strategiju zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

PREPORUKE ODBORA 12., 20., 26., 28., 30., 38., 50., 69.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina

Aktivnosti:

1. osnovati posebnu Radnu skupinu za izradu Prijedloga Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
2. pribaviti prijedloge mjera i aktivnosti za izradu Nacionalne strategije od nadležnih državnih tijela, službi, ustanova, te sveučilišnih institucija i organizacija civilnog društva
3. izraditi Nacrt prijedloga Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. provesti javnu raspravu o Nacrtu prijedloga Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
5. donijeti Nacionalnu strategiju zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina za izradu prijedloga Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
2. pribavljen prijedlog mjera i aktivnosti
3. izrađen Nacrt prijedloga Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. provedena javna rasprava o Nacrtu prijedloga Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
5. usvojena Nacionalna strategija zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, te sveučilišnih institucija i organizacija civilnog društva, a koja su neophodna za provedbu mjera i aktivnosti izrade i donošenja Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja.

2. Izraditi prijedloge izmjena i dopuna zakonskih propisa u cilju unaprjeđivanja zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

PREPORUKE ODBORA 28., 30., 36., 40., 44., 46., 67.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. osnovati Radnu skupinu za izradu analize zakonskih propisa o zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja
2. pribaviti prijedloge nadležnih tijela i organizacija civilnog društva za izmjenu zakonskih propisa u cilju unaprjeđivanja zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
3. izraditi prijedloge izmjena i dopuna zakonskih propisa u cilju učinkovitije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. provoditi zakonske propise u cilju učinkovitije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina
2. broj prikupljenih prijedloga
3. broj izrađenih prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona
4. broj donesenih zakona o izmjenama i dopunama zakona, podzakonskih akata ili provedbenih propisa

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od nadležnih državnih tijela za izradu, donošenje i provedbu zakonskih propisa za učinkovitiju zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja.

3. Izraditi preventivne i intervencijske programe zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

PREPORUKE ODBORA 12., 38., 50., 69.

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećih preventivnih i intervencijskih programa i podržati provođenje kvalitetnih i učinkovitih programa
2. izraditi preventivne programe zaštite djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja od strane nadležnih državnih tijela, službi, ustanova, sveučilišnih i znanstvenih institucija, te organizacija civilnog društva
3. izraditi intervencijske programe zaštite djece od svih oblika zlostavljanja od strane nadležnih državnih tijela, službi, ustanova, te sveučilišnih institucija i organizacija civilnog društva
4. provoditi preventivne i intervencijske programe zaštite djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja

Indikatori provedbe:

1. provedena analiza postojećih programa, utvrđen broj i kvaliteta postojećih preventivskih i intervencijskih programa te podržana provedba kvalitetnih i učinkovitih programa
2. broj i kvaliteta novih preventivskih programa zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
3. broj i kvaliteta novih intervencijskih programa zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. broj i učinkovitost provedenih preventivskih i intervencijskih programa zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, te sveučilišnih institucija i organizacija civilnog društva slijedom prihvaćenih preventivskih i intervencijskih programa za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja.

4. Unaprijediti zaštitu djece smještene u domovima za djecu, osobito djece s teškoćama u razvoju, od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja

PREPORUKA ODBORA 50.

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. kontinuirano provoditi edukaciju djelatnika u domovima za djecu s ciljem prepoznavanja svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja djece
2. unaprijediti programe nadzora nad radom domova za djecu
3. intenzivirati nadzor nad radom domova za djecu

Indikatori provedbe:

1. broj provedenih edukacija
2. broj educiranih radnika u domovima za djecu
3. broj otkrivenih i prijavljenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece
4. izrađen program nadzora
5. broj provedenih nadzora

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava za provedbu programa edukacije djelatnika u domovima za djecu, te izradu i provedbu plana i programa povećanog nadzora nad radom domova za djecu.

5. Unaprijediti zaštitu djece u odgojno-obrazovnim ustanovama od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja

PREPORUKA ODBORA 50.

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. osposobiti odgojno-obrazovne radnike za pravodobno prepoznavanje svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja djece
2. unaprijediti programe nadzora nad radom predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih odgojno-obrazovnih ustanova
3. intenzivirati nadzor nad radom predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih odgojno-obrazovnih ustanova

Indikatori provedbe:

1. broj i kvaliteta provedenih edukacija
2. broj educiranih odgojno-obrazovnih radnika

3. broj otkrivenih i prijavljenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece
4. izrađen program nadzora
5. broj provedenih nadzora

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava za provedbu programa edukacije odgojno-obrazovnih radnika u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama, te izradu i provedbu nadzora nad radom ovih ustanova.

**6. Izraditi nastavni plan i program i uvesti novi kolegij "Nasilje nad i među djecom" na dodiplomske i poslijediplomske studije odgovarajućih fakulteta
PREPORUKE ODBORA 12., 38., 50., 69.**

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Senat Sveučilišta, Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu Republike Hrvatske, Fakultetska vijeća, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti*

Rok: 2008. godina

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izraditi prijedlog nastavnog plana i programa
3. uvesti kolegij "Nasilje nad i među djecom" na dodiplomskim i poslijediplomskim studijima

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. izrađen prijedlog nastavnog plana i programa
3. uveden kolegij na dodiplomskom i poslijediplomskom studiju nastavničkih fakulteta (područje pedagogije, psihologije), medicinskih fakulteta, pravnih fakulteta, studija za socijalni rad, Visoke policijske škole, edukacijsko-rehabilitacijskih fakulteta

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane sveučilišnih institucija nositelja uvođenja i izvedbe nastavnog plana i programa kolegija "Nasilje nad i među djecom".

**7. Izraditi Katalog znanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
PREPORUKE ODBORA 12., 38., 46., 50., 69.**

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, sveučilišne i znanstvene institucije, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva*

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. osnovati Radnu skupinu za izradu prijedloga Kataloga znanja za zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja
2. utvrditi potrebe u djelatnostima zdravstva, odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi, policije, pravosuđa i drugih djelatnosti u čijem je djelokrugu rad s djecom, obzirom na znanja i ulogu u provedbi preventivnih programa i pravodobne identifikacije i registracije slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece, te brzog i učinkovitog poduzimanja zdravstveno intervencijskih mjera, odgojno-obrazovnih mjera, te socijalno intervencijskih mjera i mjera obiteljsko-pravne i kaznenopravne zaštite djece od takvih postupaka
3. izraditi prijedlog zajedničkog Kataloga znanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. donijeti zajednički Katalog znanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja od strane Vlade Republike Hrvatske

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina

2. izrađeni prijedlozi Kataloga znanja stručnjaka po nadležnim resorima
3. utvrđen i donesen zajednički Katalog znanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Potrebna financijska sredstva:

Iznos utvrđen temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, te odgovarajućih sveučilišnih institucija, koje su nositelji izrade Kataloga znanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja.

8. Izraditi program permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
PREPORUKE ODBORA 12., 30., 38., 40., 46., 50., 69.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, sveučilišne i znanstvene institucije, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnost, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva

Rok: 2008. godina

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izraditi prijedlog programa permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
3. donijeti Program permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja od strane Vlade Republike Hrvatske
4. provoditi Program permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. izrađeni prijedlozi programa permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka od strane nadležnih tijela
3. donesen Program permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. broj i kvaliteta donesenih programa
5. broj stručnjaka obuhvaćenih provedbom Programa

Potrebna financijska sredstva:

Iznos utvrđen temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, te odgovarajućih sveučilišnih institucija, obzirom na prihvaćeni Program permanentnog stručnog usavršavanja stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja i broj stručnjaka koji je potrebno obuhvatiti njegovom provedbom.

9. Izraditi i donijeti Protokol o postupanju u slučaju grubog zanemarivanja dužnosti zbrinjavanja ili odgoja djeteta od strane roditelja, posvojitelja, skrbnika ili druge osobe
PREPORUKE ODBORA 12., 38., 50., 69.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. osnovati posebnu Radnu skupinu za izradu prijedloga Protokola o postupanju u slučaju grubog zanemarivanja dužnosti zbrinjavanja ili odgoja djeteta od strane roditelja, posvojitelja, skrbnika ili druge osobe
2. izraditi i donijeti Protokol s mjerama i aktivnostima te hodogramom postupanja

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina

2. izrađen prijedlog Protokola
3. donesen Protokol o postupanju u slučaju grubog zanemarivanja dužnosti zbrinjavanja ili odgoja djeteta od strane roditelja, posvojitelja, skrbnika ili druge osobe
4. međuresorno postupanje nadležnih tijela sukladno odredbama Protokola

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, te sveučilišnih institucija i nevladinih organizacija, a koja su neophodna za provedbu mjera i aktivnosti izrade i donošenja Protokola postupanja u slučaju zapuštanja i zanemarivanja djece.

**10. Uskladiti ustroj i broj stručnjaka te stvarati uvjete za rad stručnjaka koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja sukladno zabilježenom porastu broja otkrivenih i prijavljenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece
PREPORUKE ODBORA 12., 50., 69.**

Nositelji: *Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske*

Rok: 2007. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja ustroja, broja i opremljenosti stručnjaka u nadležnim tijelima koji obavljaju poslove zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
2. predložiti ustroj, sistematizaciju radnih mjesta, broj stručnjaka i uvjete u vezi s prostorom i opremom, u nadležnim tijelima, koji su potrebni za obavljanje poslova zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja sukladno do sada zabilježenom porastu broja otkrivenih i prijavljenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece
3. zaposliti stručnjake potrebne za obavljanje poslova učinkovite zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja i osigurati prostor i opremu potrebnu za njihov rad

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. utvrđen ustroj, sistematizacija broja stručnjaka i uvjeti u vezi s prostorom i opremom potrebni za učinkovitu zaštitu djece od zlostavljanja i zanemarivanja
3. broj novo zaposlenih stručnjaka po nadležnim resorima
4. osigurani prostorni uvjeti
5. osigurana oprema

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, a za provedbu mjera i aktivnosti i prijem novih stručnjaka sukladno stvarnom stanju poslova u provedbi učinkovite zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja.

**11. Provoditi znanstvena istraživanja stanja, kretanja, teritorijalne rasprostranjenosti, pojavnih oblika i drugih obilježja pojave zlostavljanja i zanemarivanja djece u Republici Hrvatskoj
PREPORUKA ODBORA 50.**

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, sveučilišne i znanstvene institucije, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Državni inspektorat Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva*

Rok: kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu kvalitete i kvantitete dosad provedenih istraživanja
2. osnovati Radnu skupinu za izradu prijedloga Programa projekata znanstvenih istraživanja na području unaprjeđivanja zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja

3. donijeti Program znanstvenih istraživanja pojave i unaprjeđivanja rada nadležnih državnih tijela, službi, ustanova, te organizacija civilnog društva na zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja
4. provoditi Program znanstvenih istraživanja pojave i unaprjeđivanja rada nadležnih državnih tijela, službi, ustanova, te organizacija civilnog društva na zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza kvalitete i kvantitete dosad provedenih istraživanja
2. osnovana Radna skupina
3. donesen Program znanstvenih istraživanja
4. broj provedenih projekata znanstvenih istraživanja

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od strane nadležnih državnih tijela, službi i ustanova, a za izradu i provedbu Programa projekata znanstvenih istraživanja pojave i unaprjeđivanja rada na zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja.

12. Razraditi i utvrditi Sustav odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu

PREPORUKA ODBORA 50.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: 2008. godina

Aktivnosti:

1. osnovati Radnu skupinu za izradu prijedloga Sustava odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu
2. izraditi prijedlog Sustava odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu
3. provesti javnu raspravu o prijedlogu Sustava odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu
4. donijeti Sustav odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu
5. raditi na provedbi odgoja djece od strane roditelja, odgojno-obrazovnih ustanova, medija i ostalih čimbenika odgoja djece u Republici Hrvatskoj sukladno usvojenom Sustavu odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu, a temeljem provedbenih programa odgojnog rada i djelovanja
6. osigurati dovoljan broj stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama sukladno potrebama odgojno-obrazovnog rada

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina
2. pribavljeni prijedlozi relevantnih čimbenika
3. izrađen Prijedlog Sustava vrijednosti u hrvatskome društvu
4. provedena javna rasprava o prijedlogu Sustava vrijednosti u hrvatskome društvu
5. donesen Sustav odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu
6. odgoj djece sukladno Sustavu vrijednosti u hrvatskome društvu od strane roditelja, odgojno-obrazovnih ustanova, medija i ostali relevantnih čimbenika odgoja djece
7. broj stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama sukladno potrebama odgojno-obrazovnog rada

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga sredstava potrebnih za izradu Studije postojećeg stanja u području odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu, te izradu prijedloga Sustava odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu, provedbu javne rasprave o prijedlogu Sustava odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu, donošenje Sustava odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu, te rad na provedbi odgoja djece od strane roditelja, odgojno-obrazovnih ustanova, medija i ostalih čimbenika odgoja djece u Republici Hrvatskoj sukladno usvojenom Sustavu odgojnih vrijednosti u hrvatskome društvu.

13. Izraditi programe zaštite djece od opasnosti kojima se izlažu prilikom korištenja kompjutera, interneta i drugih sredstava za komuniciranje na daljinu
PREPORUKA ODBORA 36.

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva, dobavljači Internet usluga (T-COM, ISKON, i sl.)

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. izraditi Studiju o izloženosti djece opasnostima prilikom korištenja kompjutera, interneta i drugih sredstava za komuniciranje na daljinu
2. izraditi programe mjera i aktivnosti za zaštitu djece od opasnosti kojima se izlažu prilikom korištenja kompjutera, interneta i drugih sredstava za komuniciranje na daljinu
3. provoditi programe mjera i aktivnosti za zaštitu djece od opasnosti kojima se izlažu prilikom korištenja kompjutera, interneta i drugih sredstava za komuniciranje na daljinu

Indikatori provedbe:

1. izrađena Studija
2. izrađeni programi mjera i aktivnosti zaštite djece
3. broj i učinci provedenih programa

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga sredstava potrebnih za izradu Studije izloženosti djece opasnostima prilikom korištenja kompjutera, interneta i drugih sredstava za komuniciranje na daljinu, izrade i provedbe programa mjera i aktivnosti za zaštitu djece od opasnosti kojima se izlažu prilikom korištenja kompjutera, interneta i drugih sredstava za komuniciranje na daljinu.

14. Izraditi Nacionalni plan protiv seksualnog iskorištavanja djece

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, organizacije civilnog društva

Rok: Aktivnost 1. – 2006. godina

Aktivnost 2. – 2007. i 2008. godina

Aktivnosti:

1. osnovati Radnu skupinu za izradu Nacionalnog plana protiv seksualnog iskorištavanja djece
2. izraditi Nacionalni plan protiv seksualnog iskorištavanja djece

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina za izradu Nacionalnog plana protiv seksualnog iskorištavanja djece
2. izrađen Nacionalni plan protiv seksualnog iskorištavanja djece

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu u okviru redovne djelatnosti nadležnog ministarstva.

15. Izraditi prijedloge izmjena i dopuna zakonskih propisa o pojavnim oblicima rada i zapošljavanja djece u cilju zaštite djece od gospodarskog iskorištavanja i zapošljavanja ili rada na poslovima štetnima po razvoj i zdravlje djece

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Državni inspektorat Republike Hrvatske, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Ured pravobranitelja za djecu, Hrvatska obrtnička komora, sveučilišne i znanstvene institucije, organizacije civilnog društva

Rok: 2008. godina

Aktivnosti:

1. osnovati Radnu skupinu za izradu analize zakonskih propisa o pojavnim oblicima rada i zapošljavanja djece
2. pribaviti prijedloge nadležnih tijela za izmjenu zakonskih propisa u cilju zaštite djece od gospodarskog iskorištavanja i zapošljavanja ili rada na poslovima štetnima po razvoj i zdravlje djece
3. izraditi prijedloge izmjena i dopuna zakonskih propisa u cilju učinkovitije zaštite djece od gospodarskog iskorištavanja i zapošljavanja ili rada na poslovima štetnima po razvoj i zdravlje djece
4. provoditi zakonske propise u cilju učinkovitije zaštite djece od gospodarskog iskorištavanja i zapošljavanja ili rada na poslovima štetnima po razvoj i zdravlje djece

Indikatori provedbe:

1. osnovana Radna skupina
2. broj prikupljenih prijedloga
3. broj izrađenih prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona, podzakonskih akata ili provedbenih propisa

Potrebna financijska sredstva:

Utvrđena temeljem prijedloga potrebnih sredstava iskazanih od nadležnih državnih tijela za izradu, donošenje i provedbu zakonskih propisa za učinkovitiju zaštitu djece od gospodarskog iskorištavanja i zapošljavanja ili rada na poslovima štetnima po razvoj i zdravlje djece.

XI. DJECA POGOĐENA RATOM I POSLJEDICAMA RATA

a) OPIS STANJA

Pitanja primjerenog načina zadovoljavanja potreba djece smrtno stradalih i nestalih ili zatočenih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i djece hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata sustavno su riješena kroz odredbe Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ("Narodne novine" br. 174/04, 92/05), te provedbenim aktima donesenim na osnovu Zakona i posebnim mjerama kojima djeca smrtno stradalih i nestalih ili zatočenih hrvatskih branitelja, gubitkom člana obitelji, ostvaruju određena prava na materijalne i druge potrebe. Zakon regulira pravo na obiteljsku invalidninu i obiteljsku mirovinu za sve vrijeme redovnog školovanja kao i do dana zapošljavanja, najduže do 12 mjeseci nakon završetka školovanja.

Nakon školovanja djeca ostvaruju prednost pri zapošljavanju u slučaju jednakih uvjeta ostalih kandidata te im je osigurano stambeno zbrinjavanje ili obnova stana/kuće u području pogođenom ratom. Također ostvaruju pravo na dodjelu određenog udjela u trgovačkim društvima, odnosno na broj dionica koji se ostvaruje bez naknade. U slučaju uvoza osobnog automobila imaju pravo na jednokratno oslobađanje plaćanja carine i poreza.

Skrbnik djeteta može ostvariti doplatu za djecu u najvišem predviđenom iznosu.

Ujedno, djeca smrtno stradalih i zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja te djeca ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata imaju pravo i na besplatne udžbenike tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, prednost pri upisu u obrazovne ustanove i smještaj u učeničke odnosno studentske domove, te pravo na stipendiju tijekom srednjoškolskog i dodiplomskog školovanja.

Zakon propisuje i posebne mjere za poticanje zapošljavanja, samozapošljavanja i doškoloavanja djece smrtno stradalih i zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata.

Financiraju se i programi udruga proisteklih iz Domovinskog rata kojima se djeci hrvatskih branitelja slabijeg imovinskog stanja omogućava organizirano ljetovanje, sudjelovanje u različitim radionicama i godišnjim športskim igrama djece.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Djeca pogođena ratom i posljedicama rata* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **osigurati primjeren način zadovoljavanja potreba djeci pogođenoj ratom i posljedicama rata,**
- **osigurati odgovarajuće uvjete za primjeren rast i razvoj djece pogođene ratom i posljedicama rata,**
- **unaprijediti skrb za djecu pogođenu ratom i posljedicama rata.**

c) MJERE

1. Provesti sveobuhvatno istraživanje djece pogođene ratom i posljedicama rata PREPORUKA ODBORA 65. a)

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, sveučilišne ustanove, Hrvatski centar za razminiranje, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina

Aktivnosti:

1. utvrditi broj djece pogođene ratom i posljedicama rata
2. identificirati posljedice nastale kod djece pogođene ratom i posljedicama rata
3. utvrditi potrebne mjere oporavka i liječenja

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak djece pogođene ratom i posljedicama rata
2. utvrđene posljedice nastale kod djece pogođene ratom i posljedicama rata
3. utvrđene potrebne mjere oporavka i liječenja

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

2. Izraditi Registar djece stradale uslijed ratnih razaranja

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. utvrditi broj djece stradale uslijed ratnih razaranja

Indikatori provedbe:

1. poznat broj djece stradale uslijed ratnih razaranja

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

3. Osigurati odgovarajuće oblike zaštite djeci pogođenoj ratom i posljedicama rata usklađivanjem pozitivnih propisa u Republici Hrvatskoj

Nositelji: *Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećih pravnih propisa
2. izraditi izmjene i dopune postojećih propisa
3. usklađivati postojeće propise
4. utvrditi broj djece pogođene ratom i posljedicama rata
5. utvrditi potrebe djece pogođene ratom i posljedicama rata
6. osigurati materijalna i ostala prava djeci pogođenoj ratom i posljedicama rata

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećih pravnih propisa
2. izrađene izmjene i dopune postojećih propisa
3. usklađeni postojeći propisi
4. utvrđen broj djece pogođene ratom i posljedicama rata
5. utvrđene potrebe djece pogođene ratom i posljedicama rata
6. osigurana materijalna i ostala prava djeci pogođenoj ratom i posljedicama rata

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

**4. Unaprijediti psihosocijalnu skrb za djecu pogođenu ratom i posljedicama rata
PREPORUKA ODBORA 65. d)**

Nositelji: *Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Hrvatski centar za razminiranje, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. razvijati programe psihosocijalne podrške za djecu pogođenu ratom i posljedicama rata
2. osigurati dovoljan broj stručnjaka za rad s djecom pogođenom ratom i posljedicama rata i njihovim roditeljima
3. razvijati programe za osposobljavanje djece pogođene ratom i posljedicama rata za samostalan život

Indikatori provedbe:

1. broj programa psihosocijalne podrške za djecu pogođenu ratom i posljedicama rata
2. broj stručnjaka koji rade s djecom pogođenom ratom i posljedicama rata i njihovim roditeljima
3. broj programa za osposobljavanje djece pogođene ratom i posljedicama rata za samostalan život

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

5. Osigurati neposrednu zaštitu od mina i minsko-eksplozivnih naprava

Nositelji: *Hrvatski centar za razminiranje, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. osigurati dovoljan broj djelatnika za uklanjanje mina i minsko-eksplozivnih sredstava
2. provoditi razminiranje miniranih područja
3. osigurati primjereno zbrinjavanje djece žrtava mina

Indikatori provedbe:

1. broj djelatnika zaposlenih na poslovima razminiranja
2. površina razminiranih područja
3. osigurano primjereno zbrinjavanje djece žrtava od mina i minsko-eksplozivnih sredstava

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti

XII. SLOBODNO VRIJEME I KULTURA DJECE

a) OPIS STANJA

Slobodno vrijeme je značajni dio života i razvoja svakog djeteta. Ono se događa nakon radnih i drugih obveza djeteta u obitelji i nakon obveza djeteta koje proizlaze iz boravka u vrtiću, osnovnoj školi i drugim obvezujućim ustanovama. Dnevni fond sati slobodnoga vremena djeteta ovisi od brojnih okolnosti, ali takvo slobodno vrijeme, duže ili kraće, postoji svakodnevno i zato je jako važno čime će i kako biti ispunjeno te tko će na to utjecati.

Uočavajući gore navedeno i u želji da se i taj važan segment dječjeg života odvija osmišljeno i ispunjava vrijednim sadržajima, pri izradi Prioritetnih aktivnosti za dobrobit djece za razdoblje od 2003. do 2005. godine, po prvi put je u tako važnom dokumentu slobodno vrijeme bilo uvršteno kao *posebno područje*. I s obzirom da se ono prvi put javilo, bile su naznačene tek *početne, ali bitne* smjernice i zahtjevi. No u provedbi tih zahtjeva, iako je bilo naznačeno više nositelja, nije došlo do međusobnih dogovora o konkretizaciji zahtjeva u praksi, do kvantifikacija i rokova, a što je važno – ostalo je i bez stalnih konkretnih namjenskih sredstava za onaj dio aktivnosti koji se ne može ostvariti samo volonterskim radom. Ono što je ipak postignuto bilo je rezultat izravnog nastojanja pojedinih udruga, nekih ustanova i službi za djecu - to je bilo vrlo vrijedno, ali u odnosu na potrebe nedostavno.

Zato je sada logično da se u razdoblju provedbe mjera Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine opredjeljenje prema slobodnom vremenu djece, kao važnom odgojnom, kulturnom i socijalnom čimbeniku, nastavi.

Prije svega, a za razliku od drugih područja, aktivnostima u slobodnom vremenu djeca pristupaju svojom *dobrovoljnošću i s jakom motivacijom*. Podrazumijevaju se aktivnosti koje djeca predškolske i školske dobi slobodno odabiru, prema svojoj želji, interesu, naklonostima i sposobnostima, a ne one aktivnosti koje se već ostvaruju u okviru sustava odgoja i obrazovanja i u drugim postojećim resornim područjima (jer to oni već rade i nastoje što bolje ostvariti). Zato se ovdje radi o *novim* sadržajima (bilo da su već započeti pa ih treba širiti i jačati, ili će nastati u dogledno vrijeme), dakle, o sadržajima koji ono što već postoji trebaju *dopuniti, proširiti i obogatiti* društveno vrijednim i korisnim saznanjima, vještinama i navikama. Takve aktivnosti djeca oblikuju, *osmišljavaju i provode* sama i/ili zajedno s odraslima koji su u funkciji animatora, voditelja ili mentora. Bez tako *organiziranog* slobodnog vremena ono ostaje prazno, a može djelovati i destruktivno, dakle, suprotno od

onoga što je osnovni smisao i vrijednost ispunjavanja slobodnog vremena djece – da bude dragocjeni kreativni prilog ponašanju i djelovanju djece, razvoju zdravih stilova života, prevencija nasilja i netolerancije.

Škole i učenički domovi bili su obvezni izraditi analizu provedbe toga projekta te procijeniti objektivne mogućnosti korištenja školskog i drugog prostora u lokalnoj zajednici svakoga dana do 22 sata i tijekom školskih praznika, te ispitati mogućnost uvođenja dežurnog učitelja/profesora, poštujući njegova zaduženja i pravo korištenja godišnjeg odmora.

Ministarstvo kulture osobitu je pozornost usmjerilo na provedbu programa *Prioritetnih aktivnosti za dobrobit djece* te, u okviru spomenutog, financiralo glazbene i glazbeno-scenske djelatnosti, kulturno-umjetnički amaterizam, kazališnu djelatnost i kazališni amaterizam, majstorske seminare, kulturno-umjetničke amaterske manifestacije, nakladničku djelatnost te brojne druge programe i priredbe.

Putem *Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske* iz Državnog se proračuna Republike Hrvatske osiguravaju sredstva udrugama pripadnika nacionalnih manjina za ostvarivanje programa iz područja kulturnog amaterizma (folklorne, kazališne, glazbene skupine).

Kulturnom manifestacijom *Kulturno stvaralaštvo nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj*, koja se održava u Zagrebu, afirmira se manjinska kultura, potiče suradnja i tolerancija.

Djeca i mladi uključivali su se u raznolike sadržaje organiziranog provođenja slobodnog vremena, s ciljem socijalizacije, aktivnog odmora i razonode.

Jednako tako, trajni je zadatak Vijeća za djecu promicanje tjelesnoga, mentalnog, emocionalnog i duhovnog zdravlja djece i mladeži kroz umjetničko i kulturno izražavanje, šport, rekreaciju i igru.

Uzevši u obzir navedeno, u razdoblju do 2012. godine nužno je *konstituirati* ovo područje udruženim nastojanjima nositelja, kako onih iz već postojećih programskih područja, tako osobito i uključivanjem organizacija civilnog društva, te ga razvijati i vrednovati kao posebno programsko područje, na temelju dogovorenih ciljeva, akcija i aktivnosti.

Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece upravo to želi *promovirati* putem ovog poglavlja i zato su u njega kao ciljevi uvršteni *temeljni početni preduvjeti*, a na osnovi njih i mjere za daljnje širenje i usavršavanje u praksi zajedničkog djelovanja svih subjekata s djecom i za djecu u slobodnom vremenu.

Državno prvenstvo školskih športskih klubova osnovnih i srednjih škola (DP ŠŠK OŠ i SŠ) čini sustav natjecanja školskih športskih klubova osnovnih i srednjih škola koja se svake godine održavaju od razine škole, općine/grada do razine županije, odnosno poluzavršnih i završnog natjecanja. Najbolje ekipe u muškoj i u ženskoj konkurenciji sa županijskih natjecanja u pojedinom športu stječu pravo nastupa po poluzavršnim natjecanjima koja se održavaju po skupinama. Skupine su formirane po zemljopisnoj pripadnosti nekom dijelu te po prometnoj povezanosti, i to kao skupine: "Istok", "Zapad", "Centar", "Jug" i "Zagreb". Radi osiguravanja informacija o tome koje se županije natječu u pojedinoj skupini, podatci su objavljeni na web stranici ministarstva: www.mzos.hr – "šport" – "šport u školi" – dokumenti

- Propisnik "Državnog prvenstva školskih športskih klubova osnovnih i srednjih škola u školskoj godini 2005/06".

Natjecanja su se počela održavati početkom školske godine 2005/06., jer je *zaključkom* donesenim na sjednici *Hrvatskog školskog saveza*, održanoj u Zagrebu, dana 14. lipnja 2005. godine, utvrđeno da će se završna natjecanja u 2006. godini održati na jednom mjestu, pod istim smještajnim uvjetima i u zajedničkoj organizaciji.

Državno prvenstvo ŠŠK za osnovne škole održava se u ekipnoj konkurenciji i to u sljedećim disciplinama za dječake i djevojčice: mali nogomet, košarka, rukomet, odbojka, stolni tenis, tenis, streljaštvo, atletika, kros, gimnastika, plivanje, šah.

Državno prvenstvo ŠŠK za srednje škole održava se u ekipnoj konkurenciji i to u sljedećim disciplinama: mali nogomet za mladiće i košarka, rukomet, odbojka, stolni tenis, atletika, kros za mladiće i djevojke.

U završnim natjecanjima ŠŠK osnovnih škola očekuje se sudjelovanje oko 1.400 učenika, a završnim natjecanjima ŠŠK srednjih škola 886 učenika.

U osnovnim školama Republike Hrvatske evidentirano je oko 406.000 učenika, a u aktivnostima ŠŠK procjenjuje se sudjelovanje oko 8% učenika ili 32.480 učenika. Republika Hrvatska je putem Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa već deset godina punopravni član International School Sport Federation (ISF), koja je pridružena članica Međunarodnog olimpijskog odbora.

Svjetsko prvenstvo srednjih škola u odbojci 2006. godine održat će se u Poreču u mjesecu svibnju. Očekuje se sudjelovanje 32 ekipe u muškom dijelu natjecanja i 32 ekipe u ženskom dijelu natjecanja, a ukupno će sudjelovati 34 zemlje. Očekujemo da će biti 992 sudionika, 13 članova *Tehničke komisije* ISF-a, 18 članova *Organizacijskog odbora*, 44 drugih sudionika (12 drugih suradnika, 32 vozača) i oko 90 sudaca, zapisničara, odnosno ukupno oko 1.160 osoba na smještaju. Budući da sudionici snose svoje troškove smještaja, organizator se mora pobrinuti sam za transfer, opremu športskih terena, rekvizita, sudaca i informiranje javnosti.

Temeljem zakonske odredbe članka 30. Zakona o osnovnom školstvu (pročišćeni tekst, "Narodne novine" br. 69/03.) škola je dužna u suradnji s drugim činiteljima osigurati svim učenicima da tijekom osnovnog školovanja nauče plivati.

Cilj i zadaci *plivanja* proizlaze iz općih ciljeva i zadataka tjelesne i zdravstvene kulture, a određeni su prvenstveno čimbenicima koji proizlaze iz potreba suvremenog čovjeka – očuvanje i unapređenje zdravlja, podizanje radnih i stvaralačkih sposobnosti. Znati plivati je svakodnevna potreba čovjeka zbog svestrana utjecaja na njegov organizam. Plivanje je jedna od najzdravijih tjelesnih aktivnosti, jer utječe na sve organe i organske funkcije. U slučaju elementarnih nepogoda znati plivati znači također i sačuvati život, pomoći drugima. Temeljem navedenog, obuka plivanja i plivanje pružaju nam mogućnosti za odgojno djelovanje, pozitivno utječu na razvoj psihičkih osobina, moralnih svojstava, na jačanje volje, a sve to pridonosi povećanju psihičke stabilnosti.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa anketiralo je sve osnovne škole u Republici Hrvatskoj o provedbi obuke neplivača. Rezultati ankete ukazuju na sljedeće: od 847 osnovnih škola na anketu je odgovorilo 752 (88%) škola; 368 osnovne škole (43%) su provodile obuku

neplivača, dok 479 osnovnih škola (53%) nije provodilo obuku neplivača. Uzevši u obzir rezultate dobivene anketom, Ministarstvo je u 2005. godini provelo *Natječaj za sufinanciranje obuke neplivača*. Uzevši u obzir opravdanost sufinanciranja, temeljem rezultata natječaja, Ministarstvo će i u 2006. godini sufinancirati, odnosno poticati provođenje obuke neplivača.

Obzirom da je 2005. godina bila proglašena Međunarodnom godinom športa i rekreacije, u njezino obilježavanje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa uključilo je Državno športsko natjecanje učenika s teškoćama u razvoju, a koje je od 19. do 21. svibnja 2005. godine održano u Bizovačkim toplicama. Natjecanje se održava već osmu godinu za redom, a 2005. godine je održano pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te supokroviteljstvom Grada Osijeka, a u organizaciji Centra za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark" iz Osijeka. Na natjecanju je bilo 324 sudionika i čak 26 ekipa iz ukupno 24 odgojno-obrazovne ustanove za djecu i mladež s teškoćama u razvoju. Športska nadmetanja u košarci, nogometu, plivanju, graničaru i štafetnim igrama za učenike sa stupnjem lake, umjerene i teže mentalne retardacije održana su prema unaprijed utvrđenom rasporedu. Natjecanja u pet športova održana su prema Propisniku za učenike s mentalnom retardacijom, kojeg je izradilo Povjerenstvo za izvannastavne športske aktivnosti djece i mladeži s teškoćama u razvoju u Upravi za šport, a u suradnji s organizatorom natjecanja, Centrom za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark" iz Osijeka.

Povjerenstvo za uključivanje djece i mladeži s teškoćama u razvoju odredilo je i radne skupine koje će napraviti propozicije za ostale kategorije djece: slijepe, gluhe i invalidne te će sve skupa objediniti u jedan propisnik.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je u 2005. godini raspisalo i dva natječaja za *programe integracije djece i mladeži s teškoćama u razvoju* i za *pilot športske programe* (športske aktivnosti koje se prvi puta pojavljuju).

Na temelju uspješno provedenih aktivnosti u 2005. godini planiraju se izvannastavne športske aktivnosti djece i mladeži s teškoćama u razvoju i u 2006. godini, i to:

- *Natječaj za sufinanciranje programa integracije djece i mladeži s teškoćama u razvoju*
- *Natječaj za pilot športske programe (športske aktivnosti koje se prvi puta pojavljuju).*

I u 2006. godini održat će se *Državno športsko natjecanje učenika s teškoćama u razvoju u Splitu*.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Slobodno vrijeme i kultura* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **učiniti kulturu dostupnom svakom djetetu,**
- **osmišljavati i ostvarivati aktivnosti djece i za djecu u slobodnom vremenu,**
- **stvarati prostor za provedbu dječjih aktivnosti u slobodnom vremenu,**

- educirati voditelje i publicirati priručnike za voditelje dječjih aktivnosti u slobodnom vremenu,
- poticati razvoj kreativnosti i afirmaciju sudjelovanja djece u kulturi,
- utvrditi obveze i dužnosti subjekata odgovornih za provedbu dječjih aktivnosti u slobodnom vremenu,
- omogućiti primanje usluga sponzora i donatora u organizaciji dječjih aktivnosti u slobodnom vremenu,
- pratiti rad i dostignuća djece u slobodnom vremenu putem medija,
- uključiti učenike osnovnih i srednjih škola u sustav natjecanja školskih športskih klubova od razine škole, općine/grada, županije do državnog prvenstva,
- osigurati da svi učenici tijekom osnovnog školovanja nauče plivati.

c) MJERE

1. Organizirati brojne i kvalitetne kulturne sadržaje dostupne djeci, ponajprije nove oblike aktivnosti u tri najveća područja kulture: likovnoj, glazbenoj i dramskoj umjetnosti u najširem smislu

Nositelji: Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Koordinacijski odbori u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. osmišljavati i organizirati radionice u školama (izrada kvalitetnog plana i programa)
2. osigurati prostor u školama za provedbu radionica
3. osigurati dovoljan broj stručnih i kreativnih voditelja radionica
4. uključiti djecu u rad radionica

Indikatori provedbe:

1. broj organiziranih radionica
2. broj i postotak škola u kojima se radionice provode
3. broj i postotak stručnih i kreativnih voditelja radionica
4. broj i postotak djece sudionika radionica

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti te putem sponzora i donatora.

2. Poticati djecu na socijalizaciju, širenje znanja, stvaralačko izražavanje i djelovanje, aktivni odmor i razonodu

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo kulture, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. provoditi programe radi upoznavanja, razumijevanja i primjene prava djeteta
2. provoditi programe radi razvoja stvaralačkog izražavanja i širenja znanja
3. poticati na aktivno bavljenje prikladnim sadržajima (kulturnim, športskim, rekreacijskim, izviđačkim, ekološkim, tehničkim)

Indikatori provedbe:

1. broj i učinci provedenih programa radi upoznavanja djece s pravima
2. uključenost djece u kulturne, športske, ekološke, tehničke i druge sadržaje
3. broj i postotak djece uključene u provedbu ovih aktivnosti

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti te putem sponzora i donatora.

Za sljedeće je razdoblje potrebno osigurati financijska sredstva iz stabilnog i sigurnog izvora (npr. iz moguće preraspodjele postotka od *igara na sreću*, državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne /regionalne/ samouprave) za utvrđeni razvoj ključnih aktivnosti koje mogu biti od velike važnosti za dobrobit djece.

3. Osigurati prostor za provedbu programskih sadržaja djece u slobodnom vremenu

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove, Ministarstvo kulture, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva, Koordinacijski odbori udruga za djecu*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. pronalaziti odgovarajuće prostorije i otvorene prostore za provedbu programa
2. osigurati korištenje prostorija (iznajmljivanjem, adaptacijama, dogradnjom, gradnjom novih prostorija)
3. osposobiti otvorene prostore (uređenjem zelenih površina, gradnjom i opremanjem dječjih igrališta, izletišta i ostalih rekreacijskih prostora)
4. osigurati rad škola i dežurstvo stručnih djelatnika do 22.00 sata

Indikatori provedbe:

1. broj osiguranih prostorija za provedbu programa
2. osigurani otvoreni prostori za provedbu programa
3. broj škola u kojima je osiguran rad i dežurstvo stručnih djelatnika do 22.00 sata

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti te putem sponzora i donatora.

4. Izraditi programe rada za djecu u području slobodnog vremena, koji će sadržavati vrste dječjih aktivnosti koje će se provoditi, broj voditelja aktivnosti, kriterije za odabir voditelja te način osposobljavanja i dodatnog usavršavanja

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove, Ministarstvo kulture, Koordinacijski odbori udruga za djecu, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva*

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. u okviru godišnjih izvedbenih planova utvrditi vrste, opseg i rokove edukacije voditelja
2. vršiti izvedbu i verifikaciju programa za osposobljavanje voditelja, samostalno ili u suradnji sa srodnim organizacijama i/ili uz angažiranje stručnjaka za pojedina predavanja i vježbe
3. izraditi i tiskati priručnike, osigurati materijal i potrebnu opremu

Indikatori provedbe:

1. izrađeni programi rada
2. utvrđen opseg i rokovi osposobljavanja i usavršavanja voditelja
3. ostvarena suradnja s drugim organizacijama pri provedbi edukacije
4. izrađeni i tiskani priručnici
5. osigurani materijali i oprema za rad

Potrebna financijska sredstva:

500.000,00 kn

5. Izraditi i usklađivati programske sadržaje prilagođene interesima i recepcijskim sposobnostima djece

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Koordinacijski odbori udruga za djecu, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi nove i uskladiti postojeće programske sadržaje s mogućnostima i potrebama djece
2. individualizirati pristup djeci tijekom provođenja aktivnosti
3. ponuditi nove zanimljive sadržaje

Indikatori provedbe:

1. izrađeni novi i usklađeni postojeći programi
2. osiguran individualiziran pristup djeci

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti te putem sponzora i donatora.

6. Uspostaviti Povjerenstvo za poticanje, praćenje i vrednovanje aktivnosti djece u slobodnom vremenu radi praćenja i utvrđivanja učinaka, sagledavanja iskustava i uočavanja problema, te predlaganja (Vijeću za djecu i drugim nadležnim tijelima) novih mjera i aktivnosti u cilju daljnjeg razvoja ovoga programskog područja

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove, Ministarstvo kulture, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Dječji forumi, Koordinacijski odbori za djecu, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. osnovati Povjerenstvo za poticanje, praćenje i vrednovanje aktivnosti djece u slobodnom vremenu
2. pratiti učinke, iskustva i predlagati nove mjere

Indikatori provedbe:

1. osnovano Povjerenstvo
2. stečeno znanje o uspjesima i problemima u provedbi programa
3. predložene nove mjere

Potrebna financijska sredstva:

300.000,00 kn

7. Omogućiti primanje usluga sponzora i donatora u organizaciji dječjih aktivnosti u slobodnom vremenu

Nositelji: jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, organizacije civilnog društva

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. uspostaviti vezu s potencijalnim sponzorima i donatorima (proizvodne tvrtke, trgovačka društva, privatni poduzetnici, banke i drugi profitabilni subjekti)
2. uspostaviti vezu Povjerenstva za poticanje, praćenje i vrednovanje aktivnosti djece u slobodnom vremenu sa sponzorima i donatorima
3. odabrati aktivnosti ili programe koji će biti sponzorirani i/ili uključuju djelatnost sponzora i donatora

Indikatori provedbe:

1. uspostavljena veza sa sponzorima i donatorima

2. uspostavljena veza Povjerenstva za poticanje, praćenje i vrednovanje aktivnosti djece u slobodnom vremenu sa sponzorima i donatorima
3. odabrane aktivnosti ili programi koji će biti sponzorirani i/ili uključuju djelatnost sponzora i donatora

Potrebna financijska sredstva:

Predvidjeti u okviru mogućnosti i dogovora sa potencijalnim sponzorima i donatorima.

8. Praćenje i promicanje rada te dostignuća djece u slobodnom vremenu putem medija

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, središnji i lokalni mediji, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove, Ministarstvo kulture, Dječji forumi, Dječja gradska/općinska vijeća, Koordinacijski odbor udruga za djecu, organizacije civilnog društva*

Rok: *kontinuirano*

Aktivnosti:

1. pratiti rad i dostignuća djece u slobodnom vremenu
2. upoznati javnost s načinima provedbe programa i aktivnosti
3. poticati građane na uključivanje u realizaciju aktivnosti s djecom u slobodnom vremenu (razvoj volonterstva i stručni angažman)

Indikatori provedbe:

1. informirana javnost o načinima provedbe programa i aktivnosti
2. broj građana uključenih u provedbu aktivnosti s djecom u slobodnom vremenu
3. predložene nove mjere

Potrebna financijska sredstva:

Potrebno je osigurati financijska sredstva iz stabilnog i sigurnog izvora (npr. iz moguće preraspodjele postotka od *igara na sreću*, državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne /regionalne samouprave) za utvrđeni razvoj ključnih aktivnosti koje mogu biti od velike važnosti za dobrobit djece.

9. Održati državno prvenstvo školskih športskih klubova osnovnih i srednjih škola

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove*

Rok: *2006. - 2012. godine*

Aktivnosti:

1. održati školska, općinska/gradska, županijska natjecanja
2. održati državno prvenstvo

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak učenika uključenih u školska, općinska/gradska i županijska natjecanja
2. broj i postotak učenika uključenih u državno prvenstvo

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 60.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

10. Sudjelovati na svjetskom prvenstvu srednjih škola u odbojci

Nositelj: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa*

Rok: *2006. godina*

Aktivnosti:

1. izvršiti odabir učenika za svjetsko prvenstvo
2. sudjelovati na svjetskom prvenstvu

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak učenika uključenih u svjetsko prvenstvo
2. postignuti rezultati na prvenstvu

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 650.000,00 kuna osigurat će se u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

11. Sufinancirati obuku neplivača u osnovnim školama

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. uključiti učenike u obuku neplivača

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. broj i postotak učenika koji su završili obuku neplivača

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 6.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva

12. Poticati izvannastavne športske aktivnosti djece s teškoćama u razvoju

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, osnovnoškolske i srednjoškolske odgojno-obrazovne ustanove

Rok: 2006. - 2012. godine

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. uključiti učenike s teškoćama u razvoju u športske aktivnosti

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. broj i postotak učenika s teškoćama u razvoju uključenih u izvannastavne športske aktivnosti.

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva u iznosu od 3.000.000,00 kuna će se osigurati u Državnom proračunu na pozicijama nadležnog ministarstva.

XIII. MEDIJI

a) OPIS STANJA

Djeca su zahvalni i često korišteni subjekti masovnih medija. Ukoliko su djeca uključena ili mediji pišu o njima, moguće je postići veću nakladu, izazvati blagonaklonost konzumenata, ali i dovesti do srdžbe, ogorčenja pa čak i linča ukoliko su sadržaji usmjereni na povredu prava i interesa djece. Medijski urednici često su svjesni snažne moći koju djeca imaju u medijima, uslijed čega se događa da djeca postaju objekt za ostvarivanje cilja - povećanje prodaje, slušanosti ili gledanosti medija.

Budući je neovisnost medija u Republici Hrvatskoj neupitna, odnosno djelatnost medija ima zakonski utemeljenu neovisnu uređivačku politiku, javlja se teškoća u ostvarivanju zamisli o pokretanju kontinuiranih edukacijskih programa u medijima, u cilju promicanja prava i zaštite djece, kao i uspostavljanju trajnih radijskih i TV programa o položaju djece ili bilo koje druge društvene skupine. Vezano uz zaštitu djece u Republici Hrvatskoj postoje dobri zakonski propisi, međutim problem je u njihovoj provedbi. Primjerice, valja istaknuti ulogu medija tijekom 2005. godine u otkrivanju "slučaja Brezovica", koji su javnost upoznali s tim događajem te na taj način preuzeli ulogu "zaštitnika djece". Odgovornost u ovom slučaju, uslijed propusta u zaštiti djece, treba imati cjelokupni sustav.

Uzevši u obzir navedeno, vidljiva je nemjerljiva uloga medija u procesu stvaranja sustava vrijednosti. Stoga nova medijska strategija treba počivati na načelima uspostave informirane, budne i aktivne javnosti. U toj strategiji najveću važnost i odgovornu ulogu imaju organizacije civilnog društva koje potiču ljudska prava i dostojanstvo čovjeka (djeteta). Da bi se osigurao i omogućio njihov rad, potrebna je potpora cjelokupnog sustava.

Jednako tako, da bi mediji pravodobno, objektivno, etično i edukativno izvješćivali o pojavama u društvu, potrebna je potpuna suradnja države, sustava i medija. Institucije države i društva, koje posjeduju informacije, trebale bi ih učiniti dostupnim, osigurati slobodni protok informacija, dati ih na uvid, na raspravu utemeljenu na relevantnim činjenicama, a tumačiti bi ih trebale kvalificirane osobe.

S druge strane, treba naglasiti da je uloga medija u promicanju kulturnih i ukupnih humanističkih vrijednosti potpuno jasna i čak vrlo precizno određena. Radi omogućivanja kvalitetne provedbe aktivnosti na zaštiti prava i interesa djece, potrebno je osigurati obrazovanje svih uključenih u navedenu problematiku. U tom cilju Vijeće za djecu, kao savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske, treba i nadalje organizirati radionice, okrugle stolove, javne tribine i publiciranje znanstvenih radova. Kao vrijednu publikaciju valja istaknuti vodič za novinare, naslovljen "*Djeca i mladež u kaznenom postupku*", autorice Melanije Grgić, koji je tiskala medijska agencija Hrvatskog novinarskog društva PressData, a koji na jednostavan i prihvatljiv način prikazuje hrvatsku medijsku praksu.

Prema Zaključnim primjedbama Odbora za prava djeteta Ujedinjenih naroda za Republiku Hrvatsku među opće provedbene mjere spada i osiguranje provođenja zakonskih odredbi koje štite prava djece, upoznavanje javnosti s njima, jačanje napora na širenju načela i odredbi Konvencije kroz sustavno obrazovanje svih skupina stručnjaka koji rade s djecom, te jačanje napora na širenju javne svijesti o pravima djece, posebice među samom djecom i među roditeljima. Razvoj javne svijesti o pravima djece moguće je osigurati putem medijske kampanje koja treba obuhvatiti TV i radijske spotove, permanentne oglase u novinama i *jumbo* plakate. Kampanja treba uključiti privlačne, dopadljive i lako pamtljive vizualne i tekstualne poruke kojima će se na brz i jednostavan način senzibilizirati javnost, a pri čemu pozornost treba pokloniti zaštiti identiteta djeteta. Sloboda medija ne smije biti iznad tog imperativa.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Mediji* u sljedećem vremenskom razdoblju su:

- **poduzimati mjere radi osiguravanja poštivanja prava na privatnost djece kroz medije,**
- **utjecati na razvoj javne svijesti o pravima djece putem medija,**
- **štititi djecu od materijala koji su štetni po njihovu dobrobit,**
- **osigurati pristup kulturalnim, nacionalnim i svjetskim izvorima sukladno jezičnim i drugim potrebama djece pripadnika nacionalnih manjina.**

c) MJERE

1. Provoditi reklamne kampanje s ciljem poštivanja prava djece na privatnost putem tiskovnih i elektroničkih medija te plakata

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, Hrvatsko novinarsko društvo

Rok: 2006. godina i kontinuirano

Aktivnosti:

1. osmišljavati reklamne kampanje
2. osigurati prostor u tiskovnim i elektroničkim medijima za provedbu kampanje
3. izraditi radijske spotove i novinske oglase
4. izraditi idejna grafička rješenja plakata
5. provoditi reklamne kampanje

Indikatori provedbe:

1. osmišljena reklamna kampanja
2. osiguran prostor u tiskovnim i vremenski termin u elektroničkim medijima
3. izrađena idejna grafička rješenja plakata
4. broj i učinci održanih medijskih emisija, spotova
5. broj i učinci objavljenih novinskih oglasa
6. broj i učinci postavljenih plakata

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

2. Organizirati tribine u hrvatskim gradovima u cilju razvoja javne svijesti o poštivanju prava djece

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ured pravobranitelja za djecu, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, Hrvatsko novinarsko društvo

Rok: 2006. i 2007. godina

Aktivnosti:

1. odrediti teme za raspravu na tribinama

Indikatori provedbe:

1. određene teme za raspravu na tribinama
2. broj gradova u kojima su tribine održane
3. broj i učinci održanih tribina

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

3. Istraživati medijski tretman djece

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ured pravobranitelja za djecu, sveučilišne institucije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, Hrvatsko novinarsko društvo

Rok: 2006. i kontinuirano

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja (analiza reklama, sudjelovanja djece u reklamnim kampanjama, zaštite identiteta djece u medijima)

2. na temelju analize odrediti ciljeve i hipoteze istraživanja
3. provesti istraživanje o medijskom tretmanu djece
4. evaluirati provedbu postojećih zakona kojima se u medijima štite prava djeteta (Zakon o HRT-u, Zakon o elektroničkim medijima, Zakon o telekomunikacijama)

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. postavljeni ciljevi i hipoteze istraživanja
3. prikaz stanja o medijskom tretmanu djece temeljem provedenog istraživanja
4. evaluirana provedba postojećih zakona kojima se u medijima štite prava djeteta

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

4. Poticati pokretanje časopisa za djecu, tisak i distribuciju knjiga za djecu na hrvatskom jeziku i jezicima nacionalnih manjina, u cilju osiguravanja dostupnosti informacija djeci o njihovim pravima

Nositelji: *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured pravobranitelja za djecu, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, Hrvatsko novinarsko društvo*

Rok: 2006. i kontinuirano

Aktivnosti:

1. pokrenuti i tiskati časopise primjerene dječjem uzrastu na temu Konvencije o pravima djeteta
2. pripremiti i tiskati knjige primjerene dječjem uzrastu na temu Konvencije o pravima djeteta
3. distribuirati časopise i knjige

Indikatori provedbe:

1. tiskani časopisi za djecu na temu Konvencije o pravima djeteta
2. tiskane knjige primjerene dječjem uzrastu na temu Konvencije o pravima djeteta
3. broj distribuiranih časopisa i knjiga
4. broj i postotak djece kojima je osigurana dostupnost informacija

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti

5. Razvijati toleranciju i razumijevanje raznolikosti u društvu, te svijest o jednakim pravima djece pripadnika nacionalnih manjina

Nositelji: *Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, Ured pravobranitelja za djecu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva, Hrvatsko novinarsko društvo*

Rok: 2006. i kontinuirano

Aktivnosti:

1. organizirati raspravu o dječjim pravima, mogućnostima zaštite i ostvarenja prava
2. organizirati radionice na temu dječjih prava i raznolikosti u društvu
3. razvijati javnu svijest o postojanju dječjih prava i raznolikosti u društvu

Indikatori provedbe:

1. broj organiziranih i provedenih rasprava o dječjim pravima
2. broj provedenih radionica
3. razvijena javna svijest o postojanju dječjih prava

Potrebna financijska sredstva:

Sredstva će se osigurati u Državnom proračunu i proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru redovne djelatnosti.

6. Poduzimati potrebne mjere u cilju zaštite prava na privatnost djece u medijima

PREPORUKA ODBORA 34.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Ured pravobranitelja za djecu, zdravstvene ustanove, odgojno-obrazovne ustanove, centri za socijalnu skrb, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Hrvatsko novinarsko društvo, mediji

Rok: 2006. i kontinuirano

Aktivnosti:

1. poštivati odredbe važećih zakonskih propisa o zaštiti identiteta djece i maloljetnika prilikom provođenja sudskih postupaka
2. sudske postupke vezane uz djecu i maloljetnike temeljem važećih zakonskih odredbi proglašavati tajnima
3. štiti identitet, privatnost, obiteljske i druge prilike djeteta i maloljetnika prilikom medijskog izvještavanja
4. voditi evidenciju o postupcima prema djeci i maloljetnicima te primjerima dobre prakse prilikom medijskog izvještavanja
5. pratiti provedbu Zakona o medijima u odnosu na zaštitu prava te interesa djece i maloljetnika

Indikatori provedbe:

1. broj i postotak tajnih sudskih postupaka u cilju zaštite identiteta djece i maloljetnika
2. kvaliteta medijskog izvještavanja u zaštiti identiteta djece i maloljetnika
3. postojanje evidencije o postupcima prema djeci i maloljetnicima
4. broj primjera dobre prakse o zaštiti prava na privatnost djece u medijima
5. uvid u izvješća o provedbi Zakona o medijima Hrvatskog novinarskog društva i Suda časti vezano uz zaštitu prava i interesa djece i maloljetnika

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna dodatna financijska sredstva.

XIV. SNAŽENJE PROVEDBE PREUZETIH MEĐUNARODNIH OBVEZA REPUBLIKE HRVATSKE NA PODRUČJU PRAVA DJECE

a) OPIS STANJA

Republika Hrvatska je na području zaštite prava djeteta stranka mnogih, iako još uvijek ne i svih, relevantnih međunarodnih ugovora, a za koje je izrazila zanimanje postati strankom u skoroj budućnosti. Međutim, Republika Hrvatska stranka je ključnih globalnih instrumenata Ujedinjenih naroda na ovom području, i to bez pridržaja rezervi na njihove tekstove, kao što su: Konvencija o pravima djeteta, Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, te Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe. Sukladno odredbama Konvencije osnovano je tijelo za razmatranje nacionalnih izvješća po navedenim instrumentima – Odbor za prava djeteta. S obzirom na to da su, temeljem ustavnih odredbi, međunarodni ugovori, kojih je Republika Hrvatska stranka, ukoliko su na snazi i objavljeni, po pravnoj snazi iznad zakona, provedba međunarodnih ugovora od posebnog je interesa za Republiku Hrvatsku, kako na domaćoj, tako i na međunarodnoj razini.

Iako je Republika Hrvatska do sada ispunjavala svoje obveze u svezi s nacionalnim izvješćima prema Konvenciji, potrebno je dodatno osnažiti aktivnosti u pripremnom razdoblju, posebice u odnosu na novu vrstu izvješćivanja po Protokolima. Potrebno je potaknuti međuresornu suradnju u izradi izvješća, a kako bi se poboljšala kvaliteta nacionalnih izvješća te ispunili odgovarajući rokovi. Kako su, vezano uz izradu nacionalnih izvješća, trenutne pripreme radnje u kontekstu vremenskog slijeda na različitim stupnjevima, predlažu se i ponešto različite aktivnosti.

b) CILJEVI

Ciljevi područja *Snaženje provedbe preuzetih međunarodnih obveza Republike Hrvatske na području prava djece u sljedećem vremenskom razdoblju su:*

- **poboljšati međuresornu suradnju pri izradi nacionalnih izvješća,**
- **uskладiti cjelokupni postupak izrade nacionalnih izvješća sa zadanim rokovima izrade,**
- **podići kvalitetu nacionalnih izvješća.**

c) MJERE

1. Izraditi Treće i Četvrto periodično izvješće Republike Hrvatske po Konvenciji o pravima djeteta, čije je podnošenje predviđeno za 2008. godinu

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija

Rok: 2007. godina

Aktivnosti:

1. osnovati međuresornu Radnu skupinu za izradu Trećeg i Četvrtog periodičnog izvješća Republike Hrvatske po Konvenciji o pravima djeteta
2. izraditi Treće periodično izvješće

Indikatori:

1. osnovana međuresorna Radna skupina
2. prikupljeni materijali u djelokrugu nadležnosti svakog zaduženog tijela za izradu izvješća
3. provedena koordinacija i izrađeno cjelovito Treće i Četvrto periodično izvješće

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

2. Izraditi Inicijalno izvješće po Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, predviđeno za 2006. godinu

Nositelji: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske

Rok: 2006. godina

Aktivnosti:

1. poduprijeti rad već osnovane Radne skupine za izradu Inicijalnog izvješća Republike Hrvatske po Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji

2. izraditi Inicijalno izvješće

Indikatori provedbe:

1. izražen aktivan doprinos u podršci Radne skupine za izradu Inicijalnog izvješća Republike Hrvatske po Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji
2. prikupljeni materijali u djelokrugu nadležnosti svakog zaduženog tijela za izradu Izvješća
3. provedena koordinacija i izrađeno cjelovito Inicijalno izvješće

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

3. Izraditi Inicijalno izvješće po Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe

Nositelji: *Ministarstvo obrane, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija*

Rok: *2006. godina*

Aktivnosti:

1. izraditi Inicijalno izvješće Republike Hrvatske po Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe

Indikatori provedbe:

1. prikupljeni materijali u djelokrugu nadležnosti svakog zaduženog tijela za izradu Izvješća
2. provedena koordinacija i izrađeno cjelovito Treće periodično izvješće

Potrebna financijska sredstva:

Nisu potrebna financijska sredstva.

3. OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SURADNJE

Obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u provedbi mjera zadanih Nacionalnim planom aktivnosti za prava i interese djece jesu:

- u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave osnovati tijela zadužena za koordinaciju i praćenje provedbe mjera Nacionalnog plana, a koja čine predstavnici Odjela za društvene djelatnosti Ureda državne uprave u županijama, nadležnih gradskih ureda za obrazovanje, centara za socijalnu skrb i savjetovališta za djecu mladež, brak i obitelj odnosno obiteljskih centara;
- u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave pružati podršku provedbi akcije "Gradovi, općine – prijatelji djece";
- u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održavati redovite sastanke tijela zaduženih za koordinaciju provedbe i praćenje mjera Nacionalnog plana, predstavnika nadležnih tijela, odnosno stručnih osoba, predstavnika organizacija civilnog društva koje djeluju u cilju zaštite prava i interesa djece, centara za socijalnu skrb i savjetovališta za djecu, mladež, brak i obitelj odnosno obiteljskih centara te uspostaviti učinkovite načine suradnje i razmatrati način provedbe i postignuća u provedbi mjera;
- uspostaviti suradnju i razmjenu podataka s drugim državnim tijelima te jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju razmjene iskustava i stvaranja "dobre prakse";
- uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima koji bi u konkretnom slučaju mogli pomoći, primjerice s vjerskim zajednicama i stručnjacima u cilju zaštite dječjih prava te unaprjeđenja kvalitete života djece u Republici Hrvatskoj;
- u postupcima prema djeci nadležna tijela i druge ustanove dužni su zadovoljiti načelo najboljeg interesa djeteta, postupati naročito pozorno i obzirno te štiti sva prava i interese djece uvažavajući mišljenje djeteta, posebice voditi računa o dobi i stupnju psihofizičkog razvoja djeteta, njegovu zdravstvenom i emocionalnom stanju, savjetovati se i uvažavati preporuke stručnjaka o načinu postupanja s djecom,
- sva tijela su u postupanju dužna štiti interese djeteta sukladno odredbama Konvencije o pravima djeteta.

4. ZAVRŠNE ODREDNICE

1. Vijeće za djecu zaduženo je za trajno praćenje ostvarivanja Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj, koordinaciju i usklađivanje rada državnih i ostalih tijela pri ostvarivanju aktivnosti u korist djece, praćenje primjene Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih akata koji se odnose na zaštitu djece i praćenje provedbe nacionalnih programa za djecu u drugim državama, promicanje prava djeteta, raspravu o nacrtima zakona i drugih propisa u svezi s ostvarivanjem prava djeteta, predlaganje Vladi i odgovarajućim ministarstvima promjene zakona i drugih propisa iz područja koja se odnose na zaštitu djece, praćenje primjene postojećih propisa koji se odnose na djecu i predlaganje Vladi mjera za unaprjeđivanje rada u tijelima koja u svojoj nadležnosti imaju poslove u svezi sa zaštitom djece i ostvarivanjem njihovih prava, predlaganje Vladi i ovlaštenim tijelima financiranje iz Državnog proračuna i drugih izvora pojedinih programa bitnih za djecu, koordinaciju i usklađivanje rada povjerenstava i drugih stručnih tijela u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje ciljeva predviđenih Nacionalnim programom, praćenje aktivnosti i usporedbu potrebnih mjera u drugim nacionalnim programima, potporu i pomaganje regionalnim i mjesnim vlastima te nevladinim organizacijama i skupinama građana u razradbi vlastitih programa djelovanja, objedinjavanje podataka potrebnih za nadzor značajnih društvenih pokazatelja koji se odnose na dobrobit djece te *usklađivanje i praćenje provedbe ovog Nacionalnog plana*.
2. Tijela državne uprave na nacionalnoj razini, te na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna su provoditi mjere iz Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece u cilju zaštite dječjih prava te unaprjeđenja položaja djece u Republici Hrvatskoj.
3. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti određuje se koordinatorom provedbe Nacionalnog plana.
4. Sva se resorna ministarstva zadužuju da, po donošenju ovoga Nacionalnog plana, upoznaju tijela i ustanove iz svog djelokruga s činjenicom njegova donošenja i svrhom donošenja, te da osiguraju njegovu dostupnost, kao i da poduzmu sve potrebne mjere radi njegove dosljedne primjene.
5. Sva tijela zadužena za provedbu mjera Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece trebaju izraditi propise za provedbu mjera iz svoje nadležnosti i objaviti ih na svojim web stranicama.
6. Sva tijela zadužena za provedbu mjera Nacionalnog plana trebaju do 31. siječnja svake godine dostaviti Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti izvješća o provedbi mjera iz svoje nadležnosti.
7. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti će do 1. travnja svake godine Vladi Republike Hrvatske dostaviti objedinjeno izvješće o provedbi mjera zadanih Nacionalnim planom aktivnosti za prava i interese djece.
8. Sva tijela zadužena za provedbu mjera ovoga Nacionalnog plana dužna su ih uvrstiti u svoje godišnje planove, te za svaku godinu osigurati sredstva iz Državnog proračuna za njihovu provedbu.
9. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti će, u suradnji s Radnom skupinom za izradu Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece, u roku od 6 mjeseci nakon usvajanja, tiskati Nacionalni plan u crnom tisku, na Brailleovom tisku ili u audio zapisu, te će ga objaviti na web stranicama.
10. U slučaju promjene ustroja državnih tijela koja su nositelji mjera, ministarstvo nadležno za obitelj izvršit će, u roku od 3 mjeseca, promjenu nositelja mjera.

PRILOZI

Zaključci Odbora za prava djeteta:
HRVATSKA

1. Odbor je pregledao Drugo periodično izvješće HRVATSKE (CRC/C/Add. 23) na svojoj 981. i 982. sjednici (vidi CRC/C/SR. XX), održanoj 20. 9. 2004. i usvojio sljedeće zaključke na 999. sjednici, održanoj 1. 10. 2004.

A. Uvod

2. Odbor pozdravlja slanje Drugoga periodičnog izvješća države članice, koji se pridržava utvrđenih smjernica, kao i detaljne pisane odgovore na listu pitanja Odbora (CRC/C/Q/HRV/2), koji su nam pomogli da bolje shvatimo položaj djece u državi članici. Nadalje se nadamo da ćemo ostvariti konstruktivan i informativan dijalog.

B. Mjere provedbe koje je poduzela i napredak koji je ostvarila država članica

3. Odbor odobrava:
  - a) usvajanje Zakona o pravobranitelju za djecu 2003. god.;
  - b) izmjene i dopune Zakona o obitelji, Kaznenog zakona i Zakona o krivičnom postupku iz 2003. godine;
  - c) usvajanje Zakona o azilu 2003. godine;
  - d) povlačenje odbijanja članka 9.1. Konvencije 1998. godine.
4. Odbor pozdravlja ratifikaciju Fakultativnog protokola Konvencije o pravima djeteta o uključivanju djece u oružane sukobe i Fakultativnog protokola o trgovanju djecom, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, 2002. godine.
5. Odbor također pozdravlja ratifikaciju Fakultativnog protokola Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i Rimskog statuta Međunarodnoga krivičnog suda 2001. godine.
6. Odbor pozdravlja ratificiranje ILO Konvencije br. 182. koja se odnosi na zabranu i rad na eliminiranju najgorih oblika dječjeg rada 2001. godine i Protokola o sprječavanju, potiskivanju i kažnjavanju trgovanja osobama, posebno ženama i djecom, koji nadopunjuje Konvenciju Ujedinjenih Naroda o borbi protiv međunarodnog organiziranog kriminala iz 2003. godine.

C. Glavni problemi i preporuke

1. Opće mjere provedbe

Prethodne preporuke Odbora

7. Odbor sa zadovoljstvom primjećuje da su razna pitanja i preporuke (CRC/C/15/dodatak 52 od 13. 2. 1996.), postavljena nakon razmatranja Prvog izvješća države članice (CRC/C/8/dodatak 19), riješeni putem zakonskih mjera i politike. Međutim, sa žaljenjem primjećujemo da neka pitanja i preporuke Odbora, koje se odnose na: nediskriminiranje pri povratu imovine povratnicima (stavak 15.) i međunarodnu suradnju pri rješavanju problema imovine (stavak 26.), programe obuke za promicanje procesa nacionalne pomirbe i nacionalnog dijaloga (stavak 24.), koja su relevantna za implementiranje prava djeteta, kao i položaj djece u institucijama ili u obiteljima koje su ih posvojile (stavak 25.), nisu riješena na primjereni način. Odbor u novom dokumentu ta pitanja i preporuke ponavlja.
8. Namjera je Odbora potaknuti državu članicu da nastavi raditi na provedbi preporuka iz zaključaka Prvog izvješća koje još nije implementirala, te da na prikladan način do kraja provede preporuke ovih novih zaključaka.

Zakonodavstvo i provedba

9. Odbor uviđa da je država članica, nakon pregleda njezinoga Prvog izvješća, usvojila nove zakone (vidi stavak 3.) svrha kojih je usklađivanje domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima ljudskih prava, a posebice s odredbama i načelima Konvencije. Međutim, Odbor i dalje brine učinkovita provedba svih zakona relevantnih za Konvenciju.
10. U svjetlu prošlih preporuka, Odbor preporučuje da država članica:
  - a) Nastavi provoditi sve postojeće mjere usklađivanja domaćeg zakona i prakse s načelima i odredbama Konvencije,
  - b) Osigura učinkovitu provedbu svih zakona relevantnih za Konvenciju i obznani takve zakone stanovništvu.

Koordinacijski i nacionalni planovi djelovanja

11. Odbor pozdravlja razradu Nacionalnog plana djelovanja za djecu iz 1998., kao i uspostavu Vijeća za djecu - institucije nadležne za njegovu provedbu. Usprkos ostvarenim poboljšanjima ustroja i rada Vijeća, Odbor, uz implementaciju Nacionalnog plana djelovanja za djecu, zabrinjava i činjenica da razna ministarstva nevoljko ili uopće ne provode preporuke Vijeća. Također je zabrinut zbog nedovoljne koordiniranosti postojećih i novoformiranih vladinih tijela koja su zadužena za dobrobit djece.
12. Odbor preporučuje državi članici da poduzme sve mjere potrebne za učinkovit rad Vijeća za djecu, uključujući prikladnu provedbu njegovih preporuka od strane nadležnih državnih tijela i organa, te da provodi Nacionalni plan djelovanja za djecu. Također predlaže da država članica poradi na poboljšavanju koordinacije raznih vladinih tijela nadležnih za implementaciju Konvencije.

Nezavisni nadzor

13. Odbor pozdravlja uspostavu Ureda pravobranitelja za djecu 2003. godine, kao i sudjelovanje pravobranitelja u dijalogu, ali Odbor je zabrinut što je za rad Ureda potrebna stalna i dovoljna politička, ljudska i financijska potpora.
14. U svjetlu svog Općeg komentara br. 2 o nacionalnim institucijama za ljudska prava i Pariškim načelima (Rezolucija Opće Skupštine 48/134, Dodatak), Odbor preporučuje da država članica nastavi jačati političku, ljudsku i financijsku potporu Uredu pravobranitelja za djecu, u svrhu olakšavanja i promicanja učinkovitog rada tog ureda, posebno na lokalnoj razini, van glavnoga grada države članice.

Raspodjeljivanje sredstava

15. Odbor zabrinjava nedostatak zasebnih podataka o sredstvima namijenjenim djeci na nacionalnoj i na lokalnoj razini.
16. Odbor preporučuje da država članica obrati posebnu pozornost na potpunu provedbu članka 4. Konvencije:
  - a) dajući prioritet dodjeli sredstava iz državne blagajne za osiguravanje provedbe ekonomskih, društvenih i kulturnih prava djece, a posebice one koja potječu iz siromašnih skupina društva ili pripadaju nekoj etničkoj manjini, u "najvećoj mogućoj razini... raspoloživih sredstava"; i
  - b) određujući iznos i dio proračuna državne i lokalne vlasti koji se troši na djecu u javnim i privatnim sektorima, kao i u sektoru nevladinih organizacija, u svrhe procjene utjecaja i učinka takvih izdataka, kao i troškova, pristupačnosti, kvalitete i učinkovitosti usluga za djecu u raznim sektorima.

Prikupljanje podataka

17. Odbor zabrinjava nedostatak odvojenih statističkih podataka i drugih informacija o položaju djece, posebno one koja pripada nekoj drugoj etničkoj skupini ili nekoj drugoj najranjivijoj skupini. Posebno malo takvih podataka postoji o djevojčicama, djeci koja odrastaju na ulici, hendikepiranoj djeci, djeci prognanicima, izbjeglicama i tražiteljima azila, djeci koja pripadaju nekoj od manjina i djeci Romima.
18. Odbor predlaže da država članica poduzme djelatne mjere u svrhu osiguravanja pristupačnosti podataka o osobama mlađim od 18 godina, koji se odnose na njihovu dob, spol, etničko porijeklo, kao i identificiranja prikladnih zasebnih pokazatelja koji se odnose na sva područja Konvencije i sve skupine djece u društvu, te procjene postignutog napretka i poteškoća koje ometaju ostvarivanje prava djece.

Obrazovanje i informiranje

19. Odbor pozdravlja edukaciju koju je država članica počela provoditi od svoga Prvog izvješća, ali i dalje je zabrinut zbog nedostatka detaljnih podataka o edukaciji, posebno o aktivnostima obučavanja i programima podizanja svijesti javnosti o Konvenciji, koje je država članica poduzela nakon svoga Prvog izvješća.
20. Odbor preporučuje državi članici da uloži još više truda u razglašavanje načela i odredbi Konvencije, te da sve stručne skupine koje rade za i s djecom podvrgne sustavnom obrazovanju i obuci, kao i da dodatno poradi na osvješćivanju javnosti, a posebno same djece i roditelja o Konvenciji.

2. Opća načela

Nediskriminiranje

21. Odbor odobrava razne akcije koje je država članica poduzela s ciljem provođenja njegovih prijašnjih preporuka, ali ga i dalje zabrinjava de facto diskriminacija etničkih i nacionalnih manjina, romske i strane djece, kao i incidenti zlostavljanja i mržnje koji negativno utječu na razvoj djece. Odbor i Odbor za suzbijanje rasne diskriminacije zabrinjava nedostatak zakonskih odredbi kojima se zabranjuje poticanje rasne diskriminacije i nasilja, te prikladnost napora uloženog u provođenje istrage i sudski progon osoba odgovornih za raspirivanje etničke mržnje (CERD / C / 60 / 4, stavak 12.).
22. Odbor ponavlja svoju preporuku da država članica poduzme mjere razvijanja tolerancije u širem društvu, na sve moguće načine, uključujući putem škola, medija i zakona.

23. U skladu sa člankom 2. Konvencije, Odbor preporučuje da država članica pažljivo i redovno procjenjuje postojeće razlike u uživanju dječjih prava, te da na osnovi te procjene poduzme potrebne mjere sprječavanja i borbe protiv diskriminirajućih razlika. Također preporučuje da država članica poradi na jačanju administrativnih i sudskih mjera sprječavanja i eliminiranja de facto diskriminiranja djece koja pripadaju manjinama, a posebno romske djece i djece stranaca.
24. Odbor zahtijeva da se u sljedeće periodično izvješće uključe detaljne informacije o mjerama i programima bitnima za Konvenciju o pravima djeteta i Program djelovanja, koji su usvojeni 2001. godine na Svjetskoj konferenciji o rasizmu, rasnoj diskriminaciji, ksenofobiji i povezanoj netrpeljivosti, te da se na umu ima opći komentar br. 1 članka 29., stavka 1. (obrazovni ciljevi).

Najbolji interesi djeteta

25. Odbor cijeni činjenicu da država članica načelo najboljeg interesa djeteta smatra ključnim za razvijanje zakonodavstva, programa i politike koji se odnose na djecu, i upoznat je s napretkom koji je na ovom području ostvaren, ali ga i dalje zabrinjava njegova nepotpuna primjena i pravovremena integracija u provedbu politike i programa države članice, kao i u administrativne i sudske odluke.
26. Odbor preporučuje da se načelo "najboljeg interesa djeteta" iz članka 3. sustavno ugrađuje u sudske i administrativne odluke, kao i u programe, projekte i usluge koji se odnose na djecu u raznim situacijama, a posebno na ranjive i manjinske skupine.

Pravo na život

27. Odbor je zabrinut zbog razmjerno visoke stope smrtnosti i ozljeđivanja djece u prometnim nezgodama i nezgodama u domu, koje se događaju unatoč raznim mjerama koje je država članica poduzela u svrhu rješavanja tog problema.
28. Odbor savjetuje državi članici da napravi sve što je u njezinoj moći kako bi se spriječile prometne nezgode i nezgode u domu, inter alia sistematičnom provedbom postojećih propisa i stalnim osvješćivanjem javnosti putem obrazovnih kampanja.

Poštovanje mišljenja djeteta

29. Odbor pozdravlja trud koji je država članica uložila u promicanje poštovanja za mišljenje djeteta. Odbor je i dalje zabrinut da se opće načelo navedeno u članku 12. Konvencije ne provodi u obitelji, školi i drugim institucijama u dovoljnoj mjeri, te da se ne primjenjuje u potpunosti i da nije propisno ugrađeno u praksu donošenja sudskih i administrativnih odluka, kao ni u provedbu zakona, politike i programa države članice.
30. Odbor preporučuje da se poradi na osiguravanju provedbe načela poštivanja mišljenja djeteta. U tom smislu poseban naglasak treba staviti na pravo svakog djeteta na sudjelovanje u obitelji, školi, u drugim institucijama i tijelima, kao i u širem društvu, s tim da se posebna pozornost treba posvetiti djeci pripadnicima ranjivih i manjinskih skupina. Ovo opće načelo mora biti vidljivo i u svim zakonima, sudskim i administrativnim odlukama, politici i programima koji se odnose na djecu. Treba raditi na podizanju svijesti šire javnosti, kao i obrazovanju i obuci stručnjaka, o provedbi ovog načela, a treba provoditi i redoviti pregled mjere u kojoj se mišljenja djece uzimaju u obzir, te utjecaj samih mjera na djecu.

3. Građanska prava i slobode

Pravo na ime i nacionalnost

31. Odbor pozdravlja trud koji je država članica uložila u reformiranje svog zakonodavstva u skladu s odredbama i načelima Konvencije, ali je i dalje zabrinut zbog postojanja raznih tipova dobivanja državljanstva, koji se najviše odnose na djecu pripadnike manjinskih skupina, a posebno djecu Rome.
32. Odbor savjetuje državi članici da poduzme mjere usklađivanja svih odredbi Hrvatskog zakona o državljanstvu sa člankom 7. Konvencije, kao i da osigura nediskriminacijsku primjenu zakona.

Pravo na privatnost

33. Odbor dijeli zabrinutost države članice oko narušavanja prava na privatnost djece od strane medija, a brine ga i nedostatak podataka o provedbi prava djeteta iz članaka 13.-17. Konvencije u praksi, a posebno u obitelji, društvenim institucijama, školi i mjestima zadržavanja.
34. Odbor savjetuje državi članici da poduzme sve što je u njezinoj moći da mediji u cijelosti poštuju pravo na privatnost djece, kao i da u svome sljedećem izvješću pruži konkretne i detaljne podatke o provedbi članaka 13. - 17. Konvencije, u obitelji, društvenim institucijama, školi i mjestima zadržavanja.

Pristup informacijama

35. Iako je svjestan truda koji je država članica uložila da djecu zaštiti od štetnih informacija, Odbor i dalje brine pornografski i drugi štetni materijal u tiskanim i elektronskim medijima, koji je lako dostupan djeci. Također ga zabrinjava nepostojanje odgovarajućih mjera poticanja masovnih medija na širenje informacija koje promiču duh razumijevanja za razlike.
36. Odbor preporučuje državi članici da nastavi raditi na zaštiti djece od podataka i materijala koji su štetni po njihovu dobrobit. Također potiče državu članicu da širi podatke i materijale koji su od društvene i kulturne koristi djeci, u smislu i duhu članaka 17. i 29. Konvencije. U tu bi svrhu država članica trebala djeci omogućiti pristup raznim kulturalnim, nacionalnim i međunarodnim izvorima, imajući na umu lingvističke i druge potrebe djece pripadnika manjinskih skupina.

Pravo djeteta da ne bude podvrgnuto mučenju ili ostalim oblicima okrutnog, nehumanog ili degradirajućeg ponašanja

37. Odbor je duboko zabrinut zbog slučajeva nasilja između djece i maloljetnika u popravnim domovima i drugim institucijama, kao i zbog slučajeva nasilja i maltretiranja koji se događaju između djece i maloljetnika smještenih u institucijama za socijalnu skrb.
38. Odbor savjetuje državi članici da poduzme sve što je u njezinoj moći da spriječi nasilje u popravnim domovima i institucijama za socijalnu skrb. U skladu s preporukama Odbora protiv mučenja (CAT / C / CR / 32 / 3, stavak 9. k), Odbor potiče državu članicu da poveća zaštitu djece u institucijama za socijalnu skrb, inter alia, osiguravanjem prijavljivanja i istraživanja nasilnih incidenata, kao i pružanjem prikladne potpore i tretmana, uključujući davanje psihološke pomoći djeci žrtvama takvog nasilja.

4. Obiteljsko okruženje i alternativna skrb

Savjetovanje i odgovornost za djecu

39. Iako je upoznat sa zakonodavstvom koje je relevantno za obiteljsko okruženje, novim Zakonom o obitelji i Zakonom o socijalnoj skrbi, Odbor ostaje zabrinut radi činjenice što su mnoga djeca prepuštena sama sebi, te što ne primaju prikladne savjete od roditelja i drugih skrbnika. Odbor je zabrinut i da nadzor i savjetovanje ranjivih obitelji nisu dobro strukturirani i definirani, zbog čega je teško nadzirati situaciju.
40. Odbor preporučuje da se poduzmu daljnje mjere u svrhu osiguranja učinkovite provedbe Zakona o obitelji, u pogledu savjetovanja i odgovornosti za dijete, u smislu članka 27.2. Odbor preporučuje i da država članica poduzme sve potrebne korake i upotrijebi prikladne resurse kako bi se osoblje centara za socijalnu skrb kontinuirano obrazovalo i provede učinkovite administrativne, zakonske i praktične mjere osiguravanja kvalitete i učinkovitosti svih aktivnosti takvih institucija.

Alternativna skrb

41. Odbor izražava svoju zabrinutost radi činjenice što je velik broj djece, lišene roditeljske skrbi ili djece koja su izgubila kontakt sa svojim obiteljima, smješten u institucije ili posvojen, te niskom kvalitetom skrbi i tretmana koji se takvoj djeci pružaju. Odbor također zabrinjava očito nedovoljan nadzor smještaja.
42. Odbor savjetuje državi članici da prida visoki prioritet pružanju pomoći obiteljima, kako bi se spriječilo smještanje djece u institucije koje pružaju alternativnu skrb. Odbor preporučuje da država članica u zamjenskoj skrbi promiče pomoć zasnovanu na obitelji kao oblik alternativne skrbi, te da se pobrine da institucionalizacija bude samo posljednje utočište, u smislu da je profesionalno indicirana i da se provodi u najboljem interesu djeteta, te da u redovnim razmacima provodi pregled smještaja djece, u smislu članka 25. Odbor također savjetuje državi članici da razvije standarde kvalitete zamjenske skrbi i da značajno smanji vrijeme koje djeca, lišena roditeljske skrbi, provode u institucijama. Nadalje preporučuje da se prikladna sredstva dodijele za osiguravanje ispravnog funkcioniranja i nadzora institucija koje pružaju skrb i zamjensku skrb.

Povrat i uzdržavanje

43. Iako pozdravlja izmjene i dopune zakonodavstva o uzdržavanju, Odbor je zabrinut da povrat uzdržavanja nije u dovoljnoj mjeri osiguran u praksi, te da su bitni administrativni i sudski postupci često predugi.
44. Odbor savjetuje državi članici da poduzme daljnje mjere kako bi osigurala potpuno učinkovitu provedbu zakonodavstva koje se odnosi na plaćanje uzdržavanja, da razmotri uvođenje mjera koje su alternativa sudskim postupcima na ovom području, te da se pobrine da se sudski postupci skrate, a sudske presude strogo provode. Odbor preporučuje državi članici da ponovo razmotri uspostavljanje fonda za pružanje potpore roditeljima koji čekaju sudsku presudu o uzdržavanju svog djeteta.

Nezakonito odvođenje u i nevraćanje djece iz inozemstva

45. Odbor sa zadovoljstvom primjećuje da je država članica ratificirala Konvenciju o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece, donesenu u Hagu 1980. godine, ali ga zabrinjava činjenica da je provedba ove Konvencije još uvijek problematična.
46. Odbor savjetuje državi članici da primjeni Hašku konvenciju na svu djecu koja su oteta i dovedena u Hrvatsku, te da potiče druge države, koje još nisu prihvatile Hašku konvenciju, da je ratificiraju ili stupe u ovaj sporazum te, po potrebi, sklope bilateralne sporazume radi odgovarajućeg rješavanja problema otmice djece na međunarodnoj razini. Također preporučuje da se stručnjaci koji se bave ovakvim slučajevima

primjereno i stalno obrazuju, te da im se pruži najveća moguća pomoć putem diplomatskih i konzularnih kanala, kako bi se riješili slučajevi nezakonitog odvođenja.

Posvojenje

47. Odbor je svjestan činjenice da država članica još uvijek nije ratificirala Hašku konvenciju o zaštiti djece i suradnji u pogledu usvajanja u drugu zemlju iz 1993. godine, te da su podatci o pravilima i postupcima koji se odnose na takvo usvajanje oskudni, kao i oni o načinu na koji se članak 21. i druge odredbe Konvencije, bitne za ovo pitanje, provode.
48. Odbor preporučuje državi članici da ratificira Hašku konvenciju o zaštiti djece i suradnji u pogledu usvajanja u drugu zemlju iz 1993. godine, te da se pobrine da se usvajanja unutar zemlje obavljaju u potpunoj sukladnosti s najboljim interesima djeteta, kao i s relevantnim zakonskim jamstvima i postupcima definiranim u Konvenciji.

Zlostavljanje, zanemarivanje, maltretiranje

49. Odbor pozdravlja usvajanje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (2003.) kojim se zabranjuje tjelesno kažnjavanje u obitelji, te razne druge zakonske instrumente, svrha kojih je sprečavanje i borba protiv nasilja u obitelji (npr. Kazneni zakon, Zakon o obitelji), ali ga zabrinjavaju incidenti nasilja u obitelji.
50. U smislu članka 19. Konvencije, Odbor preporučuje da država članica:
  - a) provede sveobuhvatnu studiju o nasilju, a posebno o seksualnom zlostavljanju u obitelji i u školi, u svrhu procjenjivanja raširenosti, uzroka, opsega i prirode takvog zlostavljanja;
  - b) pojača kampanje podizanja svijesti i obrazovne kampanje uz sudjelovanje djece, da bi se spriječilo i da bi se borilo protiv zlostavljanja djece, te promovirali pozitivni, nenasilni oblici discipliniranja i poštovanje prava djece, istovremeno osvještavajući javnost o negativnim posljedicama tjelesnog kažnjavanja;
  - c) procijeni rad postojećih tijela i osigura obuku stručnjaka koji se bave tim tipovima skrbi;
  - d) ojača mjere poticanja prijavljivanja slučajeva zlostavljanja djece i da progoni počinitelje takvih nedjela;
  - e) djeci žrtvama nasilja pruži skrb, osigura potpuni tjelesni i psihički oporavak i reintegraciju.

5. Osnovna zdravstvena i socijalna skrb

Zdravlje, usluge zdravstvene skrbi

51. Odbor je upoznat s naporima koje je država članica uložila u poboljšavanje svog sustava zdravstvene skrbi – npr. Zakon o zdravstvenom osiguranju (2002.), ali ga i dalje zabrinjava nedostatak podataka o zdravstvenom stanju djece, posebno one koja su pripadnici etničkih i drugih manjina, te da svakom djetetu nije osiguran zadovoljavajući stupanj zdravstvene skrbi. Također ga zabrinjava učinkovita provedba programa dojenja i brige da "paket za zadovoljno dijete" sadrži materijal koji ne zadovoljava Međunarodni kodeks o prodaji pripravaka koji služe kao zamjena majčinom mlijeku. Odbor također zabrinjava podatak da se majkama ne dopušta uvijek da besplatno ostanu sa svojom hospitaliziranom djecom, osim u slučaju da je dijete mlađe od 6 mjeseci.
52. Odbor savjetuje državi članici da poduzme sve mjere potrebne da se djeci osigura jednak pristup i kvaliteta zdravstvenih usluga, a posebno djeci pripadnicima etničkih i

ostalim manjina, naročito djeci Romima. Odbor nadalje preporučuje da država članica više pažnje posveti promicanju ispravnog načina dojenja, u skladu s međunarodnim kodeksom prodaje, te da se pobrine za učinkovitu provedbu programa dojenja sukladnih međunarodnim standardima. Također preporučuje da se djeca u slučaju hospitalizacije ne odvajaju od svojih roditelja.

Zdravlje adolescenata

53. Odbor je svjestan napora koji je država članica uložila u rješavanje problema adolescenata koji zlorabe opojne droge, ali ostaje zabrinut zbog porasta broja slučajeva, porasta prakse dijeljenja između ovisnika, nedostatka integrirane strategije borbe protiv zlorabe opojnih droga i očito neprikladnih ustanova za liječenje ovisnosti. Odbor također zabrinjava činjenica da adolescenti sve više konzumiraju alkohol i duhan, kao i nedostatak programa za sprječavanje samoubojstava adolescenata. Odbor je zabrinut da adolescenti imaju nisku razinu svijesti o rizicima dobivanja HIV-a i ostalih spolno prenosivih bolesti.
54. Odbor preporučuje da država članica:
- uloži još više truda u rješavanje pitanja zdravlja adolescenata, te da se pobrine da se programi, koji promiču zdravlje adolescenata, učinkovito provode, uključujući dodjelu prikladnih sredstava;
  - uzme u obzir Opći komentar br. 4 Odbora za prava djeteta, koji se odnosi na zdravlje i razvoj adolescenata;
  - razvija programe sprečavanja i borbe protiv HIV-a/AIDS-a, imajući na umu opći komentar Odbora br. 3 o HIV-u/AIDS-u i pravima djeteta;
  - razvija programe i usluge za mentalno zdravlje za, inter alia, sprječavanje zlorabe droge i alkohola, pušenja duhana, programe za sprječavanje samoubojstava i da povisi kvalitetu ustanova za liječenje od ovisnosti;
  - država članica se treba pobrinuti da adolescenti imaju pristup povjerljivim savjetodavnim uslugama koje se odnose na teme na koja su djeca posebno osjetljiva;
  - država članica treba od UNICEF-a i Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) zatražiti tehničku suradnju i savjete.

Pravo na odgovarajući životni standard

55. Odbor je svjestan mjera koje je država članica poduzela u svrhu ostvarivanja veće stope ekonomskog rasta, ali je zabrinut zbog raširenosti siromaštva u hrvatskom društvu, koje posebno teško pogađa obitelji koje imaju više djece, obitelji samohranih majki i obitelji manjinskih skupina, uključujući romske obitelji i obitelji stranog porijekla koje su se nastanile na područjima u kojima je bilo oružanih sukoba.
56. U skladu sa svojim prethodnim preporukama (isto, stavak 31.), Odbor savjetuje državi članici da:
- poduzme sve potrebne mjere, "i uložiti sva raspoloživa sredstva" u ubrzanje suzbijanja siromaštva djece, te da tim putem pokuša ukloniti razlike između različitih regija u zemlji; i
  - da nastavi pružati materijalnu pomoć i potporu ekonomski loše stojećim obiteljima, a posebno romskim obiteljima i obiteljima stranog porijekla, kako bi djeca mogla ostvariti svoje pravo na odgovarajući životni standard;
  - djecu uključi u strategiju smanjivanja siromaštva putem programa koji se odnose na poteškoće s kojima su suočena siromašna djeca.

6. Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti

57. Iako je svjestan truda koji je država članica uložila u obrazovanje, npr. Kroz Zakon o izmjenama i dopunama zakona o osnovnom obrazovanju iz 2001. godine, Odbor je i dalje zabrinut zbog nejednake dostupnosti obrazovanja za djecu pripadnike manjinskih i drugih ranjivih skupina, uključujući djecu Rome, siromašnu djecu, djecu s posebnim potrebama i djecu stranaca, jer se time ometa potpuno uživanje obrazovnog sustava prilagođenog njihovim vrijednostima i identitetu. Odbor je također zabrinut da su obrazovni sustav i njegova organizacija u velikoj mjeri centralizirani, te da obrazovanje o ljudskim pravima nije uključeno u obrazovne planove i programe. Konačno, Odbor zabrinjava i sustav pohađanja nastave u smjenama i loša opremljenost škola u mnogim dijelovima zemlje.
58. Odbor savjetuje državi članici da:
- poduzme sve potrebne mjere kako bi se članci 28. i 29. Konvencije u cijelosti proveli, posebno oni njihovi dijelovi koji se odnose na djecu pripadnike najranjivijih skupina (tj. manjina, siromašnih ljudi, itd.);
  - osigura provedbu Nacionalnog programa za Rome, dodijeli mu prikladno osoblje i financijska sredstva, te da povremeno procjenjuje njegov progres;
  - više sredstava dodijeli smanjenju broja smjena u školama, te da povisi kvalitetu obrazovanja u cijeloj zemlji, u svrhu postizanja ciljeva izloženih u članku 29., stavak 1., Konvencije i Općem komentaru Odbora o obrazovnim ciljevima (CRC / GC / 2001/ 1);
  - se pobrine da se obrazovanje o ljudskim pravima, uključujući prava djeteta, uključi u plan i program škola, te da su materijali dostupni na raznim jezicima koji se u školama upotrebljavaju, kao i da učitelji prođu prikladnu obuku;
  - poduzme mjere decentralizacije;
  - usvoji metode podučavanja koje dijete usmjeravaju na aktivno učenje i veće sudjelovanje u nastavnom procesu;
  - poduzme mjere potrebne za integriranje djece s posebnim potrebama u glavni obrazovni sustav, uključujući stručno obrazovanje i društvo;
  - U smislu članka 29. o obrazovnim ciljevima, pokrene prikladne programe i aktivnosti svrha kojih je stvaranje atmosfere tolerancije, mira i razumijevanja kulturalnih razlika, kako bi se spriječilo razvijanje netolerantnosti, nasilja i diskriminiranja u školama i širem društvu.

7. Posebne mjere zaštite

Djeca izbjeglice i raseljena djeca

59. Odbor je upoznat s usvajanjem novog Zakona o azilu (2003.) i napretku ostvarenom na tom području, ali ostaje zabrinut odgađanjem njegove učinkovite provedbe.
60. U skladu s preporukom Odbora o suzbijanju rasne diskriminacije (CERD / C / 60 / CO/ 4, stavak 13.), iako je svjestan izazova s kojima je suočena država članica kada se govori o zadovoljavanju potreba velikog broja izbjeglica, povratnika i raseljenika, a posebno djece, Odbor je zabrinut da se njihov povratak još uvijek ometa raznim administrativnim zaprekama i neprijateljskim stavovima nekih službenika središnje i lokalne uprave. Odbor zabrinjava i teška dostupnost obrazovanja i zdravstvene skrbi izbjeglicama i djeci raseljenoj iz jednog područja zemlje u drugo.
61. Odbor preporučuje državi članici da osigura učinkovitu provedbu novog Zakona o azilu, da se pobrine da djeca izbjeglica i djeca koja traže azil imaju pristup osnovnim uslugama, kao što su obrazovne i zdravstvene usluge, te da nema diskriminacije u

pravima na beneficije obitelji koje traže azil, koja bi mogla negativno utjecati na djecu;

62. Odbor također savjetuje državi članici da poduzme mjere rješavanja problema vlasnika imovine, posebno Srba, koji se vraćaju svojim domovima prije nego što ljudi, koji su takve domove okupirali (izbjeglice i raseljenici), pronađu neki alternativni smještaj, te da još više truda uloži u olakšavanje povratka izbjeglica i raseljenika. Također preporučuje da se poduzmu učinkovite mjere osiguravanja jednake dostupnosti obrazovanja i zdravstvene skrbi raseljenoj djeci.
63. Odbor preporučuje državi članici da uvede zasebne zakone ili administrativne propise/direktive kojima se definiraju specifični postupci i rješavaju posebne potrebe djece izbjeglica koja su odvojena od svojih obitelji i traže azil, posebno kako bi se takvoj djeci osigurao prikladan smještaj.

Djeca u oružanim sukobima

64. Odbor je zadovoljan što je država članica ratificirala Opcionalni protokol o sudjelovanju djece u oružanim sukobima 2002. godine i svjestan je truda koji je država članica uložila kako bi djeci, na koju je utjecao oružani sukob, pružila psihološku i socijalnu pomoć. Međutim, i dalje je zabrinut zbog nedostatka sustavnog istraživanja položaja takve djece, uključujući provođenje mjera kontrole. Odbor je zabrinut i zbog nedostatka odredbi o kompenziranju za takvu djecu.
65. Odbor preporučuje državi članici da:
  - a) provede sveobuhvatno istraživanje djece na koju je utjecao oružani sukob, u svrhu procjenjivanja mjere, opsega i obuhvaćena populacije, te identificiranja posljedica i potrebnih mjera oporavka i liječenja;
  - b) pojača kampanje podizanja svijesti, uz sudjelovanje djece;
  - c) procijeni rad postojećih struktura i stručnjacima koji rade na tim programima pruži obuku;
  - d) osigura veću psihološku i socijalnu pomoć djeci koja su bila ugrožena u oružanom sukobu;
  - e) poduzme učinkovite mjere kako bi takva djeca dobila odgovarajuću kompenzaciju.

Trgovanje i seksualno iskorištavanje

66. Iako podržava mjere koje je država članica poduzela u svrhu sprječavanja pojave i podizanja svijesti javnosti o problemu trgovanja ljudima, uključujući osnivanje Nacionalnog odbora za sprječavanje trgovanja ljudima, odgovornog za pripremu i provedbu Nacionalnog plana za sprječavanje trgovanja ljudima, Odbor je još uvijek zabrinut za njegovu učinkovitu provedbu, kao i zbog nedostatka statističkih podataka i specifičnih informacija o mjerama poduzetim u borbi protiv trgovanja.
67. U smislu članka 34. i drugih povezanih članaka Konvencije, Odbor preporučuje da se država članica još više potruži oko identificiranja, sprječavanja i borbe protiv trgovanja djecom u seksualne i druge eksploatacijske svrhe, uključujući provođenje istraživanja kako bi se procijenila priroda i raširenost problema, a dovoljna sredstva dodijelila ovom području, u skladu s Deklaracijom i planom djelovanja, te Globalnom izručivanju, koji su usvojeni na Svjetskom kongresu protiv komercijalnog seksualnog iskorištavanja djece 1996. i 2001. godine.

Pravosuđe za maloljetnike

68. Odbor pozdravlja izmjene i dopune Zakona o obitelji (2003.), Kaznenog zakona (1999.) i Zakona o Sudovima za maloljetnike (2002.) cilj kojih je usklađivanje pravosuđa za maloljetnike s relevantnim međunarodnim standardima ljudskih prava,

ali je zabrinut zbog kvalitete institucija i izvješća o pojavi nasilja u zatvorima, kao i zbog činjenice da se osobe mlađe od 18 godina u zatvoru ili pritvoru smještaju skupa sa zatvorenicima starim do 27 godina.

69. Odbor savjetuje državi članici da osigura potpunu provedbu standarda pravosuđa za maloljetnike, posebno članaka 37., 39. i 40. Konvencije, kao i drugih standarda Ujedinjenih naroda iz ovog područja, poput Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih naroda za pravosuđe za maloljetnike (Pekinška pravila) i Smjernica Ujedinjenih naroda za sprječavanje maloljetničke delinkvencije (Smjernice iz Riyadha), Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode, Bečkih smjernica za djelovanje na djecu u sustavu kaznenog prava, u svjetlu Dana opće rasprave Odbora o pravosuđu za maloljetnike, održanog 1995. godine. Odbor savjetuje državi članici da posebnu pozornost posveti sljedećem:
- a) država članica se mora pobrinuti da lišavanje slobode bude samo krajnje rješenje, i to na najkraće moguće vrijeme, da se jamstvo poštenoga zakonskog postupka u potpunosti poštuje, te da se osobe mlađe od 18 godina ne smještaju s odraslim zatvorenicima;
  - b) država članica mora štiti prava djece lišene slobode i poboljšati uvjete u pritvorima i zatvorima u koje se ona smještaju, po mogućnosti osnivanjem posebnih zatvora za osobe mlađe od 18 godina, koji će imati uvjete prikladne njihovoj dobi i potrebama, kao i pružanjem socijalnih usluga u svim takvim zatvorima za maloljetnike;
  - c) država članica treba provesti programe obuke svih stručnjaka s područja pravosuđa za maloljetnike o bitnim međunarodnim standardima;
  - d) država članica bi trebala zatražiti tehničku pomoć na području pravosuđa za maloljetnike i policijske obuke od, među ostalim, Ureda Visokog povjerenika UN-a za ljudska prava i UNICEF-a.

Manjine

70. Odbor je svjestan mjera koje je država članica poduzela u svrhu poboljšavanja domaćeg zakonodavstva koje se odnosi na prava manjina, npr. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, ali ga zabrinjava učinkovita provedba tih pravnih instrumenata. Također je zabrinut zbog kontinuiranog problema etničke diskriminacije i netolerantnosti, posebno kada se radi o Romima i drugim manjinskim skupinama, npr. Srbima, Bošnjacima i drugim skupinama.
71. Odbor ponavlja svoju preporuku da država članica poduzme učinkovite mjere poticanja zaštite prava djeca pripadnika manjinskih skupina i ukidanja atmosfere nekažnjavanja onih koji takve skupine maltretiraju. Također preporučuje državi članici da poduzme posebne mjere stimuliranja procesa pomirbe i izgradnje povjerenja, uključujući opsežne odgojne kampanje i kampanje podizanja svijesti.

8. Provedba i distribucija

Provedba

72. Odbor preporučuje državi članici da poduzme sve mjere potrebne za potpunu provedbu sadašnjih preporuka, inter alia, njihovim slanjem članovima Vijeća ministara, savjetnicima predsjednika vlade ili nekome drugom sličnom tijelu, Saboru te, po potrebi, regionalnim ili državnim upravama i parlamentima, u svrhu prikladnog razmatranja daljnje akcije.

Distribucija

73. Odbor nadalje preporučuje da se Drugo periodično izvješće i pisani odgovori koje podnosi država članica, kao i odgovarajuće preporuke (zaključci), stave na raspolaganje javnosti, organizacijama građanskog društva, omladinskim grupama, stručnim skupinama i djeci, pa i putem interneta (ali ne isključivo), u svrhu pokretanja rasprave i podizanja svijesti o Konvenciji, njezinoj provedbi i nadzoru.

9. Periodičnost podnošenja izvješća

74. Konačno, u smislu preporuke o periodičnosti podnošenja izvješća, koju je Odbor usvojio i opisao u izvješćima sa svojih sjednica CRC / C / 114 i CRC / C / 124, Odbor ističe važnost potrebe da praksa izvješćivanja bude u potpunosti sukladna odredbama članka 44. Konvencije. Važan aspekt odgovornosti, koju država članica ima prema djeci po ovoj Konvenciji, je da se Odboru za prava djeteta omoguće redovite mogućnosti nadzora napretka postignutog provedbom Konvencije. Odbor savjetuje državi članici da svoje sljedeće periodično izvješće podnese 7. 10. 2008. To izvješće kombinacija je trećega i četvrtog periodičnog izvješća. Takvo izvješće ne smije biti duže od 120 stranica (vidi CRC / C / 118). Odbor od države članice očekuje da mu izvješće podnosi svakih pet godina, kako je to predviđeno Konvencijom.

POPIS KLJUČNIH MEĐUNARODNIH UGOVORA NA PODRUČJU ZAŠTITE PRAVA DJECE, KOJIH JE REPUBLIKA HRVATSKA STRANKA:

a) Ugovori Ujedinjenih naroda (UN)

- Konvencija o pravima djeteta, iz 1989. ("Narodne novine" Mu 12/93);
- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe, iz 2000. ("Narodne novine" Mu 5/02);
- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, iz 2000. ("Narodne novine" Mu 5/02);
- Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece kojim se dopunjuje Konvencije protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, iz 2000. ("Narodne novine" Mu 14/03 i 11/04);
- UN Konvencija o ostvarivanju alimentacijskih zahtjeva u inozemstvu, iz 1956. ("Narodne novine" Mu 4/94);

b) Ugovori Međunarodne organizacije rada (MOR)

- Konvencija br.16 o obveznom liječničkom pregledu djece i mladih osoba zaposlenih na moru, iz 1921. ("Narodne novine" Mu 2/94 i 3/02);
- Konvencija br. 90 o noćnom radu djece u industriji (revidirana), iz 1948. ("Narodne novine" Mu 6/95);
- Konvencija br. 138 o najnižoj dobi za zapošljavanje, iz 1973. ("Narodne novine" Mu 2/94 i 03/02);
- Konvencija br.182 o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada, iz 1999. ("Narodne novine" Mu 5/01);

c) Ugovori Organizacije UN-a za obrazovanje, znanost i kulturu

- UNESCO Konvencija protiv diskriminacije u obrazovanju, iz 1960.;

d) Ugovori Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu

- Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djeteta, iz 1980. ("Narodne novine" Mu 4/94).